

DISSERTATIO JURIDICA INAUGURALIS

DE

486.

JVRE DIPLO- MATVM

QVAM

AVSPICIO DIVINO

EX DECRETO ET AVCTORITATE MAGNIFICI
JCTORVM ORDINIS IN ILLVSTRI
ACADEMIA JVLIA

PRÆSIDE

DN. JOANNE Eisenhardt

J. V. D. CELEBERRIMO PANDECTARVM
PROF. P. & O. FACVLTATIS JURIDICÆ
h. t. DECANO

PRO LICENTIA

SVMMOS IN VTROQVE JVRE HONORES ET
PRIVILEGIA DOCTORALIA OBTINENDI

AD SOLENNE ERVDITORVM EXAMEN P. P.

GEORGIVS Engelbrecht JUN.
HELMSTADIENSIS

IN NOVI JVLEI AVDITORIO MAJORI

D. XXVII. SEPTEMBRIS A. MDCCIII.

HORIS ANTE. ET POMERIDIANIS

HELMESTADI,

TYPIS GEORG. WOLFGANGI HAMMII ACAD. TYPOGR.

UNIVERSITÄT WÜRZBURG

THOMAS

ASPIRANT

EX DECEDE ET ANTONIUS MACHINICI
ICTORI M. GRADUS IN ILL. SPRI
ACADEMIA ILLI

RESIDE

DN. JOHANNES
I. V. D. CEFERBERGNO P. M. T. T. A. R. V. M.
PROF. P. & O. FACULTATIS IURIDICAE
I. DEC. 1790

PRO LICENTIA

SN. M. NOS IN VITROS E. V. RE. HONORIS ET
AD SOLEMNE EXAMEN EXAMEN I. P.

GEORGIVS GUGLITZ

HEIMSTADTENSIS

IN NOMINE V. P. M. D. N. O. M. D. N. O. M. D. N. O.

HORIS ANTE ET POSTERIORIBUS

HEIMSTADT

THOMAS W. GEORGIVS ILL. M. D. N. O. M. D. N. O. M. D. N. O.

Q. D. B. V.

CAPVT I.

DE

DIPLOMATVM NATVRA ET ORIGINE.

Summaria.

§. 1. Fides est res per se inuolabilis, cui tamen ad maiorem securitatem probationis praesidium accedere solet.	§. 4. Diplomatum etymologia, varia significatio. & synonymia enucleatur.
§. 2. Magnam fuisse ab omni evo solennium instrumentorum auctoritatem ex Sacris Litteris, jure Romano, Legibus Alemannorum & Ripuariorum ostenditur.	§. 5. Descriptio diplomatum.
§. 3. Inter haec non ultimo loco diplomata ponenda, quae in controversiis illustribus nobilem usum praestant.	§. 6. Eorundem divisio habetur.
	§. 7. Diplomata apud gentes Europaeas à multis seculis in usu esse traditur, ubi & de origine illorum in Anglia, Gallia, Hispania, Italia, Graecia & praecipue Germania, tam Cis Rhenana quam Trans Rhenana dispicitur.

I.
Ræclarè Seneca L. III de Beneficiis c. 15. Utinam, inquit, persuadere possemus, ut pecunias creditas tantum à volentibus acciperent, utinam

nam nulla stipulatio emtorem venditori obligaret, nec pacta conventaque impressis signis custodirentur, fides potius illa servaretur & æquum colens animus. Et sane est quidem fides per se sancta, nec ullius vinculi in his terris religio castior, adeo, ut grave omninò sit illam datam fallere. *l. 1. ff. de Const. pec.* Interim cum hominum memoria valdè sit labilis, & fides fluxa, ejusmodi securitatis vinculum, probationisque præsidium quæri solet, quod oblivioni vel perfidiæ haud quicquam ita obnoxium sit, quale est, si id, quod gestum, scripto comprehendatur. vid. Ill. Pufendorff *de J. N. & G. L. III. C. VI. §. 16.*

II.

Insignis itaque fuit ab omni ævo solennium instrumentorum vis & autoritas. Vestigia hujus rei habemus in ipsis Sacris Litteris: *Jeremiæ C. XXXII, v. 10. & seq. Et scripsi in libro, & signavi, & adhibui testes, & appendi argentum in statera, & accepi librum possessionis signatum, & stipulationes, & rata & signa forinsecus.* Venustè etiam Seneca laudato loco verbis paulo sequentibus jam tum suo ævo *annulis plusquam animis creditum esse* testatur. Jure Romano rescriptis Principum scriptura adhibebatur. *l. 3. l. 6. C. de Divers. Rescript. Novell. 114. Alciat. ad l. 17. C. de Pact.* Eadem etiam contractibus omnibus probationis ergò saluberrimè accedit. *l. 4 ff. de pign. l. 4 ff. de fid. instrum.* Et in contractu chirographario est de necessitate. *§. ult. J. de O. & un. J. de L. O.* Legibus Alemannorum qui res suas Ecclesiæ tradere, aut beneficium aliquod ab Ecclesia accipere voluerit: id ut per chartam faciat præcipitur. *Leg. Alemann.*

Alemann. c. 1. § 2. Eadem in manumissione fervorum legibus Ripuariorum statuta inveniuntur vid. Vadian. *L. II. de Colleg. § Monast Germ.* apud Goldastum *Rer. Alem. tom. I. l. p. 77. §.*

III

Inter omnes vero solennium instrumentorum species diplomata eminere quivis facile perspexerit; utpote à quorum fide & auctoritate jus in integras regiones vel magni momenti regalia sæpè pendere haud paucae, eæque illustres planè disceptationes abunde testantur. Ut enim unum & alterum exemplum hîc solummodo tangamus, quantum præsidii posuerit cœnobium Lindaviense in diplomate quod ab Imperatore Ludovico sibi esse concessum jactitat, quamve id ipsum pupugerit auctoritatem illius à summis viris Heidero & B. Conringio enervatam esse, notius est inter eruditos, quam ut multis attineat hîc exponi. vid. Autor der gründtlichen Ausführung der Stadt Lindau. add. Scriptum Anno MDCXLVII. Embsii emissum standhafte Rettung und Beweisung: quo Henricus Wangenereck Jesuita vel qui alii operam contulere diploma Ludovicianum defendere sategerunt. conf. B. Conringii *Censura hujus Diplomatis*; & Liber huic oppositus, quo præter innumeras in sanctam Conringii animam calumnias, vix quidquam, quod malæ causæ conducere posset, regeritur; sub titulo: *Justæ defensionis antiquissimi diplomatis, qua Ludovicus Imperator cœnobium nobilium virginum Lindaviense nono abhinc sæculo stabilivit, contra iniquam censuram Hermanni Conringii susceptæ. Constantiæ Anno MDCXCI. in lucem emissæ.*

ſe it. B. Sagittarii *Antiquitates Lacus Bodamici cum ſpecimine hiftoriae Lindauienſis C. IX* & paſſim. Quomodo porro in controverſia illa utrum nobiles immediati ſuperioritatem territorialem habeant, hi ſeſe fundent in privilegiis & diplomatibus Imperatorum videri poteſt apud Dn. Schilterum hæc examinantem in *diatribe de S. R. G. Imperii Comitum prærogativa ac jure inter ipſos & ordinem equeſtrem Imperii immediatum, ſecundum quosdam controverſo* & præcipue *Reſponſo* illi ſubjecto *de eadem controverſia p. 69. ff.* In jactata autem illa vulgo Ordinis Cisterciensis libertate ac exemptione à ſuperioritate & advocatia Regionum S. R. G. Imperii dominorum à privilegiis & diplomatibus tum papalibus, tum Imperialibus argumenta quoque duci noviffimè oftendit Dn. Hertius in *pecul. differt de illa controverſia habitâ Sect. II. §. 3. 4. & ff.* Juvabit itaque quantum ingenii vires, adjumentorum ratio, & temporis anguſtia permittet jus diplomatum, materiam nondum uti arbitramur ad liquidum deductam, diſſertatione hac inaugurali excutere.

IV.

Propoſitæ vero tractationis initium rectè facturi videmur ab explicatione vocabuli diplomatis *l. 1. ff. de J. & J. l. 1. ff. de Reb. Cred.* cum quid vocabulum juris denotet & quotuplici modo accipiatur paſſim ubivis obvium ſit. *l. pen. & ult. ff. de J. & J. B. Hahnii in Obſerv. ad Weſenbec. tit. de J. & J. n. 14. Mauriti. de Princ. Jur. Publ. C. 1. n. 2. & ſeqq. H. Grotius de J. B. & P. L. I. C. 1. §. 3. & ff.* ex quibus illa ſignificatio huc pertinet, quâ juſtum exprimitur. *vid. t. t. ff. de ignor. Jur. & fact. cap.*

cap. jus generale dist. 1. Est igitur vox diploma Græca à διπλωω duplico, quod in duas plicas contractum gestaretur, ne sigillum forsan corrumpi possit. vid. Martin. Matth. *Lexic Etymol. h. voc.* vel ut alii, quod sit charta complicata, vel lino trajecta. Budæus in *Annot. Poster. ad tit. ad L. Corn. de fals. p. 322.* Hermann Hugo de *prim. srib. orig. c. 31.* Sumitur autem diploma seu ut in *l. 27. §. 2. ff. ad L. Cornel. de fals. l. 137. §. 2. ff. de V. O.* dicitur diploma, vel ut alii parum tamen rectè dyploma vid. Rebuff. in *procem Concord inter Leon. X. & Francisc R. Gall.* pro litteris quibus vel (1) publica auctoritate alicui facultas sit exeundi à provincia uti à Cicerone *Ep. 19. L. X. ad Attic. Diploma pueris sumseras* i. e. litteras à magistratu quibus ex Italia cum pueris discedere poteras; vel quibus (2) exules restituebantur. Sic iterum Cicero *L. VI. ad Torquatum & alios Ep. XII.* loquens de litteris quibus Balbus restituebatur: *diploma*, inquit, *statim non est datum.* Vel (3) uti B. meus Avus Christophorus Schraderus in *præfat. Commentario in Aristotelis Rhetoric.* præmissâ hac voce utitur, quibus alicui munus vel officium mandatur. (4) accipitur pro privilegiis singularium virorum & vicorum, quibus immunitates ad tempus, vel in perpetuum dabantur. *vid Comment. in Epist. 54. L. X Plinii.* (5) Frequentissimè pro litteris quæ à Principe impetratæ sunt, ut equis vehiculisque publicè dispositis uti liceat, in quâ significatione sæpius apud Plinium, Tacitum, Julium Capitolinum, Ciceronem vid. *Forum Romanum h. voc.* & in jure nostro reperitur. *d. l. 27. §. 2. ff. ad L. Corn. de fals. l. 137. §. 2. ff. d. V. O. add. Reichii Prof. Regiom. pecul. diff.*

diff. de Diplomatus & tractoriis vulgo Post-und Rost-
 Zetteln. (6) etiam media ætate diploma & auctori-
 tas idem notarunt. A. Matthæi *Not. & Obs ad Anal.*
Egmond. Generalior vero est significatus hujus vocis
 pro quibusvis litteris patentibus, bullis, codicillis, &
 rescriptis principalibus, quibus jura & beneficia à Ma-
 jestate impetrata continentur. Sueton *in August.* C. 50.
In diplomatus, libellisque, & epistolis signandis, initio
Sphinge usus est; mox imagine Magni Alexandri novis-
simè sua, Dioscoridis manu sculpta, quâ signare insecuti
Principes perseverarunt. & Casaub. ibi Vertranæus
 Maurus *ad II Histor. Tacit.* C. 54. Calvinus. & Spiegel.
in Lexic. jur. qui nostro instituto magis congruere vi-
 detur. Pro synonymis diplomatum hac significatione
 habentur instrumenta Principum, chartæ regales,
 præcepta, præceptiones, tractoriæ. vid. Du Fresne *in*
Glossar. vocib. his. privilegia regalia. *Fragmenta de re-*
b. piè gestis Theodorici Regis Francorum apud Du Ches-
 nium tom. I. *Histor. Franc. Scriptor.* p. 631. Post hæc vir
 domini Ansbertus in aulam regis licet nolens à genitore per-
 ductus, sicut erat acumine ingenii clarus, cœpit esse aulicus
 scriba doctus, conditorque regaliū privilegiorum, & ge-
 rulus annuli regalis, quo eadem signabantur privilegia.
 Imo dicuntur diplomata etiam testamenta. vid. iterum
Fragmenta de Reg. Francor. reb. piè gestis à Clodoveo I.
usque ad Dagobertum M. Clotharii II. filium ap. Du Ches-
 nium *Histor. Francor. Script.* tom. I. p. 541. Ubi hæc
 verba legimus: *Ingressus Ecclesiam Sti Petri dedit ad*
ipsum locum fiscum regium, qui Boscus vocatur cum omni-
bus villis & redditibus qui ad eum pertinebant, vocansque
Anse.

Ansebaldum, qui scriptoribus testamentorum regalium præerat, præcepit ei, ut antequam de ipso monasterio egrederetur testamentum de iisdem scriberet rebus, ac de annulo ejus regali firmaret more. add. Odo. Cluniacens. Abbas *L. II. vitæ Gerald Com. Aureliacens. C. IV.* & Andreae Quercetani eruditissimæ, & insignibus diplomatibus refertæ notæ *ad Bibliothecam Cluniacens p 16.* Testamenti alias nomine medio ævo quodlibet contractus genus intelligi, ex *LL. Ripuariorum* haud obscure colligitur ubi *L. I. tit. 59.* dicitur *testamentum venditionis.* Demum per synecdochen diplomata etiam haud raro vocantur sigilla ab appensis sigillis vid. *LL. Longob. L. II. tit. 55. §. 2. Bojorum C 44. Alemannorum tit. 23. §. 4* uti *σφιδας* apud Græcos posteriores. vid. *Strauch. de Statut. à summ. Princip. §. 43.* & bullæ ab appensis bullis tam lingua Latina, quam vernacula nostra *N. N. zu Augspurg de An. 1530. §. Nachdem Churfürsten und gemeine Stände ibi: Die Bullen Päpstlicher Heiligkeit von verkauffen geistlicher Güter / & infinita loca alia ubi mentio fit der güldnen Bullen.* Conf *Limnæus J. P. tom. I. L. I. C. XI. n. 15.* Italis dicuntur *Rogiti*, quod notarii rogentur ut diplomata concipiant. vid. *Perillustr. Dn Leibnitii præfatio Codici J. G. diplomatico præmissa.* Ita cum Dux Sabaudiaë Arimini & Urbini Dominis duellum in sua ditione permisisset diplomate 173. apud Dn Leibnitium; dicitur id factum *instrumento super hoc rogato & confecto.*

V.

Describimus diplomata quod sint summa vel analogia potestate fruientium litteræ patentes, quibus vel

B

belli

belli vel pacis tempore varia jura, privilegia, vel res etiam certis vel personis, vel civitatibus, & vniuersitatibus conceduntur. Supervacuum esse arbitramur prolixam hujus descriptionis enucleationem, cum in progressu conclusiones inde profluentes clarissimam lucem ipsi sint foeneraturæ. Haud abs re tamen erit remove hic nonnulla quæ cum diplomatibus affinitatem aliquam habere videatur. Differt itaque à diplomatibus (I) lex & edictum. Licet enim quod Principi placuit legis habeat vigorem §. 6. *J. de J. N. G. & C.* & eatenus lex, edictum, & diploma convenire videantur. Interim lex & edictum continet propositionem universalem, nec in singulas personas promulgatam *l. 8 ff de LL.* Diplomate vero ex singulari ratione aliquid certæ personæ conceditur. Lex itaque in utilitatem omnium diploma vero certarum tantummodo personarum tendit. Lex etiam alia est scripta, alia non scripta; §. 3. *J. de J. N. G. & C. l. 6. §. 1 ff. de J. & J. l. 32. ff de LL.* Diploma vero scripturam requirit. (II) Diversum etiam est Decretum. Hoc enim plerumque inter partes litigantes datur, id quod de diplomatibus haud poterit asseri. (III) Rescriptum quod prævias preces & instantiam partis requirit; diplomata vero non solum ad instantiam sed & proprio motu tribui solent. Idem (IV) est dicendum de annotatione, quæ à rescriptis non nisi modo differt; quando scilicet ipsi supplicationi inscribitur, quod Princeps petitioni supplicantis deferat. *vid. l. 3. C. de præscript. 30. annor. l. 6. C. Si contra jus.* Demum (V) differt etiam Epistagma quod est præceptum imperantis in causis ad ipsum spectanti-

stantibus, sive in scriptis sive ore proferatur. *vid. l. 3. C. de Quadr. præscr.* ubi hoc fundatum. Diplomata vero sunt litteræ patentes, quibus varia jura & privilegia tribui solent, uti paulo ante notavimus.

VI.

Dividuntur chartæ regales seu diplomata à Mabillonio *L. I. C. II. §. 3.* in præcepta, indiculos, placita, tractorias, descriptiones, & panchartas. Differunt autem ex ipsius mente præcepta ab indiculis, quod illa in futurum; hæc in præsens dentur. Enim vero aliud discrimen hic observat Bignonius inter præcepta & indiculos, ac præcepta arbitratur majoris fuisse auctoritatis diplomata non modo manu propria subscripta, sed etiam sigillo roborata, quo indiculi caruerint. Elicit autem hoc ex *Capitul. Carol. M. L. III. C. 59.* *Et si sacramentales homines cum ipso venire renuerint, jussione dominica, aut indiculo, aut sigillo ad palatium venire cogantur.* Interdum tamen vox indiculi pro quavis epistola occurrit, in *Capitul. Carol. M. L. IV. App. 3. C. 5. add. Marculf. L. I. form 9 L. II. form 42. 50.* vel etiam pro edicto uti ex Gregorii Turonens. Episcop. *L. V. c. 45.* ostendit Dn. Baluzius in *Agob p. 17. add Capitul. Carol. Calv, tit. II.* Hormisdas P. P. ap. Baronium *ann. 515. n. 24 ann. 519. n. 3.* Anastasius in *Nicol I. p. 211. tom I. Histor. Francic. p. 883.* Hincmar. Remens. *Opuscul. 34 §. 4. in Concil. Dusiæ. I. p. 2. C. 27.* Formulam præceptorum ex Papia refert Du Fresne in *Glossario voc præceptum.* Indiculi vero exemplum habemus form. 6. apud Marculfum *L. I.* quæ inscribitur *Indiculus Regis ad Episcopum ut alium benedicat.* In vita etiam sancti Desiderii

Episcop. Cadurc. *Cap. VIII.* habetur *indiculus Dagoberti Regis* ad Sulpitium ArchiEpiscop Bituricens. quo præcipit ut eum ad Cadurcens. Eccles. ordinet ac consecret. Qui sic clauditur: *Quod vero indicimus manus nostræ subscriptione ut mos est, decrevimus roborare. Dagobertus Rex subscripsit* add. *Epistol. Sigeberti Regis ad Eundem Desiderium* quæ est 17. earum quas edidit *Canisius*, cujus in calce legitur. *Et ut certius credatis hunc indiculum manu propria subter subscripsimus. Sigebertus Rex* sub. *Placita dicebantur regię litteræ quibus controversiæ judicium in frequenti optimatum placito seu conventu definitum continebatur. De varia hujus vocis significatione conferri potest Du Fresne in Glossar. h. voc. add. Dn. Schilterus Comment. ad Jus Alem. Feud. Cap. 41. §. 4. 5. & 6. Tractoriæ vero vel ut alii volunt, tractatoriæ sunt diplomata quæ dantur missis vel evocatis à Principe ut publicis vehiculis, mansionibus, & viaticis uti possent. Germ. Post und Kost-Zetteln. t. t. C. de tractoriis & stativ. ibiq. DD. & Cod. Theodos. L. VIII. ibique Jacobus Gothofredus Capitul. Carol. M. L. IV. c. 30. 69. Lex. Longob. L. III. tit. I. §. 38 tit. 7. §. 1. Capitul. Ludov. Pii ann. 818. cap. 30. & ann. 819. C. 26. & Capit. Carol. Calv. tit. 32. c. 16. add. Guther. de Offic. dom. Aug. L. III. C. 15. Extat harum formula apud Marculfum L. I. form. II. & ab iis differunt evectiones quæ erant diplomata, quibus curru publico utendi facultas tantum datur, l. 3. l. 22. C. de Curs. publ. Aug. & Parang. Perez. in C. tit. de tractor. & stativ. Qui enim sine diplomate cursu publico fuerant usi, ii pro publici delicti reis sunt habiti uti videre est ex supra alleg. l. 72. §. 2. ff. de fals. t. t.*

t. t. C. de Curs. publ. Cassiodor. L. V. add. Jul. Capitolinus in Pertin. in init. ubi lepidissimam historiam refert, quam nos ipsius Historici verbis hic narramus: Dein præfatus cohortis, inquit, in Syriam profectus T. Aurelio Imp. à Præside Syriæ, quod sine diplomatibus cursum usurpaverat, pedibus ab Antiochia ad Legationem suam iter facere coactus est. Descriptiones erant recensiones prædiorum, suppellectilis Ecclesiæ, librorum, ac veterum chartarum regio nomine factæ; cujus exemplum præbet diploma Caroli Calvi pro Suesfionensi B. Mariæ parthenone in lucem editum. vid. Mabillon. *cit. c. 2. §. 3.* Panchartæ autem vel ut nonnulli à Græco dicunt pantocartæ, dicebantur diplomata illa, quibus bona Ecclesiæ seu monasterii omnia à Regibus confirmabantur, præcipuè post amissa instrumenta. Eruit ex 47. Regesto Tabularum Regii n. 137. hujusmodi chartam pro monasterio Sti Martini Turonens. Du Fresne in *Glossar. h. v.* ubi dicitur *in hac nostræ præceptionis pantocarta.* Et infra: *corroborantes hanc denuo pantocartam.* Aliam chartam Ludovici IV. Regis ex tabular. Reg. Augustor. Idem exhibet ubi legitur. *Hoc celsitudinis nostræ præceptum quod pantocarta nuncupatur fieri jussimus.*

VII.

Quod antiquitatem diplomatum attinet, fuisse eadem à multis seculis apud gentes Europæas in usu, atque adeo vim juris gentium fere habere, omni dubio caret. De antiquis Romanis præter eximia bonorum autorum loca §. IV. adducta; satis hoc testantur paulo ante etiam laudati textus l. 27. §. 2. ff. ad L. Corn.

de fals. & l. 137. §. 2. ff. de V. O. licet de certa tantum diplomatum specie tractoriis scilicet sint intelligendi. Et de Germanis, Gallis, Hispanis, Anglis, Græcis nobiliter hoc ostendit Dn. Mabillon. *de re diplom. L. I. C. IV. & L. II. C. III.* Enimvero in primordiis eorundem definiendis haud levis deprehenditur dissensus rei diplomaticæ Scriptorum. Dn. Papebrochius in vastissimo *de actis Sanctorum opere propylæi antiquarii p. 1. ad tom. II. Aprilis n. 125.* sententiam Johannis Marschami secutus adstruere conatur donationes olim apud Anglo Saxones, absque scripto conferri solitas esse, nec in toto Franciæ regno ullam chartam genuinam, vel sinceram reperiri ante tempora Dagoberti I. paucissimas vero sub illo & post eum ad secundæ stirpis Reges. Dn. Mabillonius vero *de re diplom. L. I C. 3.* regionum diplomatum usum altius repetens observat seculo VII. imò & præcedenti Romanos Pontifices monasteriis & Ecclesiis diplomata jam tùm tribuisse; constare etiam ex Bedæ peculiari epistola ad Egbertum apud Anglo Saxones scripturam in transferendis prædiis usurpatam esse. Gallorum vero Regum à Clodovæo M. neminem facile extitisse ostendit, à quo certa & indubitata diplomata haud supersint. Præterea ad antiquissima Hispaniæ atque Italiæ diplomata provocat; imò quoad Græciam notabilis omnino diplomatis meminit, quod Porphyrio Gazensii Episcopo Eudoxia Theodosii junioris mater concessit. Sed quid de Germania nostra dicendum, qua de altissimum est apud hos Auctores silentium. Hæc alia est Cis Rhenana; alia Trans Rhenana. Cis Rhenana

nana à Romanis dicebatur totus ille Rheni ripæ Gallicæ tractus quem populi Germanici coluere. Tacit: *de M. G. c. 2* Cæsar. *de B. G. L. II.* divisus in Germaniam primam & secundam. Tacit. *L. I. Annal. c. 31.* Sueton *in Vitell. C. VII.* Ptolomæus *L. II. c. 9.* Dion. *L. 53.* & omnino Ammianus Marcellinus, scriptor & cordatus, & versatus in his locis *L. XV. c. 11.* In hac cum maturè Christiana religio cum meliori cultu illuxerit uti testatur Irenæus Polycarpi discipulus *adversus Hereses L. I. c. 3* Tertullianus primus inter Latinos Patres scriptor *Libro adversus Judæos C. VII.* jung. Hachenberg *Germ. med. diss. VIII. §. 1.* diplomata quoque eodem fere ævo, quo in Gallia aliisque allatis regnis jam tum invaluisse certum. Ita Dagobertus I. Francorum Rex cœnobio Weissenburgensi à se fundato anno 624. diploma jam tum concessit; uti & anno 640. monasterio Sti Maximini apud Treveros à Constantino M. ejusque matre Sta Helena, uti volunt, fundato. Diploma exhibet Aubertus Miræus *L. I. diplom Belg. C. 11.* Bruschius *in Chronol. Monaster. Germ. p. m. 454.* Zyllesius. & omnino Dn. Papebrochius *Act. Sanct. tom. II Propyl. antiquar. p. 1. C. II. n. 23 p. 5.* qui *§ p. 12* subjunctâ tabulâ initium illius expressis veterum characterum formis oculis Lectorum eleganter subjicit. De Sufato & Wiltenburgo Colonienfi Ecclesiæ donatis. vid. Vorburg. *tom. VIII. p. 223 ff.* Brovverus *L. VII Annal Trevir. c. 49. 52. 56. 57.* Scaten. *L. VI. Histor. Westf. p. 334. 335.* add. Lehmanni *Chron. Spirens. L. I. c. 33* ubi cumulantur exempla monasteriorum in Germania Cis Rhenana ab hoc Dagoberto

berto fundatorum. Quæ tamen an omnia fidem mereantur, nec sæpe hic Dagobertus I. cum nepote Dagoberto II. Sigiberti III. filio confundatur, eruditis merito dubium videtur. Conf. Godofredi Henschenii *Diatriba de tribus Dagobertis, & Exegesis præliminaris innovans & stabiliens diatribam illam præmissa Actis Sanctorum Aprilis tom. III. Masen Annot. XIII. ad tom. I. Annal. Trevir. Brower. Obrecht. Prodrom. Rer. Alsat. C. IX. p. 174. ff.* ubi in specie ille error de Dagobertina Episcopatus fundatione confutatur. Extat alias & Pipini Regis diploma Ecclesiæ Trevirensi tributum cuius inscriptionem ex Cointio refert Mabillonius *de re dipl. L. II. c. 3. §. 6.* Ubi tamen observandum, inveniri inter diplomata Trevirensia nonnulla, quæ pro genuinis non possint venditari. vid. Brower. *Annal. Trevirens. L. VI c. 53.* Ostendit hoc nobiliter exemplo supposititii diplomatis Horreenfis à monasterio Horreo in Treverica valle sito ita dicti Dn. Papebrochius *propyl antiquar. p. 1. c. 2. 3 & 4.* add. *ibid. c. 5.* ubi habetur Wilthemii in rediplomatica versatissimi de hac materia integra Epistola. In Germania Belgica, quæ à Cis Rhenana differt, & licet sero itidem tamen in primam & secundam discreta Bucherii *Belg. Rom. L. I. C. 2.* Hadrian. Vales. *Notit. Gall. p. 230. ff.* Ecclesiæ Trajectinæ diplomata concessa tum à Dagoberto Rege. Aubert. Miræus *c. l. c. I.* tum Childerico Id *c. 3.* Enimvero in Germania Trans Rhenana uti sub Pipino & Carolo M. depulsâ spissâ caligine & densissimis tenebris clarissima lux Christianæ religionis demum accensa; ita rarus omnino fuit, si modo ullus, ante hanc epocham

epocham diplomatum usus. Quæ enim à Julio Cæsare & Nerone Austriis tributa diplomata à nonnullis jactantur, illa fictitia omnino esse facile patet. vid. Cuspinianus in *Austria* junct. Lambec. *Comment. de Bibl. Cæsar. c. VIII. p. 9. 62. ff.* ubi Petrarchæ integram ejusdem sententiæ Epistolam subnectit. Neque major fides debetur diplomati illi, quod à Dagoberto I. monasterio Sti Petri Erfurdiaë fundato tributum esse vulgo creditur; uti B. Sagararius *Antiquit. Ducat. Thuring. L. I. c. XII.* clare ostendit. add. Celeb. Dn. Werlhofius *Notit. Imp. Spec. II. §. 142. lit. f.* Demum quoque nil quicquam obesse poterit quod §. 2. supra dixerimus Legibus Alemannorum vetustis provisum esse, ut qui ecclesiæ aliquid dare velit, hoc per chartam facere debeat. Etenim hoc de chartis privatis intelligendum, neque ad diplomata commode trahi potest. vid. Dn. Mabillon. *de re diplom. L. I. c. V. §. 4.*

CAPVT II.

DE

PERSONIS DIPLOMATA CONCE-
DENTIBVS, ET QVIBVS EADEM
TRIBVNTVR.

§. 1. Summis majestatibus vel qui analogâ potestate fruuntur diplomata tribuendi jus competit.

§. 2. In nostro Imperio primo loco Imperator hac potestate gaudet.

§. 3. Præter Imperatorem & Rex Romanorum; id quod nobili exemplo illustratur.

§. 4. Eadem pollent etiam Vicarii Imperii.

C

§. 5.

18 CAP. II. DE PERSONIS DIPLOMATA CONCEDENTIBVS

- §. 5. Idem est dicendum de Statibus Imperii vi superioritatis territorialis; ubi omnino memorabile existit, Serenissima ac Potentissima Domus Brunsvico - Luneb. Majores inter Status Imperii primos fuisse, qui diplomata sint elargiti.
- §. 6. Diplomata tribuendi potestas asseritur in specie Electoribus tam Ecclesiasticis, quam Secularibus.
- §. 7. Principibus Ecclesiasticis.
- §. 8. Principibus Secularibus.
- §. 9. Comitibus & Baronibus.
- §. 10. Quæstio est, An ii etiam qui pro indiviso regiones tenent, vel alternatim regunt Germ. *Mutschirendt* / eadem quoque fruantur? it. An Apanagiati?
- §. 11. An Tutores & Curatores Illustrium personarum.
- §. 12. An civitates Imperiales? An nobiles immediati?
- §. 13. An Pontifices Romani hancce potestatem exerceant?
- §. 14. An Reges & libera Respubl?
- §. 15. Agitur de personis quibus diplomata tribuuntur, tam illustribus quam privatis.
- §. 16. De personis mysticis, universitatibus, monasteriis, & collegiis.

I.
Vænam personæ diplomata tribuere valeant, descriptio eorundem C. I. §. V. allata fatis innuere videtur. Quicumque scilicet summa vel analogia potestate fruuntur, illi demum possunt dare diplomata. Hoc nemini dubium esse potest, qui modo res & negotia, de quibus eadem condantur, sibi ante oculos ponit, quæ talia esse solent, de quibus non nisi summæ potestati disponendi arbitrium competit. Varia enim jura & privilegia diplomatibus potissimum solent tribui. vid. Joach. Vadian. *de Colleg. & Monaster. Germ. L. II. pr.* Hæc autem potestas concedendi privilegia, quæ à jure legum ferendarum dimanant nemini nisi summam vel analogam etiam potestatem habenti adscribi potest. vid. Bœcleri *Inst. Pol. L. II. C. 3.* Bodin. *L. I. de Rep. c. ult. n. 153. seq.* Ziegler. *de*

de Jur. Maj. L.I.C.12. §. 5. Bocer. de Regal. c. 62. n. 223.
II.

In Imperio igitur nostro Romano Germanico primo loco Imperatori competere diplomata tribuendi potestatem satis constat. *Capitul. Ferd. III. art. 46. & Leopold. art. 44.* & quidem antiquissimis temporibus hoc jus Ipsi reservatum fuisse, nec Statibus Imperii primitus communicatum, credibile videtur. Quo enim altius ascendas in antiquis diplomatibus eruendis, eò rariora suppetent eorundem exempla à Statibus Imperii tributa, cùm Imperatoriorum diplomatum satis amplius numerus nunquam non deprehendatur. Exserit se autem hæc potestas diplomatum Cæsareorum, quæ per totum imperium vires suas emittant, variis belli ac pacis casibus, quorum accuratam recensitionem exiles hæ pagellæ haud capiunt. Uno verbo in quibusvis concessionibus varii generis jurium & privilegiorum, quæ Electoribus, Ducibus, Principibus, Comitibus, Baronibus, civitatibus Imperialibus, nobilibus immediatis, monasteriis, imò privatis etiam ab Imperatore obveniunt nobilis est eorum usus. *Capitul. Ferd. III. d. art. 46. & Leopold. art. 44.* Wir sollen und wollen in fleißige Obacht nehmen | und verschaffen/ daß alle die expeditiones so in Gnaden und andern Sachen insonderhett aber diplomata über den Fürsten Graven und Herren Standt/ auch nobilitationen, palatinaten, und Kaysertl. Raths Titul/sambt andern Freyheiten und privilegien, welche wir nnterm Titul und Nahmen eines Römischen Königs oder Kaysers ertheilen werden &c. Licet enim solus leges condendi

20 CAP. II DE PERSONIS DIPLOMATA CONCEDENTIBVS
potestatem non habeat *Instr. Pac. art. 8. vers. Gaudeat*
Cap Leopold. art. 2. pollet tamen jure privilegia uni-
versalia concedendi, dummodo hæc nec legibus Im-
perii publicis repugnent, nec juribus Statuum terri-
torialibus sint præjudicio *d. Cap Leopold. art. 3.* Ex hac
ratione in diplomatibus Imperatorum in quibus de re
majoris momenti, vel etiam alienatione cujusdam re-
gionis agitur olim jam tum Ordinum Imperii consen-
sum adhibitum fuisse, insignium præceptorum exem-
pla testantur apud Gevvold. *ad Hundii Metrop Salisbur.*
tom. I. sub Rubr. Episcop. Ratisbon. fol. 250. & tom III.
sub rubr. Sewen fol. 346. in Addit. add. Lehmann. Chron.
Spirens. L. IV. C. 3. Autor des gründtlichen Historischen
Berichts von den alten Reichs Vögteien p. 27. & o-
mnino B. Conringius *de fin. Imp. C. XIX.* In proclivi
esset si instituti nostri fines hoc permitterent, vel res
adeo clara exemplorum lucem desideraret, infinitis
Imperatorum diplomatibus thesin nostram illustrare.
Adeundi tamen hic sunt Nicolaus Zyllesius *in defensione*
Abbatie Imperialis S. Maximini p. 3. Aubertus Mi-
ræus *in Diplomatribus Belgicis & Codice piarum donatio-*
num. Ferdinandus à Furstenberg *in monument. Pater-*
born. Hund. in Metropol. Salisburg. Du Chesne *in not.*
ad Bibliothecam Cluniacens. Goldastus, & Maderus passim;
& quem primo loco nominare debuissim Perill Dn.
Leibnitius *in Codice Jur. Gent. Dipl.* pluresque alii quos
omnes hic adducere instituti nostri fines haud permit-
tunt.

III.

Ab Imperatore itaque tanquam inexhausto fonte
omnium

omnium jurium & privilegiorum, & de cujus throni fulgore velut ex sole radii ita eminentissimæ sparguntur dignitates, ut primæ lucis integritas minorati luminis non sentiat detrimentum Fridericus II. apud Goldastum *tom. II. Const. Imp. p. 305.* diplomata emanare evidentissimum est. Dicuntur hæc exinde in vernacula nostra Majestät. Briefe/ uti ex illis, quæ superiori seculo in Bohemia acta, facile colligere licet. vid. Londorpii *Acta publica der Römischen Kaiserl. auch zu Hungarn und Böhmen Königl. Majest. Matthiæ und Ferdinandi II. Sc. c. 24. § 26.* ubi habentur Kaiser Rudolphi Majestät-Briefe add. Böhymische Landes-Ordn. *Lit. A. n. 35. lit. C. n. 7. Lit. O. n. 8. lit. P. n. 5. § 9. § lit. D. n. 52.* ubi Majestätē pro hujusmodi documentis sæpius usurpantur jung. Wehneri *Obs. Pract. lit. M. b. voc. & Befold. Thesaur. pract. ead.* Neque dubium quoque existit Regi Romanorum si antiquo more loquendi accipiatur, de eo, qui mortuo Imperatore successor in Imperio electione factus, sed à Pontifice nondum coronatus, eandem potestatem adscribendam esse, cum hic ab Imperatore non nisi nomine differat. vid. Goldast. *Monarchia S. R. Imperii. M. Freheri Tom. I. Scriptor. Germ. p. 425. ff. in Addit. ad Annales Rebdorff. ann. 1339.* Facit huc etiam formula appellationis Ludovici IV. adversus decretum Pontificis anno 1324. & quæ Theologi non minus quam Jurisperiti tum senserint ap. Nicolaum Burgundum *L. III. bistor Bavar.* candidè pariter ac venustè isthæc omnia exponentem. Enimvero de Rege Romanorum qui vivo adhuc & superstite Imperatore eligitur, dubitari

22 CAP. II. DE PERSONIS DIPLOMATA CONCEDENTIBVS
possit, an ejusdem potestatis gaudeat exercitio. Sug-
gerere videtur dubitandi rationem *art. 22. Capitul. Ru-*
dolphi II. § art. 49. Capit. Ferdinand. III. Affirmativam
tamen non solum evincunt præcedenti §. laudati *art.*
44. Capitul. Ferdinand. IV. § art. 46 Capitul. Leopoldi ubi
verba welche wir als Römischer König notanda; sed
& *Capitulatio* nostri Regis Romanorum Josephi *art. 46.*
ubi in initio eadem verba leguntur, dein vero additur:
Noch die güldne Bull als ein Uhralters insigne eines
Regierenden Kaisers oder Römischen Königes an ei-
nig ander diploma, als welches bey gedachter Reichs
Cantzley mit Unserer Verwilligung außgefertiget wor-
den ist / gehänget werden. Sicuti autem ex his texti-
bus evidentissimè constat Regem Romanorum varia
privilegia concedere, dignitatesque Ducum, Comi-
tum, Baronum, Nobilium, Equitum, ac Comitum
Palatinorum conferre posse; ita vehementer miror
Limnæum tanti nominis juris publici Doctorem *ad*
Capitul Ferdin. III. art. 46. scribere, se nullum princi-
palis dignitatis à Rege Romanorum vivo adhuc Impe-
ratore concessæ exemplum legisse, & ex hac ratione
concludere, quod id, quod factum non sit, fieri ta-
men possit, ex notabili textu *R. J. de Ann. 1555. §. 43.*
ibi Regalien, Lehen / Freiheit / privilegien, Gnaden /
Schutz und Schirm &c. Den ein jeder von der Kaisers-
ligen Majestät / Uns / und den Reiche hat. cum illu-
stre planè exemplum habeamus in Carolo Croyo à
Maximiliano Rege ipso coronationis suæ die ex Co-
mite Chimacensi Principem creato. Inscriptio diplo-
matis hæc legitur apud Vredium Jctum Brügensem
nobili opere *de Sigillis Comitum Flandriæ & inscriptioni-*
bvs

bus diplomatum p. 118. § ff. Maximilianus Divina favente clementia Romanorum Rex semper Augustus, Archi Dux Austriae, Dux Burgundiae, Lotharingiae, Brabantiae, Stiriae, Carinthiae, Carniole, &c. Nobili Carolo Comiti de Chimay ex illustribus de Croy descendenti- bus, ex vera & legitima progenie, seu origine Regum Hungariae, nostro & Imperii sacri dilecto gratiam regiam & omne bonum. Subscriptio vero haec: Datum in ci- vitate nostra Imperiali Aquisgrani sub regalis nostri Si- gilli appensione, & testimonio litterarum ipso die co- ronationis nostrae Aquisgrani habitae. Anno Domini Millesimo, quadringentesimo, octuagesimo sexto, regni nostri Romani anno primo. Sigillum quoque hujus Regis, quo diplomata subsignavit, apud laudatum Vre- dium nitidissime expressum videri potest. De Comi- tibus & Baronibus praecclarus est textus in R. J. de Anno 1548. §. Wiewol auch 66. eorum nonnullos suam dignitatem à Rege Romanorum accepisse. add. Ord. Cam. p. I. tit. 3. §. Deßgleichen. ubi confirmatio Academiæ Regi Romanorum quoque adstruitur, quæ diplomatibus fieri solet. Ad illustrationem de- mum hujus loci non omittendum, Lotharium à Lu- dovico patre in consortium Imperii assumptum vel una cum patre vel solum diplomata condidisse observante Mabillonio de re diplom. L. II. C. 26. §. 14. Invenitur etiam in Metropoli Salisburienfi p. 228. Regis Roma- norum diploma, cujus haec est inscriptio: Conradus Divi Augusti Friderici II Imperatoris filius Dei gratia Romanorum in Regem electus semper Augustus, & heres regni Jerusalem.

IV.

In decisione quæstionis utrum & Vicarii Imperii diplo-

24 CAP. II DE PERSONIS DIPLOMATA CONCEDENTIBVS
 diplomata tribuere valeant, illud imprimis adverti
 meretur, eos communi accuratiorum juris publici
 interpretum sententia omnia omnino peragere posse,
 quæ ipsemet Imperator, nisi specialiter quid reperia-
 tur interdictum. Schuz *Vol. I D. 5. th. 12. & Vol. II.*
D. 1. th. 2. lit. E. ac D. 13 th. 2. Buxtorff. *ad A. B. th. 72.*
& ff. Mauritius diff. de Recess. Imp. §. 16. Schvvederus
Introd. in jus publ. part spec. Sect. I. c. 33. §. 8. Apparet
 enim hinc Vicariis Imperii multa jura competere in
 quorum exercitio diplomatibus est locus. Qualia sunt
 (1) jus primariarum precum. Fritsch. *de primar. prec.*
C. III. §. 5. (2) potestas recipiendi in Imperii protectio-
 nem. Mager *de Advocat. Arm. C. IX. n. 712.* (3) Aca-
 demias confirmandi. Limnæus *J. P. L. VIII. C. I. n. 3.*
Itter. de Grad. Acad. C. VI n. 17. (4) inducias morato-
 rias concedendi Quinquennel Anstands und eiseine
 Briefe Schuz. *d. I lit. F.* (5) infames declaratos in in-
 tegrum restituendi Crüger. *de Novem vir. Disc. 19. §. 13.*
 (6) naturales & spurios etiam illustrium Ducum, Prin-
 cipum, Comitum &c. legitimandi. Freher. *Orig. Pa-*
latin. L. I. C. 15 & in not. ad Petrum de Andloc. 10 (7) Co-
 mites Palatinos creandi Itter. *de Grad. Academ. C. VI.*
 imo (9) nobilitandi. Stamler. *de Reserv. Imp. §. ult. n. 3.*
 add. Sprengerus *in font. J. P. C. 27.* qui adeo hac de re non
 dubitat, ut vulgatum scribat *experientia diplomata nobilita-*
tis vicarios dare. Ita Palatinus anno 1619. tempore Vi-
 cariatus Doctorem D. W. equestri dignitate ornavit.
 teste Sinold Schuz. *diff. de Vicar. Imp. conclus. 12. lit. B. &*
Saxon. Elector anno 1657. Doctorem quendam juris no-
bilem comitemq; palatinum creavit. vid. Schvvederus
c. 1. Alia diplomatum à Vicariis Imperii tributorum
 exem-

exempla occurrunt ap. Thulemarium *de Octovirat C. XXII. §. 27.* Tributum etiam diploma impressorium, uti vocatur, à S. R. J. Vicariis Hermanno Conringio, ne quis unquam libros ipsius cura scriptos citra ejus heredumque consensum intra limites Vicariatuum imprimat; cujus summam præferunt *Ejusd. Annotat. ad Lampadium, Animadversiones ad Machiavelli Principem*, alii-que hîc impressi libri.

V.

Potestatem diplomata tribuendi Imperatori, Regique Romanorum ut & Imperii Vicariis competere indicavimus. Reliquum est ut aggrediamur eos, qui vi superioritatis territorialis diplomata concedendi facultatem sibi vindicant. Tales sunt omnes Imperii Status, qui jura Majestatis analogia seu superioritatem territorialem habent. Cum enim his concessio varii generis jurium & privilegiorum in provinciis suis omnino sit adscribenda. vid. Dn. Schvvederus *Introd. in J. P. part. spec. Sect. II. c. 14. §. 1. ff.* nemo diplomata largiendi facultatem iis temerè denegabit. Quo autem tempore Status Imperii jus diplomata dandi sibi primum vindicaverint, non ita expeditum est. Id interim omnino memorabile existit, Serenissimæ ac Potentissimæ domus Brunsvico-Luneburgicæ Majores primos fuisse qui suo non Cæsaris nomine ac auctoritate jus diplomatum exercuerint. Audiamus Jo. Aventinum Livium illum Germanicum (uti vocatur à Goldasto in *Replicatione pro Imperio Cap. XXXVII.*) *Annal. Bojorum L. VI. ad Annum 1125.* Atque hunc Hainricum octavum (Henricum Nigrum putat)

tat) regulum Bojorum primum omnium privatis auspiciis
 donationem fecisse, diploma dedisse, hoc sua imagine signas-
 se, id quod antea Imperatores, Reges, & Cæsares dun-
 taxat factitarunt, reperio. Initium, finem, exemplum ejus
 tabulae subscribo: In nomine Sanctæ & individuae
 Trinitatis Hainricus divina favente clementia,
 Dux Bavariorum consensu VVLFHYLDÆ
 uxoris, decimas in pago Ranneshoven de nemo-
 re Vvillebart tradit ad aram Divi Pancratii,
 alia quadam pradia. Actum Ranneshoven
 anno Christi M. CXXV. presente Ottone Pa-
 latino, Friderico de Regenesburg advocato, Hel-
 perto de Geren. Hainricus Dei Gratia DVX
 BAVARIAE. Data Ranneshoven in Palatio III.
 Kl. Aug. per manum Bernhardi Notarii. Cujus
 historici testimonio eo major hac in re debetur fides
 quo plura civitatum, monasteriorum, communitatumq;
 archiva jussu Bavariæ tunc Ducum excusit. uti testa-
 tur B. Mauritius in eleganti epistola cujus excerpta Dn.
 Hertius *dissertationi de ntitia singularis reip.* subjecit. Ne-
 que quicquam officere possunt ætate licet majores Ar-
 chi Episcoporum, Episcoporum & Abbatum chartæ
 qualium exempla occurrunt in Nicolai Schatenii *Annal.*
Paterborn. p. I. p. 483. 487. 498. 508. 512. 533. add. Franc.
 Paulini *Dissert. Histor. var. monast. origin. fundat &c. in-*
terpretes p. 20. ff. Primo enim vel ex inspectione earum
 liquido apparet, consensu & licentia Imperatorum illas
 tribu-

tributas esse. Præterea nequidem indistinctè diplomatum nomen merentur. Quamdiu enim Archi Episcopi, Episcopi & Abbates jura territorialia nondum usurpaverunt, eorum concessionès licet scripto comprehensæ pro diplomatibus non possunt venditari, sicuti eatenus amplectimur sententiam Vadiani *de Collegiis Monasteriisque Germaniæ L.II.pr.* observantis: Chartas esse Episcoporum, Abbatum, privatorum; Diplomata vero privilegia Imperatorum, Ducum, Comitum. add. Autor limatissimi operis von den alten Reichs Voigtein p. 216. Imo habemus vetustissimum diplomatis exemplum Ludolphi Saxoniae Ducis inter Majores Serenissimæ ac Potentissimæ domus Brunsvico Luneburgicæ lineæ Wittekindæ coruscantis cum Anno 856. monasterium Brunteshusanum & Gandersheimense fundaret; quo antiquiora fortean a Principibus Imperii tributa non proferentur. Asservatur hoc & adhuc hodie Gandersheimii; indeque hæc verba excerpimus; *Cum autem divina cooperante gratia prospere domum rediissemus, gratanter à dicto collegio recepti, eundem locum sacro puellarum cœtui videntes nimis angustum in quadam sylva hæreditatis nostræ juxta fluvium Gande, qui alio nomine Eterna nuncupatur anno ab Incarnatione Domini DCCC. LVI. Indict. 4. Ecclesiam in dictorum confessorum honorem non longè à loco priori, celebriori edificio construximus.*

VI.

Dispersuntur Status Imperii in tres classes. Prima est Electorum; Altera Principum, Comitum, & Baronum; Tertia vero civitatum Imperialium vid. Eitel von Heerden Grundtseste des H. Römischen Reichs II. Stück III Cap. Electores sunt vel Ecclesiastici, vel Se-

28 CAP. II. DE PERSONIS DIPLOMATA CONCEDENTIBVS
culares. Ecclesiasticis quatenus Ecclesiastici h. e. Clerici
sunt, cum jus dandi privilegia non competat, nec po-
testatem diplomata concedendi tribuimus. Enim-
vero cum hodie non tantum ut Ecclesiastici ac cle-
rici, sed simul ut profani Principes sint spectandi *Jus*
Feud. Alem. C. XLII. §. 5. ubi dicuntur die Pfaffen
Fürsten & Schilterus ibi *conf.* Merckelbach *ap.*
Klockium 1 Conf. 14. n. 71. Reinking *de R. S. & E. L. I. cl. 4.*
c. 9. n. 9. ff. Myler. *Archontologia C. XVI. §. 13. ff.* hinc
jus diplomata dandi ipsis denegari haud posse facile
apparet. Magnam exemplorum sylvam hic ingredi
liceret apud Historicos passim, si institutum nostrum
hoc pateretur. Videri tamen possunt Nicolai Scha-
ten. *Annales Paterbornenses* insignibus Archi Episco-
porum diplomatibus scatentes, & Christiani Fran-
cisci Paulini *dissertationes historicae variorum monaste-*
riorum originum foundationum &c. interpretes. quibus
quoque haud negligenda ArchiEpisc. diplomata
inserta leguntur. Multo minus vero de Electori-
bus secularibus ulla dubitandi ratio suppetit, iis com-
petere diplomata tribuendi potestatem, cum hi tan-
quam Principes seculares jure hereditario nixi citius
superioritatem territorialem stabiliverint, eorumque
demum exempla Ecclesiastici sint secuti. vid. *Jus*
Alemann Feudal. C. XLII §. 5. Autor der Lindausch.
Ausführ. p. 52. ff. add. Dn. Hertius *Dissert. de Superiorit.*
Territor. §. 5. in not. Ita Electores Saxoniae multa privi-
legia civitatibus suis concessisse, vel ab Antecessoribus
data confirmasse, eorumque nomine condidisse diplo-
mata non uno loco testatur Johann. Sebast. Müller in
Annalibus des Chur-und Fürstl. Hauses Saxe. add.
Ben-

Benjamin. Leuberi *disquisitio planaria Stapulae Saxoni-
cae n. 1675.* ubi habetur Joh. Georgii Elect. Saxon.
protectorium stapulae Lipsiensis. Electorum Palatino-
rum nonnulla diplomata civitati Spirensi tributa ex-
hibet Lehmannus in *Chronico Spirensi L. VII. c. 91. 99.*
& passim.

VII.

Principes alii sunt Ecclesiastici alii seculares. Ad
Ecclesiasticos referuntur (1) Archi Episcopi (2) Epi-
scopi (3) Praelati & Fürstenmäßige quo pertinet &
Magister ordinis Teutonici & Johannitici (4) Abbates
gefürstete Aebte (5) Praepositi (6) Abbatissae quaedam
vid. Dn. Vitriarius *Instit. J. P. L. I. t. 15.* Licet autem
antiquissimis jam tum Imperii Germanici temporibus,
atque ipsius Caroli M. aëvo Principes Ecclesiasticos
Comitiorum participes fuisse, ex Adelhardi libello
de ordine palatii referat Hincmarus *Epistola III. c. 29.*
Nulla tamen tum temporis secularis jurisdictio
tametsi amplissimas possederunt opes, iis compe-
tit, quam demum ab Ottonum aëvo, videntur
esse consecuti. vid. Theodoricus à Niem in *Ottone
M. p. 184.* Wittechind. *Monach. L. I. Annal.*
Sicutigitur nec his ante tempora Ottonis M. jus di-
plomatatum, facile adscripseris; ita ab illo tempore
quo jura territorialia sibi vindicarunt potestas varia pri-
vilegia concedendi diplomatibus ipsis haud deneganda.
Qui exempla hac de re desiderat, adire potest paulo an-
te laudatos Nicolai Schatenii *Annales Paterbornenses*
Diplomata Abbatissarum Lindaugensium non pauca
exhibet, Autor der gründtlichen Ausführung der Stadt
Lindau *lit. b. b. p. 561. ff.* De Abbatissis alias in specie

30 CAP. II. DE PERSONIS DIPLOMATA CONCEDENTIBVS
notandum hisce olim non licuisse nesciis suis Advocatis
ullum contractuum pactorumque genus quod modo
in tabulas referretur perficere. vid. Vadian. *de Col-*
leg. & Monast. Germ. p. I. fol. 22. n. 2.

VIII.

Principum Imperii Secularium appellatione com-
plectimur hic Archi Duces, Duces, Comites Palatinos,
Marchiones, Landgravios, Burggravios, & qui sim-
pliciter Principes Fürsten dicuntur. Et quod Electo-
ribus in antecedentibus adstructum fuit jus diplomata
concedendi, & ad Principes Ecclesiasticos extensum,
principibus secularibus quoque competere, vel ex na-
tura & indole superioritatis territorialis facile colligitur.
De Archi Ducibus Austriae clarus est textus in *Capitu-*
latione Josephi nostri Regis Romanorum *art. 44.* Da-
hingegen auch diejenigen diplomata, welche wir als
Erz-Herzog zu Oesterreich / krafft deren bey Unserm
Erz-Haus hergebrachten privilegien, wegen Standes
Erhöhung und sonst ertheilen werden (die wir doch
nicht nomine Cæsareo, sondern Archi Ducali außfer-
tigen lassen wollen) in Unserer Reichs Cantzlei auch
sonst allenthalben im Reiche / auff deren vorgange-
ne gebührende intimation ohne einigen Entgelt / an-
genommen und erkennet werden sollen. Diplomata
ab Archi Ducibus concessa non pauca inveniuntur
in Siegmundt von Bircken Spiegel der Ehren des
Höchstlöblichen Erz-Hauses Oestereich. Ita *L. III. ad*
ann. 1320. habetur diploma Ducis Leopoldi ubi
elegantius simul expressum sigillum quo illud fuerat cor-
roboratum. Exempla multa praeceptorum à Principi-
bus

bus secularibus tributorum hic colligere non vacat. Exhibet tamen notabilia nonnulla Ducum Brunsvicensium diplomata, B. Maderus in *Antiquitatibus Brunsvicensibus* p. 234. §. quæ omnino conferri merentur.

IX.

Principes Imperii excipiunt Comites & Barones territorii amplitudine atque dignitate Principibus inferiores, apud suos tamen non minus, quam Principes valentes. Intelligimus autem Comites qui sunt Imperii Status nec tamen Principes Reichs Graven; Barones vero qui Imperio immediatè tam personæ, quam bonorum intuitu subiecti, in Comitibus una cum Comitibus quatuor scamna constituunt, iisque implicita vota ferunt vid. Dn. Schvvederi *Introd in I. P. part. spec. Sect. II. C. VIII. §. 3*, Et cum horum utrisque iura territorialia competant, potestas quoque dandi diplomata omnino est asserenda. Ad illustrationem hujus loci facit Vredii opus supra jam tum laudatum *de Sigillis Comitum Flandriæ & inscriptionibus diplomatum*. add. Siegmundt von Bircken: *Spiegel der Ehren / des höchstlöbligen Erb Hauses Osterreich. L. I. C. 1. p. 7. & C. IV. n. 23. it. Cap. X. p. 39.* ubi nonnulla Comitum Habsburgicorum diplomata inveniuntur jung. Lambec. *Origin. Hamburg. p. 94.* ubi notabile Adolphi Comitis Holsatiæ diploma de anno 1238. exhibetur.

X.

Quoad modum regendi perinde est utrum unus Principum Regioni præsit, an vero duo unam pro indiviso ex lege conventionis, aut pacti gentilitii possideant; quo casu tutius ab utrisque privilegiorum ratione

32 CAP II. DE PERSONIS DIPLOMATA CONCEDENTIBUS
tione diplomata expeti arbitramur, ne unus alterius
concessionis effectum impediat; idque ob regulam
communione *l. 28. ff. Commun. divid. l. 11. ff. de S. P. R.*
cap. 56. de R. J. in 6to cap 29. eod. quæ ad personas illu-
stres etiam pertinet. vid. Perill. Dn. Hugo *de Statu Re-*
gion Germ. C. VI. §. 17. Exemplum habemus in histo-
ria Bavarica apud Adlzreiterum *p 11. Annal. Bojic. L. VI.*
n. 15. §. ad A. 1392. L. X. n. 5. ad A. 1513. Enimvero non-
nunquam Principatus commodam divisionem haud
patiuntur, quo casu alternationis remedium locum in-
venit Germ. die *Mutschierung* forsan à Latina voce
mutatione *Mutierung* quia mutuam certis annis ad-
ministrationem denotat Ven. Dn. Parentis *Compend. Ju-*
rispr. tit. fam. ercisc. §. 8. Meischner. tom. III. dec. 19. Be-
fold Thesaur. Pract. Lit. M. n. 63. De Friderico Senio-
re Duce Saxoniae hæc legimus apud Fridericum Hort-
lederum *in notis ad supremos honores Friderici senioris*
Ducis Saxoniae: omnis Thuringia ei ad biennium, vitæ
extremum, regenda & fruenda obvenerat, terra orien-
talis Balthasari, Misnia Wilhelmo vel fratri assignata, per
conventionem Neostadiensem, Dominica ante Kiliani anno
1379. Nec facta ulla est (scribat quicquid velit Fabritius)
ipso vivo inter fratres divisio, sed saltem ad tempus sepa-
ratio. Quod genus antiquiores Germani vocabulo aptis-
simo eine Verterung | recentiores peregrino eine Mut-
schierung appellare consueverunt. Hoc autem casu nil
obest, quin diplomata ab illo qui pro tempore regit,
tribui possint. Hæc enim alternatio ut ita loquar die
Mutschierung naturam rei non immutat, nec juri ter-
ritoriali impedimento est. Illustrant hanc rem prin-
cipia

cipia illa quæ de Dictatore Romano habet Grotius *de*
J. B. & P. L. I. C. III. §. 11. add. Conring. *diff. pol. de Regn.*
 § 19. Ziegler. *de Jur. Maj. L. I. C. I §. 41. ff.* Aliud fortean
 dicendum de apanagiatis. Tametsi enim haud negamus
 & hosce Principes Imperii existere, totiusque Princi-
 patus aut Comitatus, cujus particulam solum tenent,
 titulum gerere Myler. *de Princip. & Stat. Imp. p. I.*
C. XXII. n. 8. præterea cæteris personalibus honori-
 bus ac inviolabilitate Principi regenti debitâ frui. vid.
 Myleri *Apanalogia.* Springsfeld *de Apanagio:* Betsius *de*
Pact. fam. ill. cura Schilteri iterum editus. Imo sæpe
 cum certo terrarum tractu partem jurisdictionis pro di-
 versitate regionum pactorumque familiarum retinere,
 uti etiam illustrationi hujus rei inserviunt, quæ in hi-
 storia *ministerii Cardinalis Mazarini p. 463. ff.* de ultra
 genitorum Principum statu in causæ Bullionæ deduc-
 tione fuere disputata. Cum tamen neque realibus
 superioritatis territorialis juribus gaudeant, neque eti-
 am Statuum propriè dictorum numero contineantur,
 quicquid etiam deducat Consultator ille des rechtlichen
 Bedenkens über den unmittelbaren Standt und dem
 anliebenden Fürstl. Gräffl. Würden &c. qui vocabu-
 lum Status ibi abusivè sumit. vid. Kulpis. *de Legat. Stat.*
Imp. C. VIII. §. 16. hinc jus diplomata tribuendi ipsis
 haud facile adscripseris. Faciunt huc quæ habet Springs-
 feld *de Apanagio C. XI. n. 270.* *Primogenitus tantum sub-*
scribit rescripta, edicta, mandata, privilegia, concessiones,
ratificationes, non vero postgeniti simul. Nisi de voluntate ac
beneplacito primogeniti, ac quidem raro, in causis prægnanti-
bis, causamque propriam communem tangentibus. Quæ ul-

34 CAP. II. DE PERSONIS DIPLOMATA CONCEDENTIBVS
tima verba illustrare videtur Riddagi Henrici Ducis
Brunsvicensis, qui auream bullam ab Andronico Imp.
impetravit, filii ultrageniti diploma, quod refert B. Mei-
bomius *Rer. Germ. tom. I p. 473.*

XI.

Verum sæpissimè Principes parentibus suis orbat
in teneriori ætate, cum nondum administrationi ter-
riteriorum suorum maturi sint, tutores & curatores
nanciscuntur. Hi itaque cum eadem potestate quâ ipsi
Principes fruuntur. Brunnem. *Cons. IV. n. 14. ff.* votum
ac sessionem in Comitibus habeant; uti testantur sub-
scriptiones Recessuum Imperii *de Ann. 1570. 1613. 1641.*
§ 1654. ibi Von wegen Marien Annen in Ober und
Nieder Bayern / auch der Obern Pfaltz Herzogin re.
verwittbeten und gevolmächtigen Regentin / in Vor-
mundschafft Ihres Sohns / Herzogen und Churfür-
sten zu Bayern re. Adolph Friederichen Herzogen zu
Mecklenburg in Vormundschafft Gustav. Adolph. auch
Herzogen zu Mecklenburg. imo jura territorialia exer-
ceant; diplomata etiam nomine illustrium suorum pu-
pillorum concedere possunt. Ita videre est ap. Vredium
de sigillis Comitum Flandriæ § inscriptionibus diplomatum
Maximiliani I. sigillū elegantissimè expresum, quo tan-
quam tutor in diplomatibus est usus. Imperatorum occi-
dentalium impuberum tutores viridi colore subscripsis-
se, discimus ex Niceta qui in *Alexio Man. Commeni Fil.*
testatur, Alexium Protosebastum Edictum impetrasse
quo continebatur, ea, quibus manus Imperatoris ad-
huc impuberis subscripsisset, non aliter rata fore, nisi
prius Alexius ea vidisset, § colore viridi subscripsisset:

RATA

RATA SVNT. Sed hæc in principatibus secularibus ita sese habent; in ecclesiasticis vero ubi non juri successionis, sed electioni & postulationi locus est; quæ de tutoribus ac curatoribus hætenus sunt à nobis adstructa, si sedis vacantia contigerit ad capitula pertinent. vid. | Dn. Stryk. *Diss. de tutel. Matern. Princ. Imp. C. II. §. 40.* Atque eatenus etiam hisce facultatem diplomata tribuendi adscribimus. Idem enim regulariter exercere possunt, quod Episcopi *cap. un de Major. & obed. in 6to c. cum olim 14. X. eod.* Joh. Franc. de Pavinis *tr. de Officio & potestate sede vacant p. I. qu. I. & ff qui invenitur in Tract. Tract. tom XIII. add.* Marcus Antonius de Dominis *de Rep: Eccles p I. L II. n. 10.* atque his ex hac vita evocatis jurisdictionem, regalia, superioritatisque jura omnia retinent. *art. 5. Instr. Pac. §. 17. & 21. conf. Subscriptiones nomine Capitul. Salisburgens. Bambergens. & Wormatiens. in Re-cess. ult. de Ann. 1654. add. Paurmeisterus de jurisdictione L. II. C 7. Gail. L. I. O. 30. n. 12.*

XII.

Superfunt ex Statuū Imperii numero liberae Imperiici-
vitates, quæ potestate diplomata emittendi omnino fru-
untur. Gaudent enim voto & sessione in Comitibus. *Instr. pac. art. 8. §. tam in uni-versalibus.* Imò regalia & jura terri-
torialia in ditionibus suis exercent. Limnæus *de J. P. L. VII. c. Ln. 59.* Mylerus *de Stat. Imp. C. 36. §. 1.* Kulpis, *ad Monzamb. p. II. C. II §. 12.* Lumen huic rei affundunt
exempla diplomatum à civitate Imperiali Spirensi tri-

36 CAP. II DE PERSONIS DIPLOMATA CONCEDENTIBVS
butorum quæ Lehmannus Chronico suo hinc inde in-
feruit. Nobiles vero immediati licet Statuum censu
non contineantur. *Instr Pac. Osnabr. art. III. IV. §. 2.*
§ V. §. 2. Capitul. Leopold. art. 8. Attamen in multis pa-
ria ferè cum iisdem obtinent jura Limnæus *de J. P.*
L VI. c. 3. n. 36. Nolden. *de Stat. Nobil. c. 16. §. 181. § ff.*
Hinc cum omnimodam in subditos suos jurisdictio-
nem, & potestatem condendi leges & statuta sibi vin-
dicent; jus quoque dandi diplomata ipsis haud facile
denegandum.

XIII.

Expensis illis qui in Imperio nostro Romano-Ger-
manico diplomata tribuendi potentia præditi sint, re-
liquum est ut & cæteros, qui ex supremæ potestatis
jure hac facultate fruuntur, lustremus. Licet autem
si antiquiora urbis Romæ tempora respiciamus Ponti-
fices Romani ad secularem jurisdictionem manus haud
extenderint; sed spretis rebus humanis, rerum divina-
rum dominio fuerint contenti; insecutis tamen tem-
poribus regiminis ecclesiastici prætextu regnis & prin-
cipatibus hujus mundi inhiantes non solum jura terri-
torialia, sed & omnibus regibus superiorem auctorida-
tem, imo facultatem hos quoque suis mandatis ob-
stringendi sibi arrogarunt. vid. Edvvini Sandis *Relatio de*
Stat Relig. C. V III. § C. XXXIII add. Mornæus in *My-*
sterio iniquitatis. Hinc diplomata tribuendi potestatem
non solum in ditionibus sibi subjectis exercent; sed &
non raro idem jus in aliis Imperiis & regnis sibi vindica-
re sunt ausi. Quantam pecuniæ summam olim Ponti-
fices diplomatum in ordinatione clericorum & mini-
stro-

strorum ecclesiæ tributorum nomine ex Galliæ regno quotannis acceperint, candidè exponit Fr. Duarenus *de Sacris Ecclesiæ Ministeriis & beneficiis* L. I. C. 3. cujus verba hic subungere placet: *Quis est adeo imperitus rerum, ut Romanæ curiæ artes non norit, & quantum ea birudo Gallici exorbeat sanguinis quotidie, non satis intelligat? Dicam quod à Viris peritissimis ac diu in rep. versatis non semel accepi, quanquam incredibile videtur, quotannis variorum diplomatum à Pontifice obtentorum nomine ad septuaginta aut eo amplius aureorum millia hinc Romam exportari solere, quæ ita illeic, velut capta vinctaque detineantur & custodiantur, ut nullo unquam postliminio ad nos redeant. Quid multa? In proverbium abiit jam dudum Romana permutatio plumbi videlicet cum auro non minus quam illa Diomedis & Glauci apud Homerum cujus & Ulpianus noster meminit l. 1. de contrah. emt. Hactenus ille. Triplicis alias generis faciunt Pontificum diplomata. Primi generis dicuntur rescripta Cancellariæ, seu bullæ, ab appenso sigillo bulla plumbea cum imaginibus Petri & Pauli quæ graviores materias & beneficia respiciunt; Secundi brevia; Tertii vero generis privata posse appellari arbitratur Mabillonius sæpe laudato opere *de R. diplom. L. II. C. 24. §. 8.* De mandatis de providendo, & gratiis expectativis celeberrima diplomatum Pontificiorum specie videri potest Duarenus *cit. tr. L. V. C. 8.* Quomodo vero bullæ Pontificiæ expédiantur, & mittantur ad plumbum atque registrum fuse exponit Theodorus Amydenus *de officio & jurisdictione Datarii & stylo datariæ C. X. n. 10. C. XII. n. 12. & 13. & C. XXX. n. 48.* quo benevolum Lecto-*

38 CAP. II. DE PERSONIS DIPLOMATA CONCEDENTIBVS
rem remittimus. In Germania diplomata quæ Pon-
tifices dederunt ab Imperatoribus solent confirmari.
Ita Carolus IV. Imp. Anno 1357. peculiari diplomate
confirmavit multa præcepta Pontificum Episcopatibus
Prussicis tributa; quod Christophorus Hartknoch ex
anonymi cujusdam MSSo cui titulus *fundatio, jura,
privilegia & libertates Ecclesiæ Warmiensis* depromptum
attexuit Petri de Diisburg. *Chronico Pruss.* p. 376.

XIV.

Reges præterea prout quique summa pollent po-
testate, diplomatum condendorum jure utuntur. Re-
gum Galliæ diplomatum amplissimum numerum col-
legit Mabillonius & Operis sui *d. R. diplom. L. VI.* inse-
ruit. Præter hunc edidit quoque Doubletus Regum
Franciæ prioris stemmatis diplomata. Regum Hispa-
niæ vero nonnulla occurrunt in Bibliothec. Cluniacens.
Col. 1413 & 1436. add. Hieronymus Blanca in *Comment.
Arragonens. Regum* p. 606. Regum Angliæ vero diplo-
mata multa invenire licet in *Monastico Anglicano*, &
Spelmanni Conciliis. Reliqua regna attingere non vacat.
Quæ autem de Regibus diximus etiam ad liberas res-
publ. sunt extendenda. Quandoquidem enim non
solum Regibus æquiparantur, sed & jura Majestatica
exercent, potestas diplomatum ipsis in dubium vocari
non debet. Ita Alexander III. Pontifex inter alia pri-
vilegia reipubl. Venetæ vel hujus Duci concessit, ut
diplomata quæ condant, plumbo, materia qua alias
Pontifices utebantur, obsignare possit. Renatus
Choppin. *de Doman. Gall. L. II. tit. II. p. 224. n. 8.*
add. Baldus *in l. 11. ff. de LL. ubi Litteras Du-*
eis

eis Venetorum non plumbatas suspectas esse ait. Imo ad illustrationem hujus loci facere videtur diploma impressorium novæ editioni Grotii *de J. B. & P.* à Gronovio adornatæ præfixum, quod à fœderatæ Belgicæ Ordinibus Petrus Grotius impetravit, ne quis citra ejus voluntatem & consensum per quindecim annos Hugonis Grotii opera imprimat, aut alibi impressa divendat.

XV.

De personis itaque istis quæ diplomata tribuere valeant huc usque satis egimus; Perduxit nos ordo ad eas quibus eadem concedantur. De his autem certam regulam haud tradimus observantes tantum tribui diplomata in Imperio Romano-Germanico personis tam illustribus, quam privatis. Illustres voco, quæ dignitatem regalem vel feuda regalia possident. vid. *Spec. Sax. L. II. art. 55. 57. 58.* Quales sunt Electores, Principes, Comites, & Barones: Dn. Coccej. *Juris publ. prud. C. 2. §. 9.* qui varia jura, privilegia, & dignitates ab Imperatore, Rege Romanorum vid. *Cap. Leopold. & Joseph. art. 44.* vel Vicariis Imperii etiam accipiunt, uti horum omnium archiva diplomatis hujusmodi referta satis testari possunt. Præter hos autem nobiles immediati, etiam variis casibus diplomata ab Imperatore nanciscuntur; imo privati quoque tam ab Imperatore *Cap. Leopold. d. art. 44.* ibi *Palatinate und Kaiserliche Räthe* Titul. quam Ordinibus Imperii aliisque hac potestate pollentibus.

XVI.

Personis singulis æquiparantur mysticæ seu universitates Sunt illæ vel seculares vel ecclesiasticæ. Ad seculares spectant integræ civitates, quibus jura civitatis, mul-

multaq; alia privilegia uti jus nundinarum, stapulæ, geranii in diplomatibus tribui solent. vid. Leuberi *Magdeb. Stapel Unfuegn. 341.* ubi multa diplomata huc pertinentia reperiuntur, quæ tamen Autor hic in dubium vocat. Dein his etiam accenseri possunt quæcunque conso-
 ciationes personarum ob communem aliquam artem & negotiationem. Pertinent huc diplomata fabris athenariis ab invictiss. Imperatoribus & Electore Palatino data quorum tenorem refert Thulemarius *de Octovir. C. 18. §. 46.* Ad ecclesiasticas referunt collegium equitum Johannitarum & Ordinis Teutonici, collegia Canonico-
 rum & monasteria. Sunt qui his etiam Academias accensent Bachov. ad Treutler. *Vol. I. Disp. VII. th. 7* Matth. Stephan. *de jurisdict. L. III. p. I. C. 14.* Bene an secus disputat Itterus *de Grad. Acad. C. III. §. 5.* Tribui vero his recensitis universitatibus Ecclesiasticis mediantibus diplomati-
 bus varia privilegia vel confirmari etiam iisdem eorundem jura, experientia notissimum est. Facit huc magna illa diplomatum monasteriis tributorum nubes ap-
 sæpius cit. Schaten. *in Historia Westfaliæ & Annal. Paterborn. add. Sagittarii Antiquitates Archi Episcop Magdeburgens.* lautissimis nonnullis Ottonis I. Ecclesiæ Magdeburgensi concessis diplomatibus distinctæ. Wigul. Hund. *Metropol. Salisbur. Bibliothec. Cluniac. &* Andræas Quercetanus *in Not. ibi* it B. Meibom. *Rer. Germ. tom. I. p. 739. & ff.* ubi inter alia habetur Ottonis Imp. diploma monasterio S. Ludgeri prope hanc urbem concessum. Insignia hujus Acad. Jul. privilegia, quæ Maximilianus II. Imp. ipsi elargitus est subjunxit B. Conringius *Antiquit. suis academ.* ubi videri possunt.

REBUS ET NEGOTIIS DE QUIBUS DIPLOMATA CONDUNTUR.

§. 1. Res & negotia de quibus diplomata dantur non unius sunt generis.

§. 2. Exerit sese eorum usus in negotiis summam, vel analogam potestatem habentium tam publicis, quam privatis & quidem publicis tam belli quam pacis tempore; ubi quoad tempora belli hoc in specie ostenditur diplomatibus, quibus Salva Guardia concedi solet.

§. 3. Tempore pacis in negotiis publicis diplomata locum habent (I) in collatione eminentissimarum pariter ac quarumvis dignitatum.

§. 4. (II) In concessione regaliura.

§. 5. (III) Elargitione varii generis iurium & privilegiorum, imò in actibus etiam summam vel analogam potestatem habentium privatis.

I.

Res & negotia de quibus diplomata dantur adeo varia sunt, ut omnia illa sigillatim persequi ἐκ τῶν ἀδυνατῶν esse videatur. Pertinere enim huc res tam corporales, easque & mobiles, & immobiles; quàm incorporales, omniaque jura & personarum, & rerum, quæ ex concessione summam vel analogam potestatem habentis dependent, tum per se clarum est, tum ex inspectione diplomatum adhuc clarius patescit. Duo instar plurium hic adduxisse juvabit Ottonis I. Imperatoris diplomata ex B. Sagittarii *Antiquitatibus ArchiEpiscopatus Magdeburgensis* §. 63. & §. 90. Unum quo urbem Sputinesburg.

burg, nunc Rodenburg in Pago Nusicensi sitam monasterio Magdeburgensi dedicavit ubi hæc verba legimus: *urbem Sputinesburg sitam in pago Nudiczi ex integro cum omnibus appendiciis ad eandem urbem pertinentibus mancipiis utriusque sexus, ædificiis, campis, pratis, pascuis, sylvis, aquis, aquarumque decursibus, exitibus, & redditibus, quæsitis & inquirendis &c.* Alterum quo Anno Io cccclxvii. Romæ commoratus proprium suum prædium Wulferstede in pago Hardegowa situm eidem monasterio donavit, ubi similia occurrunt: *Donavimus atque tradidimus quoddam nostræ proprietatis prædium Wulferstede nominatum in pago Hardegowe & in Comitatu Titmari Comitis situm cum omnibus ad hoc rite pertinere tibus, hoc est areis, ædificiis, mancipiis utriusque sexus, agris, pratis, campis, pascuis, sylvis, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, mobilibus & immobilibus, viis & inviiis, exitibus, & redditibus, quæsitis & inquirendis, cunctisque aliis omnibus rebus, quæ ad hoc aliquatenus dici, nominari, aut accommodari possunt &c.* conf. Ottonis IV. Imp. diploma de Anno 1218. ap. Maderum *Antiquit. Brunsv. p. 249.* quo ecclesiæ S. Blasii in Brunsvic. locus Sceverlingenburg cum omnibus pertinentiis conceditur. it. Henrici Leonis diploma foundationis Episcopiatû Zueriensis de Anno 1170. ap. *Eund. p. 234.*

II.

Delibabimus tamen nonnulla negotia de quibus diplomata condantur. Sunt autem hæc vel publica, vel vel privata. Publica voco quæ majestatem vel huic æmulam potestatem habentes, qua majestates vel qua Principes Imperii publice ratione Imperii auctori-

tori-

Fortitatis, & jurisdictionis suæ gerunt. Privata vero quæ ab iisdem non qua superioribus sed privatis celebrantur: Hinc distingui videas chartas regales seu diplomata, in communes, universitatis, & privatas ap. Du Fresnium in *Glossario*. Negotia Publica quod attinet revocari illa possunt vel ad belli, vel ad pacis tempora. Neque enim ingruente belli vi, & inter ipsa arma diplomatum usum cessare, vel ex concessione Salvæ Guardia apparet; quæ non solum personis, vel signo, sed & litteris patentibus fieri solet. vid. Ven. Dn. Parent. *Diss. de Salva Guard. C. III. §. 6.*

III.

Tempore pacis in negotiis publicis nobilis est eorundem usus (I) in collatione eminentissimarum dignitatum. Ita si in Imperio Romano Germanico Reges, Archi Duces, Duces, Principes, Landgravii, Marchiones, Comites, & Barones creantur, diplomatibus locum esse, vel ex *Capitul. Leopold & Josephi* supra jam allegato *art. 44.* liquet. conf. *Limnæus ad art. 46. Capitul. Ferd. III.* Pertinent huc Imperialia diplomata quibus Fridericus II. Imperator. de consilio Principum Ducatum Austriæ & Stiriaë evexit in regnum & provinciam Carniolam in Ducatum ap. Goldast. *tom. I. Const. Imper. p. 305.* add. *Petr. de Vineis L. VI. Epist. 26.* vid. tamen *Limnæ. J. P. L. V. c. II n. 31.* & erectiones Ducatus Lüneburgici, & Principatus Hennebergici quarum diplomata extant ap. Meibom. *Rer. Germ. p. 203. ff.* imo Ducatus Lucensis, Gelriaë, Lucemburgensis, Mediolani, Sabaudiaë, & Holsatiaë. ap. Perill. Dn. Leibnitium in *Cod. diplom. p. 130. 151. 207. 257 309. 312. & 431.* Neque etiam sublimioribus hisce dignitatibus di-

plomata tantum adhibentur; sed & si honor comitis Palatini, Confiliarii Imperatoris *d. art. 44. Capit. Leopold. & Josephi* imo quaecunque dignitas & munus sive ab Imperatore sive Principibus Imperii deferatur.

IV.

(II) Exerit sese diplomatum usus in concessione regalium. Sic Fridericus I. Imper. anno 1115. Episcopo Constantiensi confirmavit *possessiones, terminos, immunitates, mercatum, monetam, portum, telonium, & ceteras justitias*, quod diploma reperitur, in *Chron. Constantiensi* ap. Pistorium *Rer. Germ. p. 427.* add. diploma Ejusd. Imp. apud Brovver. *Annal. Trevirens. L. XIV. ad ann. 1168.* & Caroli IV. Imper. chart. regal. ap. Isaac. Pontan. *L. VIII. Histor. Gelr. ad ann. 1277.* Henricus Leo etiam Dux Saxoniae constitutis per Sclaviam Episcopis dedit privilegia de possessionibus & justitiis teste Helmoldo *L. I. Chron. Sclavor.* Justitiarum autem nomine seculo imprimis duodecimo & decimo tertio jura quibus domini in regionibus gaudebant insignita sunt. In elargitione juris vectigalium & telonii diplomata adhiberi constat ex *Capitul. Leopold. & Joseph. art. 21.* ibi sambt dero selben aus der Kaiserl. Reichs Hoff-Canzlei / oder auch von den Churfürstl. Collegio zwar also geschlossener / aber daselbstien wegen entzweischen kommenden Kaiserl. Todes-Fall / oder anderen Verhinderissen / noch nicht außgefertigten respectivè Butachten consens Brief / und diplomaten &c. adde diplomata Friderici I. Imp. & Caroli IV. paulo ante allata; it. Ludovici Pii & Ottonis Imp. diplomata ap. Fr. Paulinum *Diss. Histor. var. monast. origin fund. &c. interpretes. Dissert.*

I. §. 7. & III. §. 3. & Ottonis I. ap. Leuberum Magdeb. Stapel Unfueg n. 1181. 1184. 1190. 1613. Jus cudendæ monetæ Dagobertus Rex Franc. monasterio Weisenburgensi concessit diplomate quod exhibet Heda Histor. Ultraj. p. 17. & compluribus monasteriis Otto uti testantur diplomata de anno 973. ap. Stangefol. L. II. Annal. Westphal. p. 210. & de anno 648. ap. Aubert. Miræum Notit. Eccles. Belg. C. 56. Jus vindicandi thesauros & metalli fodinas Henricus IV. Imp. monasterio montis S. Michaelis Sibergensi Coloniens. Dioecesis. in diplomate concessit quod inseruit Schilter. L. II. Inst. Jur. publ. tit. I. §. 9. & Conradus III. Wicboldo Corbejensi Abbati quod invenitur in Fr. Paulini sæpius citat. Dissert. Histor. Diss. I. §. I. add. Wigul. Hund. tom. II. Metropol. Salisbur. p. 172. & p. 209. & tom. III. p. 359. add. idem part. II. Bayerisch. Stam. Baums tit. Ortenborg ubi plura hujusmodi concessionum exempla occurrunt. Ex allatis autem regalium speciebus facile judicium ferri potest, & reliqua quorum mentio hic non facta, simili ratione in diplomatibus tribui solere.

Quem vero usum diplomatum in conferendis dignitatibus, ac regalibus tribuendis hætenus adstruximus; ille sese (III) quoque ad aliorum jurium & privilegiorum concessionem diffundit. Hinc in confirmationibus Academiarum, exercitio juris primariarum precum, & multis aliis summæ potestatis actibus ab Imperatoribus aliisque hac facultate pollentibus diplomata adhiberi animadvertimus. vid. Dn. Schvveder. *Introd. in J. P. part. Spec. Sect. I. C. V. §. 15. & C. VI. §. 6.* Quomodo hoc ipso anno SERENISSIMI PRINCI-

PES ac DOMINI DN. RVDOLPHVS AVGVSTVS ac DN. ANTHONIVS VLRICVS Augustinianorum monachorum quondam coenobium in hac urbe situm pro incomparabili Sua gratia Academiae Juliae largissimo tributo diplomate munificentissime concesserint, & templum Academicum fundarint, omnes scimus & submissa veneramur mente. Dispensationes quoque in gradibus prohibitis consanguinitatis vel affinitatis, concessionem veniae ætatis, legitimaciones liberorum illegitimè natorum per diplomata fieri solent. Notabile habemus dispensationis diploma Ludovici IV. Imp. obstaculum consanguinitatis, si quod aderat, inter Margaretham Maultaschiam Carinthiae Ducissam Tirolisque Comitissam & filium suum Ludovicum Marchionem Brandeburgicum tollentis. Quod A. 1598 publici juris fecit Marquardus Freherus. Invenitur hoc etiam ap. Perill. Dn. Leibnitium in *Cod. Juris Gent. Diplom. p. 156*. Concessionis autem veniae ætatis planè illustre exemplum historia patria nobis suppeditat in Ottone Ottonis Ducis filio ex Seren. ac Potentiss. domo Brunsvico-Luneburgica oriundo, qui à Wenzeslao Cæsare A. 1368. veniam ætatis impetravit per litteras Majestatis quæ reperiuntur *p. I. Braunschw. Händel. p. 207*. Neque deficiunt etiam exemplis legitimacionum illustrium. Antiquæ dispensationis exemplum super defectu natalium factæ à Conrado IV. Imp. refert. Goldast. *tom. III. Const. Imp. p. 398*. Ita Antonius quoque Comes Oldenburgensis à Ferdinando III. Imp. natalibus restitutus est, & A. 1654. in ipsis Comitibus Ratisbonensibus S. R. J. Comitibus axiomate decoratus. Præterea

terea jura civitatis etiam, nundinarum, stapulæ & geranii diplomatibus vel concedi vel confirmari solent. De jure civitatis diplomata inveniuntur ap. Pontanum *L. VIII. Histor. Gelr. ad A. 1343.* Chifletium *Comment. Lotbariens c. 5.* & Martinum Rangonem *Diplomat. Pomeraniæ p. 207.* add. omnino *Corpus Actorum & Decretorum Magni Constantiensis Concilii Serenissimi Principis Rudolphi Augusti Domini nostri clementissimi auspiciis à venerabili Dn. Hermanno von der Hardt Præposito Mariæbergensi & Professore hujus Academiae Celeberrimo in lucem productum tom. V. p. VI.* ubi inter diplomata ac Bullas Imperat. Sigismundi, Pontificum Johannis & Martini habetur Sigismundi Cæsaris confirmatio privilegiorum urbis Brunsvigæ in Constantiensi Concilio edita A. 1415. De jure nundinarum conferri potest Ottonis Imp. diploma de A. 965. ap. Leuberum *Magdeb. Stapel Unfueg n. 1190. 1191. 1613.* & de jure stapulæ Friderici III. Reg. Romanorum de A. 1443. quo civitati Dresdensi illud tribuitur ap. Anton. Weck. p. I. *Beschreibung Dresden tit. 5.* Imo & jura foresti, venandi & piscandi diplomatibus sæpe numero ceduntur, uti quoad jus foresti huic rei fidem facit charta ap. Pistorium in *Chron. Episcop. Mindens. p. 730.* add. Goldast. *tom. III. Const Imp p. 312.* De jure venandi vid. Cranzii *Metropol. L. III C. 36.* De jure piscandi conf. diplomata ap. B. Sagittarium in *Antiquit. Magdeb.* passim add. diploma ap. Andream Quercetanum in *Not. ad Bibliothec. Cluniacens. p. 140. & ff.* quod hætenus alatis clarissimam lucem subministrat. Priusquam demum hinc abeamus id unicum adhuc observandum occursum etiam esse diplomatibus haud rarò irrationabili illi, juri-
rique

rique naturæ, Divino, Gentium, ac civili adversanti consuetudini, qua bona naufragorum in multis locis fisco olim addicebantur. Ita Fridericus II. Imp. in diplomate A. 1337. quo Viennensibus privilegia impertiit ap. P. Lambec. *L. II. Comment de Bibl. Cæsar. C. V* p. 81. eleganter hæc constituit: *Mandamus ut quandocunque aliquis Viennensium civium naufragium incurrerit, res suas quas ab impetu torrentis manus hominis asportavit, libere possit repetere & habere à quolibet detentore, cum indignum penitus censeamus, misericorditer reliquias naufragii detineri per hominem, quibus rapacis fluminis sæviens unda percit.* add. Friderici III. Imp. diploma de A. 1452. in diplom. *Æneæ Sylvii Hist. vit. Frid. III. subnexis* p. 315. Atque ita tetigimus illustriora nonnulla negotia publica circa quæ frequentius diplomata versantur cum omnia illa excutere haud integrum sit. De negotiis vero privatis à Majestatibus vel huic æmulam potestatem habentibus per diplomata expediri solitis hic non adeo erimus solliciti. Illustrationi hujus rei tamen inferviunt Alberti Pinguis Ducis in Brunessvich diploma; quo Annoni militi de Heimborch omnem proprietatem quam habet in villa Høherstorp A. 1307. donavit. ap. Maderum in *Antiq. Brunsv.* p. 266. 267.

CAP. IV.

DE

MODO DIPLOMATVM

§. 1. *Modus & forma diplomatum* | §. 2. *Agitur de materia in qua diplomata condantur charta membranacea scilicet, corticea, plumbea,*
haud facile definiri potest, sed à | *plumbea scilicet, corticea, plumbea,*
vario stylo Curie dependet. |

bea, & denique nostra communi.
 §. 3. De materia quâ diplomata ex-
 arentur & in specie de atramento
 milto, minio, cinnabari, encausto,
 aureo. & argenteo liquore.

§. 4. De diplomatum idiomato.

§. 5. De eorundem scriptura.

§. 6. Adducuntur diplomatum re-
 quisita, quorum (I) est, ut perso-
 na diplomata concedentes, & eo-
 rum tituli in diplomatibus expri-
 mantur.

§. 7. II. Ut & mentio fiat persona-
 rum quibus eadem dentur.

§. 8. (III) Rei vel negotii de quo di-
 plomata tribuuntur.

§. 9. Quesitio est an testes iisdem ad-
 hiberi debeant?

§. 10. (IV.) Requiritur in diploma-
 tibus subscriptio personarum con-

cedentium, ubi & de monogram-
 matibus & subscriptionibus Archi-
 capellanorum Cancellariorum ac
 deniq; Secretariorum dispicitur.

§. 11. (V.) Subsignatio ubi de bulla
 aurea, argentea, & plumbea agitur.

§. 12. Disquiritur in specie de bulla
 cerea, & variis cera qua diploma-
 tibus adhibetur generibus.

§. 13. (VI.) Requiritur expressio dati
 & acti i. e. loci, anni, mensis, &
 diei quo diplomata dantur.

§. 14. Subjiciuntur nonnulla de su-
 perfluis notariorum cautelis in di-
 plomatibus; item invocatione Nu-
 minis Divini & imprecationibus
 qua in diplomatibus saepe numero
 occurrunt.

§. 15. De expeditione diplomatum
 Casareorum.

I.

Cum pro diversitate temporum & locorum
 varius sit diplomatum modus; quænam sit
 propria ac legitima eorundem forma, vagis
 admodum si modo ullis subiectum est regulis. Illud
 itaque admonuisse sufficiat, unumquodque diploma
 stylo Curia illius, unde emanat scriptum, esse debere.
 Ad hæc enim omnino pertinent, quæ de privilegiis
 & rescriptis in genere concludit Nicolaus Everhardus
 in Topic. legal. Loco à stylo Curia. & Hippolit. de Marsiliis
 Singul. 118. ea stylo usitato haud conformia irrita ac

stne efficacia habenda esse; & quæ alias à DD. communiter asseruntur; clausulam insolitam & à stylo Curiae deflectentem inducere præsumptionem latentis fraudis. vid. Gloss. in l. 7. ff. de Condit. instit. Igitur quæ in Imperio nostro Romano Germanico ab Imperatore tribuuntur diplomata stylo Curiae Cæsareæ confici debent; quæ à Statibus Imperii stylo Curiarum Statuum Imperii. Et sic de cæteris quoque judicandum. Qualis vero sit cujuslibet Curiae stylus non tam ex regulis atque doctrina, quam usu & experientia hau-riendum; cum hic interdum varietatem recipiat, & mutetur ad mutationem principis ac temporis, vid. R. J. Spirens. de A. 1570. §. Wiewol auch 75. ibi auch dessen alter wolhergebrachter stylus und Brauch zu vielen mahlen geändert jundt. §. §. ff. Scaccias de Iudiciis L. II. C. III n 277. Boer. Consil. V III. n. 4. Cævall quæst. pract. Commun. contra Comm. c. XX. n. 19. Et quæst. 637. n 21. c. 72.

II.

Interim generalia nonnulla requisita ex variorum diplomatum collatione eruere conabimur. Priusquam tamen ad ea enucleanda nos accingamus; de materia in qua diplomata condantur, vario liquore quo eadem exarentur, diplomatum idiomate, & deniq; eorundem scriptura, quædam prælibanda erunt. Sub materia hîc figuram & qualitatem illius rei qua diplomata continentur, intelligimus qualis significatio occurrit in l. 1. ff. de bon poss. secund. tabul add. Gothofredus ibi. Neque vero operosè hîc inquirimus variam & multiplicem materiam, in qua antiquissimis temporibus scriptura excipieba-

cipiebatur, qua de re videri potest Hermannus Hugo cul-
 tissimo libro *de prima scribendi origine* C. X. §. ff. Ale-
 xandr. ab Alexandr. *Genial. Dier. L. II. C. 30.* sed potis-
 simum de charta membranacea seu coriacea, corticea
 ex ligno seu papyro Ægyptiaca, plumbea, & denique
 nostra communi hic erimus solliciti. Has omnes char-
 tas vocat Mabillonius *L. I. C. VIII. §. 1.* cum ex ipsius
 sententia hoc nomine olim venerit, quicquid codici-
 bus aut excipiendæ scripturæ aptum esset, unde etiam
 diplomata à sua materia chartæ dicuntur: Distinguere
 tamen videtur Ulpianus chartas à reliquis materiis cui
 inscribi moris erat in *l. 1. ff. de Bon. poss. sec. tabul. Tabu-
 las testamenti* inquiens *accipere debemus omnem ma-
 teriæ figuram; siue igitur tabulæ sint lignæ, siue cu-
 juscunque alterius materiæ, siue chartæ, siue mem-
 branæ sint, vel si è corio alicujus animalis tabulæ re-
 ctè dicantur add. l. 52. ff. de Legat. 3. §. l. 4. ff. de bon. poss.
 sec. tabulas* ubi distinguuntur chartæ in novas & dele-
 ticias vel opistographas. conf. Salmasius in elegantissi-
 mo opusculo *de subscribendis & subsignandis testamentis
 & hodiernorum ac veterum sigillorum differentia* C. X.
p. m. 109. §. ff. De membranis, quæ antiquitate chartas
 papyraceas siue Ægyptiacas vincunt ceu notat Dale-
 champius in *notis Plinianis* citatis ab Hermanno Hu-
 gone *de c. 10.* nulla dubitatio subesse potest præcipuum
 semper fuisse & adhuc hodiè superesse in diplomatibus
 earum usum. vid. Dn. Papebrochius in *Propyl. n. 128.*
 Chartas quoque corticeas ex ligno & papyro Ægyptia-
 ca uti & plumbeas diplomatibus antiquis adhibitas
 fuisse satis evincit Mabillonius *laud. C. VIII. §. 6. §. ff.*

qui adeundus. add. Italiae Sacrae tom. IV. col. 478 ubi habetur Luitprandi Longobardorum Regis diploma in tabula, uti Ughellus asserit, plumbea. In nostra vero charta seu papyro vulgari, quæ contritis & maceratis veterum linteorum reliquiis conficitur, diplomata de rebus majoris momenti haud facile consignari solent.

III.

Materia in qua diplomata exarari soleant iustrata; ad illam quâ eadem scribuntur devenio. Hic autem ad hæc quatuor potissimum respiciendum esse videtur; atramentum, rubricam, aureum, & argenteum liquorem. Communis ex his maximeque vulgata est atramentum ab atro colore dictum. De hoc autem indicia certa genuinum ac vetus à novo discernendi haud facile dari possunt, sed hæc res potius à peritorum judicio dependet. Interim ex diversitate atramenti in eodem diplomate occurrente fraudis suspicio facile oritur, cum calami & atramenti mutatio auferat scripturae paritatem. Nov. 73. Proem. Bornitius de Instrum. P. II. L. 2. c. 25. Præsertim si diversitas hæc appareat in parte suspecta. Sic diem & annum diverso atramento scriptos inducere præsumptionem falsitatis DD. unanimiter concludunt Riminald. L. I. Cons. 30. n. 39. Cephal. Cons. 187. n. 17. Cravett. Cons. 134. n. 27. Quæ falsitas eo certior erit, si concurrat diversitas manus. Farinac. Qv. 153. n. 19. Hæc tamen omnia, quantum atramenti diversitati tribuendum sit, judicis arbitrio relinquenda Menoch. de A. J. Q. & C. L. II. Cas. 183. n. 67. Adhibita deinde ad scriptionem quoque

que miltum, minium, cinnabaris, & sinopis quæ rubri sunt coloris observante Plinio *Histor. Natur. L. XXXVI. C. VII.* Usi sunt his omnibus Imperatores Orientales in subscriptionibus diplomatum vid. Phranzes *L. III. C. 4* conf. Gregorius PP. *Epistol. I. ad Leonem Isaurum* quæ extat *Tom. IX. Annal. Baronii.* imo & encausto, quod ex auricis vel conchilii cruore compositum pretiosissimum fuit solisque Imperatoribus reservatum. vid. *l. 6. C. de diversis rescript.* & Gothofred. *ibi* in quo textu Leo Imp. disertè vetat, *sacra rescripta alio colore, quam purpurea subscriptione lustrari, & cocti muricis tritique conchylii ardore ea signari præcipit*, atque hujus sacri encausti confectio- nem privatis sub gravi poena interdicit. *add. l. 3. Cod. Theodos. ad Leg. Cornel. de fals. Libr. 9.* Alemannus ad *Procopii Histor. Arcan. p. 20.* Pancirolus *L. I. Memorabil. C. II.* & ad illum Salmuthus. Pertinet huc memorabilis illa Andronici Imperatoris aurea bulla Henrico Duci Brunsvicensi concessa, cujus subscriptio rubri fuit coloris. Neque vero in Oriente hæc pompa tantum fuit in usu, sed & propagata est quoque ad Imperatores occidentales, & quidem uti Malincrotio *de Archi Cancellariis & Cancellariis S. Imperii Rom. Germ. p. 116.* verosimile videtur contracto inter Ottonem II. & Theophaniam matrimonio. Quæ tamen conjectura exinde nobis dubia videtur, quod jam tum Carolinorum nonnulli rubricam usurpaverint, & in specie Caroli Calvi de conditu Abbatia Compendiensis insignie diploma non solum aurea bulla, sed etiam monogrammate cinnabari seu minio more Græcorum Imp.

piſto munitum ſit, cujus ſpecimen æri inciſum exhibit Mabillonius *de R. diplom. L. V. tabul. 31.* Gaudet vero hoc jure encauſti non ſolum Imperator ſed & Rex Romanorum. vid. Limnæus *ad Concluſ. Capitul. Ferdin. III. verb. Jahr n. 6.* Dn. Lyncker. *diſſ. de Rege Romanorum lit e.* Idem jam tum olim in Oriente filiis Imperatorum indultum fuiſſe teſtis eſt locuples Gregoras cujus L. IV. hæc ſunt verba: *Pater* (ſcil. Michael) *Andronico* (filio ſuo ſeniori) *permisit ſubſcribere rubris litteris.* Reſtat aureus & argenteus liquor. Aureo uſum eſſe Ottonem in diplomate quo Eccleſiæ Romanæ jura confirmavit, quodque in Caſtello S. Angeli aſſervari vult Baronius *ad A. 926. ſ. 2. & ſſ.* epigraphe ejus in Conciliorum tomis manuſcriptum facit notante Mallinkrotio *cit. tr. de Archi Cancellariis Imp. ad p. 117. in Not.* Hujus tamen diplomatis fidem concuſſit B. Conringius *de Germ. Imp. Rom. C. X.* Conradum III. Imp. A. 1147. Corbeiſenſibus conceſſiſſe privilegium non tantum bulla aurea ſignatum, ſed etiam aureis litteris ſcriptum auctor eſt Kleinſorgius *in Chron. Weſtphal. Eccleſ. L. VI.* Imò Henricum II. Imp. Meinverco Paterbornenſi Epifcopo diplomate, quod aureis litteris diſtinctum, hodiernum in Paterbornenſi Eccleſia adhuc ſuperſit, bona poſſeſſionesque confirmari, teſtatur Nicolaus Schaten. *Annal. Paterbornenſ. L. V. ad A. 1014.* Ubi tamen obſervandum, ſæpius diplomata & bullas aureas dici, non tam ob ſcripturam auream, quam chryſobulum & auream bullam iis appendentem uti vel exemplo Aureæ Bullæ Caroli IV. Imp. legis Imperii noſtri fundamentalis & Andronici Imp. paulo ante

ante laudatæ clarum fit. Argenteoliquore exarata diplomata haud facile occurrere arbitratur Mabillonius *de R. diplom. L. I. C. X. §. ult.* Viridi autem colore tutores Imperatorum Orientalium impuberum subscripsisse supra observavimus *C. II. §. II.*

IV.

Lingua diplomatum non unius est generis, sed potius variat pro diversitate locorum & temporum. Ut itaque de idiomate eorum quæ in Germania data sint eò evidentius nobis constet, lingua antiqua curatius aliquantum expendenda. Vetustissima vero Celtica fuit quam cum Gallis, Hispanis, Britannis, & Illyricis Germani habuere communem. Hujus castimonia primum per Græcos, deinceps vero per Romanos est inquinata, indeque enatus sermo, quem vulgo provincialem seu vulgarem imo etiam Romanum à victore populo, vel Gallicum ex usu vernaculo dixere. *Concilium Turonense habitum A. 813. Concil. III. Canon. 17. Unusquisq; Episcopus homilias aperte transferre studeat in rusticam Romanam linguam aut Theoticam quo facilius possint cuncti intelligere, quæ dicuntur.* add. Bignonius in *præfat. ad Marculfi formul.* du Fresne in eruditissima *præfatione Glossario præmissa §. 28.* Aufonius eleganter æmulam Latinæ linguæ appellat:

Æmula te Latine decorat facundia lingue

Et Sidonius venuste squammam Latini sermonis add. J. C. Scaliger in *præfat. Thesaur. Gall. ap. Isaac. Pontan. L. VI. C. 34.* ubi Latinæ linguæ abortus vocatur. Neque vero vigente hac provinciali lingua in Germania, Latina plane neglecta fuit, uti ex B. Rhenano docet

Hachen-

Hachenberg *Germ. Med. Dissert. VII. §. 6.* Imo Alemanni & populi primæ ac secundæ Germaniæ provincialem sermonem paulatim rejecere, veteremque Germanorum linguam ex ruinis & cineribus suis revocarunt. Dicta hæc Teutisca sive Theotisca & ab Odfrido Monacho ap. Lambec. *L. II. Bibl. Cæsar. C. V. p. 427.* *Stentisge Zungen.* Vulgari itaq; vulgus loquebatur, Theotisca utebantur primores; Latina vero literati præcipuè in negotiis publicis expediendis & consignandis. vid. Buffier. *L. I. Histor. Franc. Dn. Lyncker. de Idiomate Imperiali p. 5.* Licet autem Carolus M grammaticam Theotiscam exorsus sit ab Odfrido absolutam & auctam vid. Eginhartus *de vit. Carol. M. C. 29.* & Bessel. *ibi.* add testimonium Trithemii ap. Lambec. *L. II. Bibl. Cæsar. C. V. p. 463.* imo supersint etiam ex Carolino ævo monumenta Theotisco sermone exarata ut Odfridi Monachi VVizamburgensis sive VVeissenburgensis Ordinis S. Benedicti volumen Evangeliorum integris rhytmis Theotiscis compositum & in quinque libros divisum, nec non ejusdem paraphrasis Theotisca singulis cujusque Psalmi Latinis versiculis subnexa Lambec. *d. L. II. C. VIII p. 757. § ss.* Latinae tamen linguæ usus in conficiendis tabulis usque ad seculum XIII. perpetuus fuit, quo demum vernacula nostra publicis monumentis quoque adhibita fuit, teste Odfrido Monacho ad A. 1235. *Curia celeberrima in assumptione B. Mariæ apud Moguntiam indicitur ubi fere omnibus Principibus regni Teutonici convenientibus pax juratur, vetera jura stabiliuntur, nova statuuntur, & Teutonico sermone in membrana scripta omnibus publicantur.*

cantur. add. Lehmanni Chron. Spirens. *L. II. C. 45.* Daher seindt aller Teutschen Völcker Gesetz und Ordnungen alle privilegia, diplomata, und Übergaben/ Schenkungs Brief/ Bundtuis und was jemahls von den Teutschen bis aufs Jahr zwölffhundert heraus in Reichs Versammlungen/ Canzleien/ vor Gerichte und Oberkeiten publicè und privatim geschrieben in Lateinischer Sprachen verfasst und außgefertiget worden. Neque est ut operosè hîc confutentur fictitia illa duo diplomata Germanica Julii Cæsaris & Neronis quæ Austriis tributa vulgo creduntur, de quibus supra jam tum egimus *C. I. §. ult. conf. præter Auctores ibi laudat: Siegmundt von Bircken Spiegel der Ehren des höchstlöblichen Erzhauseß Oesterreich. L. II. C. II. p. 164.* Illud potius hic eleganti animadversione dignum, quod legimus apud B. Rhenanum *L. II. Rer. Germ.* Maximilianum Imperatorem ætate sua magnum statuisse præmium illi qui proferre posset publicum instrumentum ante quingentos annos lingua vernacula scriptum. Utrum vero in specie sub Rudolpho I. linguâ patriâ publica instrumenta sint primum exarata, non ita liquet. Goldastus quidem non solum antiquissimam vernaculâ nostrâ exaratam constitutionem refert *de A. 1235. tom. II. der Reichs Satzung; sed & ad peculiare Edictum Rudolphi I. Imp. de A. 1274. provocat tom. Uno Const. Imp. p. 311.* quo cautum sit ut mandata, edicta, privilegia, pacta & contractus Teutonice lingua conficerentur. Alii tamen neque ullum hujus Imp. diploma lingua Germanica exaratum reperiri; neque Constitutionem illam pro genuina haberi debere con-

re contendunt. vid. Limnæus *J. P. L. I. C. VI. n. 60. & tom. I. Addit it. ad Capitul. Carol. V. art. 14. p. 212.* B. Conring. *de O. J. G. C. XXVII. p. m. 161.* Mauritius *de Recess Imp §. 28. 29.* add Cl. Schurzfleischius *Ep 32.* Quitamen in *Dissert. Histor. quædam Capita Historiæ Saxonici continente* quæ est XIX. inter *Ejusdem Dissert Histor. & civil. p. 144.* scribit, primum diploma quod quidem verum & incorruptum viderit charactere Germanico exaratum, esse illud quod A. MCCXXXVI. promulgaverit Fridericus II. Imp. id quod rectè & instrumento pragmatico, quod hodieque superat; convenienter signavit sæpius cit. Odfridus Monachus *ad d. A.* Quicquid hujus sit invaluisse ab illo tempore magis magisque in præceptis Imperatorum & Statuum Imperii linguæ vernaculæ usum & quidem tam illius vulgaris *der Platt Deutschen und NiederSächsischen Sprache* / quàm Francicæ uti vocant *der HochDeutschen* / diplomata Germanicâ linguâ concepta satis testantur. conf. Hundii *kurzer Auszug Historischer Observationen* lit. J. Joach. Curæus in *Annal. Gent. Siles. p. I. p. 109. & p. ult. p. 311.* jung. ad hujus illustrationem diploma Germanicum Friderici Wilhelmi & Georgii Landgraviorum Thuringiæ & Marchionum Misniæ in causa regalæ A. 1394. datum. quod exhibet Dn. Schilterus *de Lib. Eccles. L. V. C. VI. §. 4.* Usque dum renitente licet adhuc dum clero seculo XV. idioma Germanicum planè prævaluerit. Neque tamen & tum lingua Latina desuetudine inumbrata, sed una cum Germanica in publicis negotiis retenta fuit, uti ex II. Imperii nostri evidentissimè constat. Ita Maximilianus I.

nus I. Imp. in *Ord. Notar. de A. 1512.* zu Cölln utrumq;
idioma pro forensi declaravit. add *Capitul. Carol. V. art.*
14. Ferdinand. I & Rudolph. II. art. 13. Matth. art. 14.
Ferdinand. II. art. 12. Ferdin. III. art. 16. Ferdinand. IV.
art. 42. Leopold. & Josephi art. 43. Reichs Hoffr. Ordn.
tit. III. §. Ferner soll in dergleichen Parthei Sachen
keine Schrift in anderer Sprache dann Deutsch und
Lateinisch &c. & *tit. VI. §.* was Sachen. Hinc & ad-
huc hodie diplomata non minus Germanica quam La-
tina lingua condi videmus. Uffenbach. vom Kaiserl.
Reichs Hoffr. *C. XIX. p. m. 248.* Neque vero quen-
quam offendere debet latebrosus atque inconditus ille
stylus, & vitiosa orthographia, quæ in diplomatibus an-
tiquis deprehenditur, cum à ruditate seculi & imperi-
tia notariorum aliud haud possit expectari. Cor-
dationibus igitur & harum rerum intelligentibus vete-
ra instrumenta cum suis nævis multum præferre vi-
dentur fidei, auctoritatis, ac reconditi sensus. Idque
non solum de diplomatibus Latinis, verum etiam Ger-
manicis est intelligendum, cum nec lingua Germani-
ca ante aliquot secula ita fuerit exculta. vid. Georgii
Fabricii *Annales urbis Misn. L. I. A. 958. 968.* Munster.
Cosmograph. L. III. c 25. Wigul. Hund. in *Metropol. Sa-*
lisbur. sub Episcop. Frising. fol. 104 add. Benjaminis Leu-
beri *Magdeb. Stapel Unfuegn. 549. 550.* ubi inter alia
ob styli nitorem Germanicum quoddam Ottonis M. di-
ploma civitati Magdeburgensi tributum in dubium
vocatur. Sed hæc de idiomate diplomatum Germa-
niæ sufficiant. De præceptis Regum Galliæ obser-
vat Vredius *de Sigillis Comit. Flandriæ & inscript. diplo-*

matum p. 33. § 42. ea A. 1273. vulgari lingua perscribi coepisse. Promulgarunt etiam Ludovicus XII. R. A. 1512. & Franciscus I. A. 152. edicta, quibus sancitum ut Gallicè omnia scriberentur. Hispanicè vero diplomata demum exarata sunt sub Alfonso astrologo Regeteste Mariana de Reb. Hispan. L. XIII. C. VII.

V.

Sicuti autem lingua ita & scriptura diplomatum variat pro varietate locorum & temporum. Latinæ linguæ olim triplex erat scripturæ ratio. Una constabat litteris majusculis quæ unciales, cubitales, grandes, quadratæ ab antiquis appellatæ sunt. Altera minoribus quæ quidem ejusdem erant formæ cum uncialibus sed diversæ magnitudinis, indeque apud veteres minutæ dictæ. vid. Leonis Allatii *Animadversiones ad fragmenta & antiquitates Etruscas p. 58.* Accessit his tertia species minutæ scripturæ diversæ non solum magnitudinis sed etiam formæ ab unciali. Neque vero arbitrari debemus antiquorum diplomatum scripturam respondere semper usuali, vel quâ veteres libri exarati sint; sed potius singulis seculis illa probè ab his distinguenda est. Demonstrat hoc nobiliter Mabillonius incomparabili opere *de R. diplom. L. VI.* exhibitis variis scripturarum exemplis & diversi generis alphabetis, iisque subnexis illustribus planè diplomatum regaliū à Dagoberto I. ad Ludovicum sanctum & bullarum Pontificiarum à Johanne V. ad Paschalem II. speciminibus. Inquirenti jam mihi qualis scripturæ modus diplomatibus in Germania adhibitus fuerit respicienda esse videntur tempora tum quæ Caroli

roli M. ævum præcessere, tum Carolingica, tum de-
 nique subsequen-
 tium Imperatorum. Merovingici in
 inscriptionibus diplomatum & eorum subscriptionibus
 litteris majoribus sunt usi, uti vult Dn. Mabillon. *L.I. C. XI. §. 12.* Dissentit tamen Dn. Papebrochius *Propyl. Antiqu. part I. n. 41.* primum uncialium litterarum u-
 sum Carolo M. adscribens. In ipso autem diplomatum
 tenore uniforme idque minutius scribendi genus usur-
 paverunt, quod barbarum ob asperitatem & difficulta-
 tem dictum. Neque ulla tum temporis verborum di-
 stinctio à notariis facta est usque ad Carolum M. qui
 distinctiones subdistinctionesque punctorum per Alcu-
 num demum restituit. Quod diplomata Caroli M. &
 Ludovici Pii attinet; deprehenditur in his scriptura ad
 Italicæ formam accedens, quam speciem exinde Ca-
 rolinam appellat Mabillonius *d. c. XI. §. 13. add.*
Specimina ap. Eundem L.V. tab. 23. & ss. Facere huc
 videtur quod habet Aventinus *Annal. Bojor. L. I. Ser-*
vatur Reginoburgii in templo Divi Haimeroni vetustissi-
mu diploma à Carolo M. datum, Latino quidem sermone,
aliis tamen litterarum figuris scriptum, Longobardas qui-
dam, alii Geticas arbitrantur, perquam similes Græcis
sunt. Hac scripturæ ratione sequentes etiam Impera-
 tores Germanici sunt usi, nisi quod sub Ottonibus &
 tremula scriptura in majoribus litteris inveniat. Ab-
 breviaturæ etiam solennes fuere tam sub Merovingis,
 quam Carolingis præcipuè in vocabulis haud raro oc-
 currentibus. uti *Dni Domini, Di Dei, Jhu Jesu, Xri*
Christi, nri nostri. quæ tamen deinceps magis adhuc
 invaluerunt. De nonnullis vero litteris in specie ad-
 verti

verti meretur diphthongos sub Merovingis Regibus uti & Imp. Carolinis ac Saxonis duabus litteris non in unum ductis scriptos inveniri. vid. B. Conringii *Censur. diplom. Ludo v. C. XVII. n. 1.* & elegantissima ab hoc citata Claudii Salmasii omnis philologicae antiquitatis peritissimi epistola ad Cl. Sarravium virum itidem in hac litteratura insignem. Postea tamen loco diphthongi *AE.* unam litteram *E.* posuere. Litteris quoque *a.* & *o.* promiscuè usi sunt præcipuè in nominibus propriis notante Christophoro Gevvoldo *ad Hundii Metropol. Salisburg. tom. I. de Ratisbon. Episcop. p. 246.* De littera *i.* & *y.* observat Mabillonius *d. c. XI. §. 19.* illam in vetustis monumentis nusquam cum puncto occurrere; & demum seculo XV. puncto, quo hodiè utimur insigniri coepisse; hanc vero nunc sine puncto, nunc vero cum singulis punctis in utroque apice adscriptis, nunc vero & quidem frequentius cum puncto in medio inveniri. Litteræ *HL.* & *CL.* quæ initium dabant nonnullis nominibus propriis videntur fluxisse ex barbara illa & imis de faucibus ducta pronunciatione. vid. Barthol. Scobinger *in Addit. ad Joann Vadiani farrag. Antiquit. præfat p. 81.* conf. le Blanc. *Traité historique des Monnoyes de France p. 47.* ubi habetur insignis quoq; de his litteris observatio. Germanicæ vero litteræ demum post Friderici II. Imp. tempora usurpari coepere uti vult Wigul. Hund. *in Kurzen Auszug Historischer Observationen lit i.* Quicquid igitur antea vernaculo sermone scriptum non nisi litteris Latinis consignatum in autographis invenitur. Id quod adhuc in scriptis Rudolphi I. Regis tempore advertere licet uti testatur Lehmannus *L. V. Chron.*

Chron. Spirens. C. 108. ibi. daß Kaiser Rudolffs Reichs Abschied mit alten Lateinischen Buchstaben geschrieben sey.

VI.

Hicce jam præmissis ad generalia nonnulla diplomatum requisita accedendum erit. Pertinet huc (1) nomen & titulus personæ diplomata tribuentis. (2) personæ illius, cui aliquid in diplomatibus conceditur, (3) expressa mentio rei vel negotii, de quo in diplomatibus agitur, (4) subscriptio, (5) sigillum (6) datum & actum, uti diplomata loquuntur, i. e. locus, annus, mensis & dies. Videamus primum de nomine & titulo personæ diplomata tribuentis. Hæc in diplomatibus omnino exprimi debent, haud secus ac jure civili in rescriptis principum personæ concedentis mentio facienda, *l. 3. l. 6. C. de divers. rescript.* Enenkel *de priv. L. I. C. l. X. n. 16.* Quæ adeo necessaria sunt, ut iis omissis litteras principum fide carere DD. communiter concludant, vid. Nicol. de Passerib. *de privata script. L. III. q. v. 3. n. 20. § ff.* Titulorum autem philosophiam, si quicquam, mutationibus obnoxiam esse, aliamque longe faciem à prisca illa ætate illorum planè incuriosâ nostro seculo induisse, evidentius est, quam ut multis hic attineat ostendi. vid. B. Eibenius in *Disquis. Exoter. de titulo nobilis p. 15. 78. 79 § ff.* Quanam formula in diplomatibus antiquis Imperatores tum Carolingici tum subsequentes sint usi eleganter persequitur Mabillonius *de R. D. L. II. C. 3. § 4.* Titulum semper *Augusti* Fridericum Barbarossam Imp. primum usurpasse arbitratur B. Conringius *ad Lampad. p. III. C. II.*

p. 103. Idem vult Bocclerus *L. IV. Notit. C. I.* Licet dissentiat Thulemarius *pecul. diff. de titulo semper Augusti.* Electi autem Romanorum Imperatoris titulum intra annos ferè ducentos coepisse quoque asserit. Conringius *d. l. p. 102. § ff.* De quo tamen forsan dubitari possit; cùm Perill. Dn. Leibnitius in *Cod. J. G. diplom. prodrom N. 5.* producat Gregorii VIII. Pontificis epistolam decretalem ad Henricum VI. Regem Romanorum Friderici I. Imp. filium de A. 1187. in qua Henricum illum illustrem Regem electum Romanorum Imperatorem appellat. conf. *d. Prodrom. n. 14.* ubi habetur alia Urbani IV. Papa epistola ad Richardum Romanorum Regem electum. De modernis Imperatoris Regis Romanorum, ac Statuum Imperii titulis à juris publici Scriptoribus passim agi solet. vid. Schvveder. *Introd. in J. P. part. spec. Sect. I. C. 1. § 3. §. 8.* Dn. Becman. *Notitia Dign. Ill. diff. 1. C. 3. § 4.* conf. Autor *titulorum principum & rerump. ex diplomatibus publicis collectorum.* Hi vero demum pro authenticis habendi qui in Bullis & diplomatibus, Recessibus Imperii, & denique conventibus Comitiorum illis tribuuntur. Porro usurpant in diplomatibus non Imperatores modo nostri sed alii etiam Reges & Principes ad denotandam magnitudinem numerum pluralem *Wir*; qui mos non novus est sed potius tempore Regum Francorum & quidem stirpis Merovingicæ jam tum viguit. vid. Mabillonius *de R. D. L. II. C. VI. §. 2* Quorum tamen aliquos numerum singularem in diplomatibus retinuisse idem haud diffitetur. conf. Dn. Papebrochius in *Propylæo Bollandiano n. 34.* In Imperio nostro potissimum à temporibus interregni Imperato-

peratores diplomata sua cum additamento *Nos exorſi* esse videntur. uti arbitratur Dn. Hertius *de fide diplom. Germ. Imp. & Reg. Sect. I. §. II* conf. Leuberi Magdeb. Stapel Unſueg n. 1524. Ex principibus Imperii ſeculares primi hoc ſibi ſumſerunt, Eccleſiaſtici vero illorum exempla demum ſecuti. vid. Dn. Vitriarius *Inſt. J P L. III. tit 13. §. 4.* Quibusdam tamen tam ex ſecularibus, quàm eccleſiaſticiſ variatio placuit. Apparet hoc ex Receſſibus Imperii cui mox ſubſcripſerunt *Wir / mox Ich.* Ita in *R. J. Trevirenſ. de A. 1512.* legimus. *Ich Bernhard Graff zu Solms.* In Receſſu vero Imp. Spirenſ. de A. 1544. & Wormatiens. de A. 1545. *Ich Gerwinck Abt zu Weingarten.* Voci *Wir* junguntur in præceptis verba *Von Gottes Gnaden.* Ita Pipinus Rex Francorum *Dei gratia* ſe jam tum ſcripſit in diplomate ap. Doubletum p. 692. Et Carolus M. *per miſericordiam Dei* in diplomatibus ap. Hundium in *Metrop. Salisburg. tom. II. p. 9. add. Monum Paterborn. nov. edit. p. 325.* Ludovicus autem Pius *divina ordinante ſeu propitiante providentia, vel clementia.* vid. *Annales Cointii tom. VII. p. 669. add. iterum Metropol. Salisbur. tom. II. p. 10. & Monum. Paterborn p. 130. & 131.* Uſi ſunt hoc modo etiam ſcribendi à longo tempore proceres Imperii, licet tamen neque ejus origo adeo liquida exiſtat, neque etiam antiquis temporibus Principes ſoli illo titulo ſint uſi, ſed promiſcuè & Comites & nobiles. vid. B. Eiben. *Disquiſ. exoter. de titulo nobilis §. 18. & 25. & diſſ. de brocardico tantum poteſt princeps in ſuo territ. quant. Imp. in Imp. c. 6.* Leuber. Magdeb. Stapel Unſueg n. 1525. Inter vetuſtiora Procerum Imperii ſecularium exempla connumerandum eſſe reor,

quod ex Majoribus Serenissimæ ac Potentissimæ Domus Brunsvico Luneburgicæ Henricus niger in diplomate illo de A. 1125. quod supra C II. §. 5. retulimus se jam tùm scripserit *diuina favente clementia*, & *Dei Gratia*. Secuti hujus exemplum Henricus Leo, Albertus Magnus, aliique ex familia Brunsvico-Luneburgica uti testantur diplomata ap. Maderum in *Antiquit. Brunsv.* p. 234. & p. 26. & ff. Ut itaque primus hujus tituli usus inter Principes Germaniæ Ernesto Duci Bavariae A. 1435. hereditate fratris Wilhelmi aucto haud facile possit adscribi. Licet enim pro stabilienda hacce sententia locus Aventini *L. VII. Annal. Boior. ad A. 1438.* à nonnullis allegari soleat; ex illo tamen nihil aliud colligitur, quam quod hic Bernhardus primus forsan in Bavaria fuerit, qui cæterorum Principum more in diplomatibus, libellis, epistolis, rescriptis, & edictis divinum nomen suo præposuerit. Proceres Imperii Ecclesiastici titulo hoc quoque non diu abstinuere uti Cl. Dn. Vitriario videtur. *Inst. Jur. Publ. L. III. C. XIII. §. 6.* sed potius illo à longissimis temporibus jam tùm sunt usi, ita tamen ut pietatem magis, quam auctoritatem præ se ferrent. Sic in privilegio Dagoberti de A. 546. ap. Lehmannum *L. I. Chron. Spirens. C. 8.* legimus *Cunibertus gratia Dei Episcopus*. Et in charta sub Carolo M. exarata ap. Brovverum *L. III. Antiquit. Fuldens. c. 11.* Ego *Lullus Dei Gratia Moguntinae sedis Archi-Episcopus* add. idem Brovverus c. 16. ubi legimus *Hatto Dei gratia & misericordia dispensante Moguntiacæ Eccles. Archi Episcopus & Cancellarius*

larius conf. Trithemius in *Chron. Sponsheimens. & Hirsau-*
gensis ad A. 1124. 1127. 1130.

VII.

(II) In diplomatibus & personarum quibus aliquid conceditur nomina & tituli exprimi debent; siue illæ sint personæ singulæ, siue mysticæ & universitates. Verum & hæc formulæ iis adjici solitæ, & tituli diversi sunt pro diverso stylo Curia. De privatis quibus forsan diplomata dantur hic agere nihil attinet. De authenticis vero Statuum titulis potissimum ex Recessibus Imperii, & ipsis Imperatorum diplomatibus constare (s. antecedenti notavimus. conf. Dn. Vitriarius *J. J. P. L. III. C. XIII. §. 1.* Unde manarit abstractiva illa dilectionis appellatio in diplomatibus ab Imperatore Principibus Imperii tributis usitatissima *Euer Liebden* inquit Justus Reinhardus Robigius *L. VI de Reb. Critic. C. IV. fol. 249.* Rationem alias illius vel in amore, quo causa communis illos singulariter implicat, vel etiam naturali consanguinitatis vel affinitatis vinculo quo sæpe conjuncti sunt, forsan quæsieris. vid. Dn. Becman. *Notic. Dign. Ill. Diff. I. C. III. §. 4.* Pasquier *de Recherche L. VII. C. 4* ubi & mos alloquendi Principes per *Vos* indagatur. jung. Speidel. *Observ. Histor. Pol. Jurid. voc. Jhren/Dußen.* & omnino B. Eiben. *de tit. nobil. p. 84.* ubi Imperatorem ad Duces, aliosque Principes voculis *deine Liebden* nonnunquam usum esse ex actis publicis ostendit. De appellationibus Nepotum, Germanice *Nemen* / quibus Electores Ecclesiastici, & Cognatorum Germanicè *Oheimen* quibus Seculares & alii etiam Imperii Principes ab Imperatore in diplomatibus salutantur. vid. Limnæus

de J. P. L. III. C. 3. §. 2. qui originem hujus rei ad Rupertum tempora refert, at causam hujus rei se ignorare profitetur. Neque aliter Autor *Limnæi Eucleati*: *Multa sanè, inquit, de Stylo Curiae Imperialis obtinent, quorum ratio non potest reddi, adeoque etiam hic forsitan hac formula utendum, Non liquet.* conf. tamen Thulemarius *de Octovirat C. VIII. §. 12*

IIX.

(III) Etiam rei vel negotii de quo diplomata dantur expressam mentionem faciendam esse adeo liquidum est ut nulla probatione indigeat. Sive de re corporali in iisdem agatur, sive de incorporali & jure. Hinc in diplomatibus accuratae illae bonorum quae conceduntur ac jurium recensiones: *Tradimus praedium cum omnibus ad hoc ritè pertinentibus, hoc est arvis, aedificiis, mancipiis utriusque sexus, agris, pratis, campis, pascuis, sylvis, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, mobilibus & immobilibus, viis & invisiis, exitibus, redditibus, quaesitis, & inquirendis &c.* similesque, qualium exempla ex *Cap. III* repetenda. Ex verbis enim & formulis diplomatum de re vel jure concessio judicandum. Siquidem huc applicari possunt tradita à DD. instrumentum non amplius probat, quam continet. *arg. l. 21. C. de Probat. Zasius Vol. I. Conf. XII. n. 19.* nec extenditur ultra expressa. *Modest. Pistor. Conf. I n. 29. Conf. XIX n. 10. & XXXV. n. 7. Wesenbec. Vol. I. Conf. III. n. 29. & Conf. LI. n. 4. §.* imò quod instrumentum non dicit nec nostrum est dicere. *Roland à Valle Vol. I. Conf. 39. n. 5.* Quid clausula pertinentiarum mit allen Zugehör / quae in diplomatibus haud infrequenter occurrit

currit operetur, professâ operâ exposuit Dn. Schvvederus *Dissert de Cl. cum pertinentiis.*

IX.

Priusquam autem ea quæ adhuc supersunt requiritæ aggrediamur, antiquorum diplomatum inspectio hancce haud inelegantem disquisitionem suggerere videtur, annon & testes diplomatibus sunt adhibendi? Ubi observandum invaluisse hunc morem quàm maximè seculo XII. sub. Imp. Suevicis, cum sub Carolinis pauca, sub Saxonis vero nulla inveniantur diplomata testium subscriptionibus munita. vid. Mabill. *de R. D. C.* 21. §. 1. & 2 Leuber. Magdeb. Stapel Unfueg n. 1547. 1569. conf. tamen Autor Apologiæ Bon den alten Reichs Voigt. p. 27. & ff. Sed quid dicendum, si Statuum Imperii quidam, diplomatibus quibus bona Imperii alienantur, subscripserint, an exinde quoq; de ipsorum consensu in alienationem constat? id quod negandum esse arbitramur. vid. Conring. cit. Oper. *de Fin. Imper. C. XX.* Sicuti nec testes diplomata subscribentes ratione juris competentis sibi præjudicare videntur, cum clausula salvo suo jure hoc in casu subintelligatur. vid. Mascard. *de Probat. Vol. III. Concl.* 1348. n. 24. Neguzant. *de Pignorib. p. III. membr. 1. n. 6.* Tiraquell. *de Retract. Lignag. §. 1. Gloss. l. X. n. 142.*

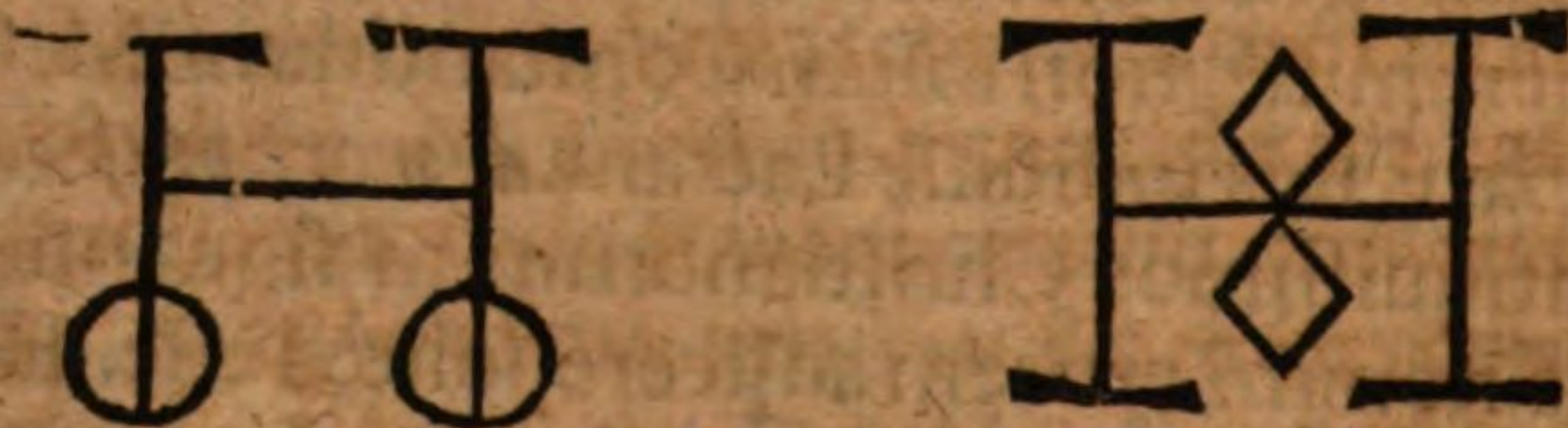
X.

Subscriptionem vero personarum concedentium (IV) loco diplomatibus accedere debere, DD. unanimiter concludunt. vid. Camill. Borrellus *de Magistratuum Edictis L. II C. XII n. 16. 17.* Nicol. de Passerib. *de Priv Script. L. III. Qu. 3 n. 19.* Natta *Vol. II. Consil. 420. n. 46.* Francisc. Marc. in *Decis.*

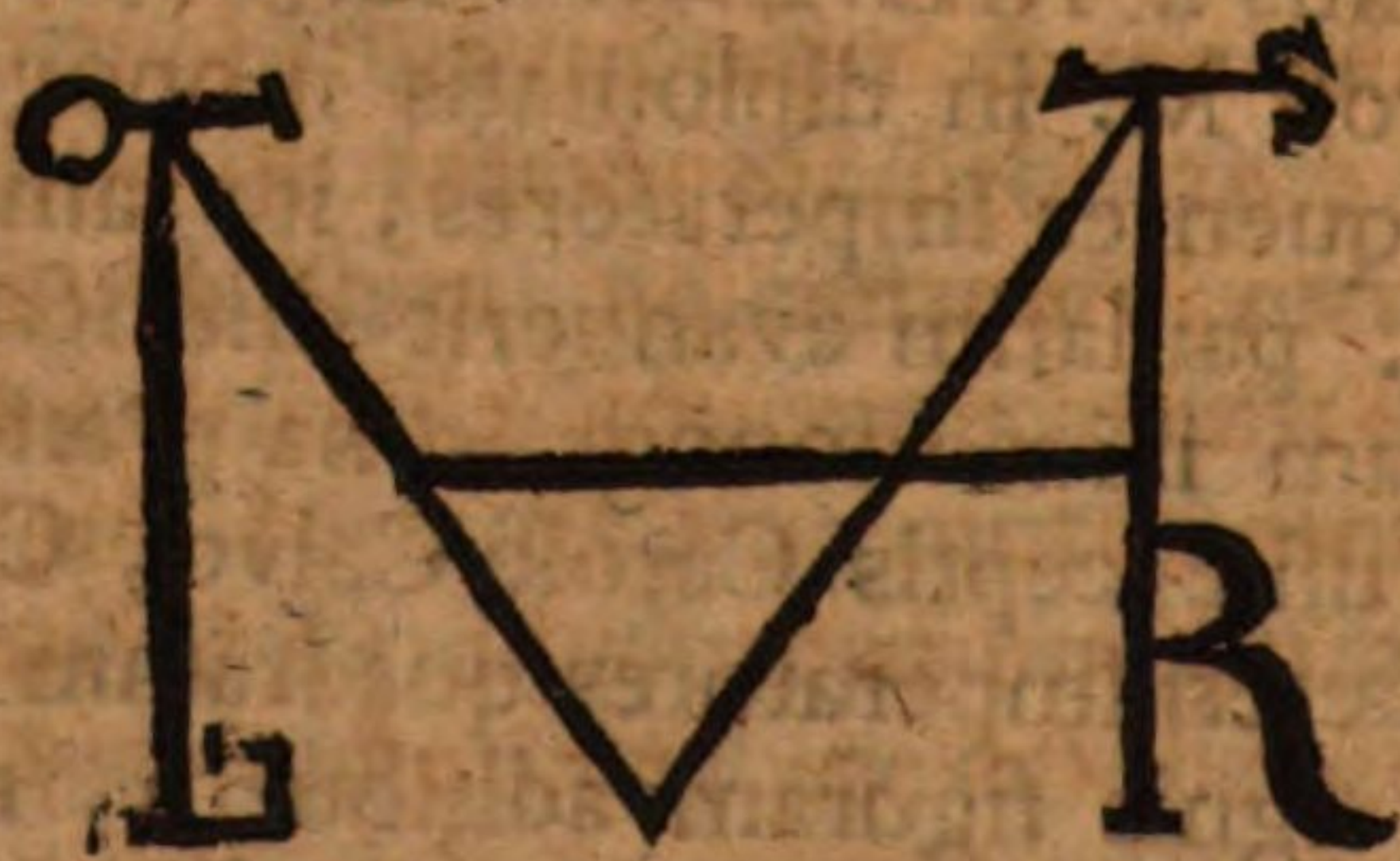
1230 n. 5. Hinc frequentes illæ in diplomatibus formulæ: *Hanc nostri præcepti paginam inde conscriptam manu propria roborantes insigniri iussimus; seu manus nostræ subscriptione infra roborare, seu confirmare decrevimus, studuimus*: Quibus subijciebantur ipsæ subscriptiones; uti *Signum Caroli Serenissimi Imperatoris seu Augusti Signum Domini Ottonis invictissimi Regis*. Hic vero haud incommode inquiri posset utrum in serie Imperatorum unus vel plures occurrant artis scribendi ignari, qui ex hac ratione subscriptionem diplomatum omiserint. Non reperisse se aliquem scribit Mallinkrotius *de Archi Cancell. Imp. n. 114* nisi ex loco Eginharti *de Vita Carol. M. c. 25.* ejusmodi quid suspicare possimus, qui hic est: *Tentabat & scribere tabulasque & codicillos ad hac in lectulo sub cervicalibus, circumferre solebat, ut cum vacuum tempus esset, manum effingendis litteris assuefaceret, sed parum prosperè successit labor præposterus ac sero inchoatus*. Enimvero ex his verbis aliud facile haud colligitur, quàm non satis commodè vel concinnè Carolum M. scribere novisse. Poeta Westphalus *de Gestis Caroli M.* à Reinero Reineccio editus *L. V. v. 253.* de exercitio quidem scribendi Caroli M. testatur, verum quod hic labor planè non successerit, apud hunc non legitur. Imo contrarium docent non pauca diplomata Carolina, quorum subscriptiones propria manu factæ illum ad minimum nomen suum scribere novisse satis evincunt. Quicquid sit, difficultas commodè scribendi qua Carolum M. laborasse ex Eginharto constat occasionem videtur dedisse ut hic Princeps laudatissimus monogrammate fit usus. Est autem monogramma nomen compen-

compendio descriptum ac certis litterarum implexio-
nibus concinnatum. *Edictum Pistense Caroli Calvi cap.*
11. ibi ut in denariis novæ nostræ monetæ ex una parte
nomen nostrum habeatur in gyro & in medio nostri nominis
monogramma. add. Jacob. Sirmondus in *Not ad Capitul.*
Carol. Calv. p. 791. edit. Baluz. Ducebantur vero hi chara-
cteres aliquando in formam crucis, aliquando in aliam.
Quoad monogrammata in formam crucis efformata in-
tererit meminisse, non solum Constantinum M. signum
crucis labaris suis indidisse Lactant. *de mort persecut. C. 44.*
sed & antiquissimos Christianorum in signandis variis
scripturis nomini crucem adjicere solitos esse. Hac con-
sueta cruce cum non contenti fuerint Imperatores ac
Reges, ornarunt eam nominis sui litteris cruci affixis un-
de etiam Dn. Papebrochius monogrammata hæc vocat
cruciformia *Propyl. Antiquar. p. I. C. 4.* Præferunt autem
in medio acuminatam quadram (Gallicè *Losange*)
quæ ex mente Papebrochii supplet locum vocalium
in ipso nomine occurrentium. Aliam conjecturam ha-
bet Mabillonius *de R. D. L. II. C. X. §. 13.* Imitati hunc
morem Caroli M. in diplomatis monogrammatibus
utendi subsequentes Imperatores, ita tamen, ut post
Carolum M. paulatim evanuerit distincta illa crucis
forma, quam illius monogramma præfert, nec alii
ferè ea sunt usi exceptis Carolo Calvo, Crasso, & Ar-
nulphe. Cæteri Imperatores quadratam monogram-
maticis suis signis figuram adhibuere, nullâ deindè,
vel exiguâ habitâ crucis ratione usque ad Henricum
Sanctum. Initium huic formæ fecit Hludovicus I.
Imp. eo quod primæ nominis litteræ H. cæteræ litteræ
aptius,

aptius, quam cruci adjungerentur. Ottonibus Imp. idem quoque facillimum fuit, qui in monogrammatibus utebantur nunc quadratis nunc rotundis vocalibus O. easdem vel substernendo litteris T. simul per modum H. connexis, vel inter easdem locatas per lineolam perpendicularem colligando. Utriusque monogrammatibus exemplum oculis Lectorum hic subijcimus.

Hæc autem Ottonum signa adeo nota esse observat Dn. Papebrochius *Propyl. Antiquar. p. I. C. III. §. 59. 60.* ut hoc ipso, quo formam aliam prætendunt monogrammata, iis quæ Ottoniana esse dicuntur diplomatis appicta, suspecta esse omnino debeant. Talia imprimis arbitratur esse illa, quæ inveniuntur ap. Meibomium *Rer. Germ. tom. II. p. 373. §. 5.* hæc forma:

Solas nominis litteras monogrammatibus implicuere Imperatores usque ad Henricum Sanctum, qui Imperator coronatus supremum in rep. Christiana titulum gerens

rens censuit usitato suo monogrammati aliquid addendum, quo id ipsum declararetur. Itaque litteram X. qua Christi nomen inchoatur, quamque primus Imperator Christianus, uti paulo ante notavimus, labaris suis inseruit, prædicto suo signo adhibuit aliâ lineâ transversim eam lineam secante, quæ prius formabat litteram N. illique adjunxit litteras, quæ si integræ legantur dici videtur *Dei Gratia Imperator Augustus* vid. iterum Dn. Papebroch. *d. C. IV. §. 16.* Fridericus vero Anobarbus notabiliter deflexit ab antecessorum suorum monogrammatibus; nec facile apparet quid spectaverit quando in similitudinem litteræ N. totum suum signum composuit, cum tamen hæc littera in ejus nomine haud inveniatur. Post illius tempora variari coepere ea, de quibus jam agimus, signa, imò magis magisque evilesce ac negligi. Prostant ap. Zyllesium Conradi II. Regis, Rudolphi Imperatoris, qui alias signo cruciformi usus, imo & ipsius Caroli IV. diplomata insigniter bullata absque ullo monogrammate. Hæc & alibi plura talia haud dubiè inveniri sentit Dn. Papebrochius *d. l. §. 65.* Qui Imperatorum quibus usi sunt monogrammata lustrare cupit, adeat Du Fresnii *Glossarium* voc. *Monogramma* ubi eleganter inveniuntur expressa Imperatorum à Carolo M. usque ad Carolum IV. monogrammata. add. Octavius de Strada *de Vit. Imp. L. III. p. 367. usque ad p. 465. Chron. Episcop. Mindens. ap. Pistorium Rer. Germ. tom. p. 734. & J. Goldast. in Const. Imp. p. 29. 46. Crus. Annal. Suev. L. II. p. 2. C. 9 p. 468. & L. XII. p. I. p. 316. 318. & Munsteri*

steri *Cosmogr.* passim. Ubi vero signa ista ab aula recessere, proprium nomen Imperatoris diplomatibus appositum, ut *Carolus, Ferdinandus*. Interdum tamen propter negotiorum litterarumque numerum immensum & tum nomen insculptum chartæ vel membranæ impressum fuit. Sic ex actis Comitiorum Constantiæ A. 1507. habitorum elicit Limnæus *ad Conclus. Capit. Ferdin. III. Imp. n. 5.* Imperatorem Maximilianum tunc Statibus significasse, cum mole negotiorum litterarumque numero obrueretur, se manu sua omnia subscribere amplius haud posse: So hätte Er einen Tract einer signatur machen lassen / und also geordnet / daß dennoch alle Briefe durch die dritte Hand falsch zu vermeiden zu ganzer Fertigung gehen mußten. Idem à sequentibus Imperatoribus observatum, hac tamen distinctione, ut diplomata de rebus majoris momenti manu propria subscripserint, aliis autem compendio impressionis nomen suum à Secretario quodam subiungi haud raro curaverint. Limnæus *d. l.* Præter Imperatorem & Archi Cancellarii, vel nomine eorum Cancellarii subscribunt. Hæc vero subscriptio alia fuit posterioribus temporibus, alia vetustioribus. Tametsi enim jam tum primis Germanici Imp. seculis præter Cancellarios aulicos hausto à Francis exemplo & Archi Cancellarii fuerunt, qui & Archi Capellani dicti; rarissimè tamen ab ipsis Archi Cancellariis diplomatum recognitiones factæ. vid. Dn. Wagenfeilius *de S. Rom. Imp. Officialib. C. III. §. 1.* Carolo V. vero Imperante Albertus Brandenburgicus Cardinalis & Archi Episcopus Moguntinus non semel hoc officio defunctus est; uti
exem-

exempla testantur ap. Gevvoldum *de Septemvrat* citat. à Mallincrotio *de Archi Cancellariis & Cancellariis Imperii p. 112.* Postmodum tamen hic mos iterum in desuetudinem abiit, neque Elector Moguntinus subscriptiones propriâ, sed vicaria aulici Vice Cancellarii operâ obiit, licet tamen ipsi liberum existat, si singulari gratiæ ac benevolentia erga aliquem hoc tribuere velit, propria manu Cæsareas hujusmodi litteras recognoscere, uti diplomatibus Maximiliani II. & Matthiæ à Daniele & Johanne Zuickardo Archi Episcopis subscriptis probat laud. Mallincrot. *d. l.* Subscribere itaque solebat antiqua diplomata solus Cancellarius, vel ejus absentis aut quomodocunque impediti nomine protonotarius, vel notariorum quidam. Faciunt huc formulæ sub Carolo M. *Widolsicus ad vicem Radonis.* Sub Lubovico Pio *Meginarius Notarius ad vicem Fridigusi recognovi.* & sub Ottone M. *Folcmarus Cancellarius vice Hildeberti Archi Capellani recognovi.* Hodie vero à longo jam tum tempore non Vice Cancellarius solus, sed præter hunc secretarius etiam Imperialis suum nomen subjicit, & quidem Vice Cancellarius præter suum nomen has duas litteras adscribere solet *ut. vidit;* Secretarius vero hac formula utitur; *Ad mandatum Sacræ Cæsareæ Majestatis proprium.* Nonnunquam Archi Cancellario subscribente & Vice Cancellarius suum nomen simul apponere solet, quod tamen in omnibus ita uniformiter haud observatur notante iterum Mallincrotio *cit. l. p. 112.* Procerum quoque Imperii diplomata per notarios sunt recognita. Sic in diplomate Ottonis Brunsvicensis dicti pueri de A. 1215.

ap. Maderum in *Antiquit. Brunsv.* p. 248. hæc habetur subscriptio: *Acta sunt anno Domini MCCXV. Indiæ. III. data per manus Gervasii Notarii nostri Helmenstæt.*

XI.

Præter subscriptionem (V) ad perfectam diplomatum formam requiruntur & sigilla ita ut si illa non sint apposita, diplomata nullum robur ac firmitatem habere, concludat Uffenbach. Vom Kaiserl. Reichs Hoffrath *Cap. XIIIX. Sect III. p. m. 250.* cum litteræ non dicantur expeditæ, nisi sint plumbatæ. *Gloß in Clement. I. de Jure jur. Rebuff. Comm. ad Const. Reg. tract. de litterarum Obl. Gloß. 5. n. 1. Hopink. de jure Sigillor. L. VII. §. 9.* Habent enim sigilla vim consensus ac confirmationis ejus cujus nomine sunt adjuncta. *Ruland. de Commissar. L. V. C. 30. n. 3.* ac plus operantur quam subscriptiones. *Purpurat. in l. Admonend. col. 26 in fin. Cravetta de Antiquit. temp. vers Quare etiam n. 44. Hoping. d. c. §. 6.* Imò in specie sigilla principum videntur simul continere vim subscriptionis eandemque efficaciam quam si propria manus accederet. *Menoch. Consil. I. n. 335. Mascard. de Probat. Conclus. 49. n. 2.* Quatuor autem DD. circa sigilla, ut vim probandi habeant, requirere solent (1) imaginem quandam vel insignia (2) inscriptionem sive litteras in circulo (3) orbitam (4) sigillantis nomen. *Mascard. d. tr Conclus. 1302. n. 53. Menoch. de A. J. Q. & C. qu. 113 n. 12. Rulant. de Commiss p. II. L. V. C. 30. n. 12. in fin. & ss. Farinac. Consil. 109. n. 21.* Quæ & in sigillis diplomatum probe attendenda. De imagine Carolinorum agit Mabillonius *de R. D. L. II. C. 16.* Ottonis M. sigillum exhibet insculptam ejus imaginem

ginem ad medium ventrem cum simplici velamento, capite, collo, & dextra, quâ sceptrum gestat, nudi, & in sinistra umbellam tenentis cum inscriptione † OTTO DI GRA REX. vid. Sagittarii *Antiquit. Archi Ep. Magdeb.* ubi in fronte habetur eleganter expressum. In sigillo Henrici III. Regis diplomati ap. Maderum in *Antiquit Brunsv.* p. 221. subjuncto sedet Rex in sella dextrâ sceptrum cum insidente ave, sinistrâ vero pomum Imperiale tenens. In sigillo Conradi Imp. diplomati, quo curtem suam regalem Numburgensi ecclesiæ A. 1032. donavit, subjecto, conspicitur Conradus in sella cum pomo & corona Imperiali vid. Maderus in *Antiquit. Brunsv.* p. 218. Friderici autem sigillum privilegio Spirensibus A. 1182. concessio subnexum in circumferentia nomen ejus exprimit, in medio autem refert effigiem Imperatoris sedentis in throno & tenentis in dextrâ sceptrum, in sinistrâ globum Imperialem. Lehmann, *Chron. Spirens. L. V. C. 64.* Olim electi in Imperatorem tempore quo nondum fuerant coronati alio quam Imperii sigillo usi sunt *Clement. Romani de Jure jur. in fin. add. Caroli IV. Bestättigungs Brief der privilegien so Kaiser Friederich der ander dem König und Reiche Böhmen gegeben ap. Londorpium tom. I. Act. Publ. L. II. c. 9. §. über das p. 182. it. Weckii Beschreib. und Vorstellung der Stadt Dresd en tit. 5. p. 23.* Hodie aquila biceps Imperatoris, sigillum repræsentat circa quam nomen Ejusdem expressum. vid. Limnæus *ad Conclus. Capit. Ferd. III. Imp. voc. Insigel n. 7* In sigillo Henrici Henrici Mirabilis filii Ducis Brunsvicensis diplomati ap. Mader. in *Antiquit Brunsv.* p. 269. appposito invenitur

nitur Leo Magnus gradiens ; & in perigraphie ejus :
 SIGILLVM. HENRICI. DEI. GRATIA. DVCIS.
 BRVNSWICENSIS. ET. CETERA. Quemadmodum
 porro DD. figilla alia faciunt maxima, alia magna, alia
 parva. vid. Kircherus *L. IV de Off. Cancell. C. II. n. 20.* Bornit.
de Instr p I. C. 20. Casp. Anthon. Thesaurus *L. II. Quæst.*
Forens. 100. n. 6. § 12. Franc. Marc. *p. I. Decis. Delph. qu.*
992. n. 8. ita quoque Imperatorum sigilla non unius sunt
 generis, sed potius pro objecti & materiæ ratione adhi-
 betur diplomatibus nunc parvum, nunc medium, nunc
 denique magnum sigillum. vid. Uffenbach *Vom Kai-
 serl. Reichs Hoffr. C. XIX. sect. 3. p. 250.* Neque hic
 prætereundum etiam sigillum, uti vocant, Majestatis,
 quod nonnulli Principes Imperii diplomatibus ad-
 hibent. Usam hoc esse & Serenissimam ac Poten-
 tissimam Domum Brunsvico-Luneb. testantur satis
 clausulæ quæ in quibusdam documentis deprehen-
 duntur : Und haben Unser Majestät Siegel daran
 zu hängen befohlen. Materia sigillorum hic quadruplex
 potissimum consideranda ; aurea, argentea, plumbea,
 cerea. Hinc bullæ uti à sequioris ævi Scriptoribus tam
 Græcis quàm Latinis vocantur sigilla diplomatibus ap-
 pensa. Petrus de Vineis *L. I. Ep. 21.* Freherus *ad Petrum
 de Andlo L II. C. 5. p. 181.* sunt vel aureæ, vel argenteæ,
 vel plumbeæ, vel denique cereæ. vid. Julius Cæsar. Bule-
 gerus *de Rom. Imp. L. II. p. 349.* add. Petrus Diaconus *in
 Chron. Casinensi L. IV. C. 109.* ubi coram Lothariæ Impe-
 ratore prolata dicuntur *præcepta Imperatorum Caroli, Lu-
 do-vici, Vgonis, Lotharii, Berengarii, Alberti, trium Otto-
 num, quinque Henricorum, & Conradi, quæ Casinensi mo-
 nasterio fecerant, cerâ, plumbo, aureisque sigillis signata.*
 Omni-

Omni-
bus his utebantur Imperatores tam Orientales,
quam Germanici, imo & cæteri Reges ac Principes &
aurea quidem seu χρυσόβυλλα in diplomatibus de rebus
majoris momenti, quæ proinde ita claudi solent, *ad
cujus rei memoriam & robur perpetuum valiturum præ-
sens privilegium fieri & bulla aurea typario nostræ Ma-
jestatis impressa jussimus communiri.* Quoad Imperatores
Orientales apparet hoc satis ex Aurea Bulla Androni-
ci Imper. subinde jam tum laudatâ, eoque magis me-
morabili, quod Henricus Dux Brunsvicensis eâ sit affe-
ctus, cum Nicephorus Imp. Pontificem Romanum sui
temporis illo dignari honore noluerit, satis arbitratus
si litteras argento signatas ei mitteret uti Luitprandus
Episcopus Cremonensis notat. Germanicorum vero
Imperatorum frequentissimum aurearum bullarum u-
sum insignibus omnino exemplis ostendit Du Fresne
*in Glossario. add. Thulemarius de Bulla C. 11. A Mat-
thæi in Not. & Observ. ad Anal. Egmond. C. VI.* Quo
etiam pertinet præter auream bullam legem Imperii
nostri fundamentalem diploma Erektionis Ducatus
Brunsvicensis, quod aureâ bullâ typario Majestatis im-
pressâ munitum; imo & Erektio Ducatus Holsatiæ per
auream bullam Friderici Imp. ap. Perill. Dn. Leibnitium
Cod. J. G. Diplom. tom. I. n. 189. Neque hic aurearum bul-
larum usus hodie exolevit, sed si de rebus gravioribus
augusta expediuntur diplomata, omnino adhuc obtinet.
*Capitul. Ferd III art 46. Ferd. IV. art 44. & nostri Regis
Romanorum Josephi art. 46. ibi. Noch die guldene Bull
als ein uraltes Inseigel eines regierenden Kaisers/
oder Römischen Königs an einig ander diploma &c.
Argenteam bullam usurpasse Ludovicum Pium Imp.*
testa-

testatur illius exemplum, quod cum inscriptione huius Imperatoris solitâ & adhuc hodiè in Gazophylaceo Sangenovefano apud Parisios asservatur teste laud. du Fresnio. Imò & plumbeâ in diplomatibus nonnunquam usi sunt Imperatores, uti de Carolo M. vel, uti nonnullis videtur, Calvo testatur Baluzius *ad Capitular. p. 1284.* De Carolo Craffo Vadianus *L. II. ap. Goldast. tom. III. Rer. Alem. p. 73.* & denique de Otone Goldast. *Const. Imp. p. 46.* add. Mabillonius *de R. D. L. II. C. XVII. §. 17.* Hanc & Archi Episcopi in Germania adhibent ad exemplum Patriarchæ Constantinopolitani illâ subsignantis vid. *tom. I. Juris Græco Romani p. 236. 242. & 259.* Fidem huic rei conciliat Charta Liemari Archi Episcopi subjuncta Lambecii *Origin. Hamburgens. L. I.* cujus hæc est clausula: *chartam hanc conscribi iussimus, & bullâ plumbeâ, ut nobis mos est, signari.* Idem est dicendum de Magistris Ordinis Teutonici vid. Megiserus *p. II. Von Ritter Orden C. IV. p. 105. ibi Der GroßMeister des Ordens der Johanniter oder Maltheser Ritter hat Macht mit Bley zu siegeln.* Alias Pontifices bullas plumbeas sibi vindicant. *Cerem. Eccles. Roman. L. I. in fin.* add. Polydorus Virgilius *de Rer. invent. L. VIII.* & Autor *Apol. Antiquit. Oxon. L. In. 114. p. 62.* qui originem huius rei inquirunt. Hinc nemini mirum videbitur Alexandrum III. Pontificem inter alia privilegia reip. Venetæ, vel huius Duci concessisse jus obsignandorum plumbo diplomatum. vid. Limnæus *de J. P. tom. I. L. I. C. II. n. 35. ff. conf. supra Cap. II. §. 14.*

XII.

Supereſt cerea bulla cujus usus in diplomatibus
sicuti

sicuti antiquissimus ita & adhuc hodie omnium frequen-
tissimus existit. Diverficolor vero hic cera adhibetur
vel candida, vel flava, vel viridis, vel denique rubra.
Sicuti enim in insignibus colorum conspicitur & diffe-
rentia, & præeminentia; ita & in cera signorum. vid.
Bornitius *de Instrum* L. I. C. 20. Rutger. Rulant. *de Com-
missar.* P. II. L. V. C. 30. n. 13. Menoch. *de A. J. Q. & C.*
Cas. 113. Ernest. Cothmann. *Vol III Resp.* 38. n. 104. Can-
didam aliquando Imperatores in diplomatibus usurpa-
runt; vid. Leuber. *Magdeb Stapel Unfueg* n. 1572.
uti de Ludovico Bavaro testatur Hervvartus *contra*
Bzovium p. II. c. 33. & de Wenceslao Goldast. p. II.
der Reichs Satz p. 82. Sic & Fridericus III. Imp. Du-
cem Modenæ & Regii creans eidem simul concessit
cerâ albâ signandi facultatem. Giovann. Baptist. Pigna
L. VII. dell. Histor. de Princip. d' Este p. 544. Aliàs Re-
ges Galliæ in obsignatione diplomatum hanc ceram
adhibere solent. vid. Limnæus *de J. P. L. I. C. II* n. 30. ff.
Besold. *Thesaur. Pract Voc.* Wacys. Dissentit tamen
Bodinus *de Rep. L. I. c ult.* flavæ potius ceræ usum iis
adscribens add. Arnisæus *de Jur. Maj. L. III C. 1.* Viri-
dis coloris ceram maximè vilem habet Rulantus *de*
Commiff. p. II. L. V. c. 30. n. 13. ita ut ne quidem Germa-
niæ Proceres eâ utantur; Interim Reges Galliæ privi-
legia & hujus etiam coloris cerâ roborare solere, ob-
servat Estienne. Pasquier *aux Recherche dela France Li-
vre I. chap. 5. p. 91.* Rubra vero in hac materia primas
tenet, utpote quâ Imperatores & Imperii Ordines in
subscriptione diplomatum regulariter uti solent. Di-
ximus regulariter, cum in diplomatibus Cæsareis hodie
cera variet pro varietate sigillorum. Aut enim de cer-
to pri-

to privilegio in diplomate agitur, & tùm non secus quàm in processuum expeditione parvum sigillum rubræ ceræ imprimitur; Aut vero insignia vel his similia diploma concernit, & tùm sigillum magnum rubrâ & flavâ cerâ exhibitum subnectitur; Aut denique tituli Ducum, Comitum, Baronum, nobilium, vel Comitum etiam Palatinorum tribuuntur; quo casu maximum sigillum si capsula sit lignea rubrâ & albâ cerâ, sin argentea vel aurea, rubrâ tantummodo cerâ nullâ admixtâ albâ diplomatibus subjungitur. vid. Uffenbach Vom Kâiserl. Reichs Hoffr. C. XIX. sect 3. Demum sigilla vel imprimuntur diplomatibus, vel capsulis inclusa iisdem appenduntur. Quomodo prius fiat eleganter exponit Benjam. Leuberus, Magdeb. Stapel Unfueg cit. n. 1572. his verbis: Es ist nicht zu verspüren daß solches Wachs wie heutiges Tages bräuchlich / in holzerne / kupferne / silberne oder güldene Capsulen eingedruckt gewesen; sondern der Augenschein gibts / daß das Pergament an den Ort / da die Siegel auffgedruckt seyn / solcher massen durchschnitten worden / daß das Pergament kreuzweiß gantz blieben / hernach von aussen und inwendig das Wachs auff das Kreuz gelegt / daß Siegel inwendig auff das Wachs / und hierdurch das inwendig und auswendig ans Pergament gelegte Wachs zusammen gedruckt worden / daß es keines weges abfallen kan / und auff diese Art und Weiß werden die Diplomata von Sächsischen Kâisern besiegelt zu seyn befunden. Utrum vero quod Idem in sequentibus verbis asserit, demum sub Suevicis Imperatoribus sigilla appendi cœperint, ex au-

ex aureis, argenteis, & plumbeis bullis anteceden-
tium Imperatorum, qualium exempla paulo ante re-
tulimus, merito dubium evadit. Illud autem hic no-
tari meretur, solere has pensiles bullas ex utrâque
parte inscribi, & contra sigillis muniri Germanicè vo-
cantur contra secret, Rûtt Siegel/oder Gegen secret
quæ multum profunt ad evitandas fraudes. vid. Hopink.
de Jure Sigillorum C. IX. n. 26. Nicol. Honthem. *L. IV.*
de Art. Notar. c. 11. n. 22. Appendiculæ earum diversi
coloris diversæque materiæ fuerunt, vel ex serico, vel
corio, vel membranâ, vel chordulâ, vel denique filo;
& quidem serico nunc mixto partim viridi, partim vio-
laceo, rubeove colore, nunc penitus rubeo, aut viridi.
vid. de lino & filo ejus colore & jure probandi Rulant.
de Commiss. p. II. L. V. C. 30. n. 22. add. Salmasius *de*
subscribendis & subsign. testam & hodiernorum ac veterum
sigillorum differentia C. X. p. m. 112. Quod si linum vel se-
ricus filus forsan sit ruptus, huc applicari posse videntur
quæ inveniuntur in *l. 1. §. 11. ff. de bon poss secund tab.*

XIII.

(VI) Et ultimo *Data seu Datum & Actum* i.e. annus,
mensis, dies, indictio, & locus in fine diplomatum
exprimi debent *arg. l. 4. C. de divers. rescript. & Brun-*
neman. ibi. add. Enenckel. *de Privil L. I. c. 9. n. 19.* Si-
gismund. Scaccia *de Judiciis L. II. C. 11. n. 90. 1072. 1189.*
1197. & de Cambio & Commerciis §. 2. gloss. 1. n. 2. 3. 8. 19.
Leuberus Magdeb. Stapel Unfueg n 1582 Illustrant
hanc rem usitatæ illæ diplomatum clausulæ, quarum
unam hîc tantum modo adducimus præcepti Caroli M.
pro Adalrico Saxone ap. Mabillonium *de R. D. L. V.*

n. 64. *Data VII Id. Maj anno Christo propitio Imperii nostri XIII. regni vero in Francia XLV. atque in Italia XXXIX. Indict. VI. Actum Aquisgrani palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.* Ex hujus autem & similibus Carolinorum cum Merovingicorum diplomatum formulis collatione duæ observationes resultant. Prima est *data* à Caroli M. tempore in tertia persona quasi Cancellarius loquatur concipi coepisse; cum Merovingici eadem quasi de se posita efferrent. Altera vero *data* & *actum* in una charta tum temporis quoque distincta esse, quorum prius fuit rei transactæ, posterius confecti instrumenti signum. Annorum computatio in diplomatibus rarius ab incarnatione Domini ante tempora Caroli Crassi facta, qui primum edicto sancivit, ut hi deinceps semper in libellis, epistolis, & diplomatibus à Nativitate Servatoris numerentur. Joann. Aventinus *Annal. Bojor. L. IV. fol. 461.* Stumpf. *Rer. Helvet. L. VII. C. 6.* Martin. Crus. *Annal. Suevicor. L. III. p. 2. Cap. 20 fol 70. in med.* Vadian. *de Coll. & monast. L. I fol. 22. & farrago antiquarum chartarum ibid. L. II. insertarum.* Diximus rarius. Neque enim hunc modum computandi annos à Nativitate Christi ante tempora Caroli Crassi planè inusitatum fuisse arbitramur cum Limnæo *ad Conclus. Capitul. Caroli V. ad verb.* Nach Christi Gebuhrt. & Autore der grundtlichen Außführung der Reichs Stadt Lindau die ohn Versehens abgelösete Reichs Pfandschafft betreffend p. 865. lit. zzzzzz cum contrarium satis edoceant egregia monumenta annis incarnationis notata. ap. Schaten *in Historia Westphaliæ L. VIII. p. 505. 507. 514. 519.* & Mabillon. *de R. D. LV.*

D. L. V. tab. 54. 55. 57. Præter annos Domini & anni etiam Imperii & regnorum tam olim quam & adhuc hodie diplomatibus subjuncti leguntur. Apparet hoc ex formula præcepti Carolini paulo ante allatâ, & hodiè ex usitatissimis diplomatum clausulis: *Anno Domini Unser Reiche des Römischen Böhmischen/ Ungerschen re.* Quandoque Regibus interdicto notatis, vel à Pontifice excommunicatis instrumentis publicis eorum nomen, & annos regni non amplius adscriptos esse, sed loco illorum positam esse clausulam *Regnante Christo* nonnulli volunt; uti de Gallia durante interdicto in Philippum Regem adstruit Vignier en la 3. partie de la Bibliotheq. Historiale p. 6. p. 212. Quid vero hac de re sentiendum sit persequitur accuratè Blondellus tum pecul. oper. *de formula Regnante Christo* tum *de divortio Philippi Augusti ab Ingelburge*. De notis numericis, quæ in consignandis diplomatum tabulis adhibitæ sunt, non est ut hic operose agamus. Extra omnem enim controversiam situm est, unum semper fuisse in vetustis diplomatibus numerorum Romanorum usum, cum illæ quas hodiè habemus zifræ seculo X. ab Indis ad Arabes & seculo XIII. ab Arabibus ad Hispanos, atque ita ad nos demum dimanarint. vid. Athanasius Kircherus in *Arithmologia* p. I. C. 41. Josephus Scaliger in *Commentatione de nummo Constantini Imperatoris*, quam Marquardus Freherus suæ præmisit editæ A. 1604. & deinceps Opusculis Scaligeri Casaubonus inseruit. Hinc graviter monet Wigul. Hundius in *Metropol. Salisbur. tom. II. sub rubr. S. Hemerani fol. 364.* subscriptiones antiquis-

simorum illius monasterii diplomatum postea fortè per monachum aliquem factas in numero haud convenire, neque illis fidendum esse. Dies etiam cujusque mensis sub Carolinis & Saxonis his numeris Romanis notati sunt. Deinceps vero & quidem post Rudolphi Habsburgici tempora data diplomatum numerum diei haud exprimebant, sed nomen ejusdem à Sancto quodam ipsi forsan inditum, vel adjecto proximo festo, aut die Domini proximè præterito, vel sequente. Videre hoc est ap. Goldast. *in Constit. Imper.* ubi p. 138. legitur. Mit Uhrkundt dieses Briefes der gegeben ist zu Nürnberg nach Christi Gebuhrt drenzehn hundert Jahr und in den ein und sechzigsten Jahr an den nächsten Mitwochen nach S. Michaels Tag & p. 21. an den Frentag vor Judica. Tempore Caroli V. in computatione dierum triplicem formam observatam fuisse, ostendit Limnæus *ad Capitul. Carol. V. art. 34. verb.* am dritten Tag. *Unam* quâ antiquo more numerabatur tantum septimanæ dies post festum præcedens; *Alteram* quâ & idem quoque fiebat, sed desuper majoris evidentiae causa, quotus ille in mense sit, adjiciebatur; Et denique *tertiam* eamq; hoc & sequenti tempore communio-rem, qua numerus mensis tantum exprimebatur. Quod modum signandi tempora per indictionem attinet, ille ab Imperio Caroli M. i. e. ab A. 801. in diplomatibus demum invaluit. vid. Dn. Mabillonius *de R. D. L. II. C. XXIV. §. 1. & 2.* add Dn. Papebroch. *in Act. Sanctor. Aprilis tom. II. Propyl. Antiquar. p. I. C. VIII. §. 116. & ff.* Triplex autem est illius species Romana, Constantino-politana, & Pontificia. vid. Du Fresne *in Glossario.* Ex
his

his Romana, quæ & Cæsarea & Constantiniana dicitur, ab Imperatoribus Germanicis in diplomatibus usurpata fuit, sicuti ejus usum notarii in Imperio adhuc retinent. vid *Recess. Imp. de A. 1512. §.* Und nachdem von gemeinen Reczten. Superest notatio loci, in quo diplomata data, quæ extremam partem in iisdem constituere solet. Ad hunc designandum Carolingicis familiare fuit adjicere Palatii, aut villæ publicæ vocabulum, uti: *Actum Aquisgrani Palatio. Actum in Palatio Nemetensi.* Quo modo etiam Saxonici & sequentes quoque Imperatoribus interdum usi sunt. De Palatiis Regum Francorum insignis est opera Mabillonii de *R. D. integro L. IV.* De palatiis vero ac domiciliis vulgò Pfälzen oder Kätserl. Saal Höse/ und Läger Stätten Saxonorum & subsequantium Imperatorum videri potest Benjaminis Leuberi *Magdeb. Stapel Unfueg n. 730. 731. §. ff.*

XIV.

Expensis pro instituti ratione necessariis diplomatum requisitis de superfluis illis cautelis, quæ à Notariis diplomatibus haud secus ac contractibus, foederibus, imo & testamentis summorum Principum sæpe numero adhibitæ sunt, hic aliquid addere supervacuum esse arbitramur. Elegancia hujus rei exempla ex Codice suo diplomatico in præfatione eidem præmissa notat Perill. Dn. Leibnitius primum de Ludovico Bavaro rerum suarum & Imperii hypothecam Philippo Valesio Gallia Regi in foedere constituyente A. 1337. Dein de Johanne Rege Bohemiae læsioni ultra dimidium renunciante, cum A. 1334. cum eodem Philippo
de

de Lucensi civitate tractaret; Et denique de Carolo II. Rege Siciliae in testamento quartæ Falcidiæ & Trebellianicæ detractionem prohibente. Haud abs re tamen erit de invocatione Numinis Divini, quæ diplomatibus sæpè initium dare solet, non nihil dispicere. Hujus autem omissio diplomata haud vitare videtur, nisi tamen stylus Curiae invocationem expressè requirat vid. Enenckel *de Privil. L. I. C. IX. §. 16* & ff. Sic ante tempora Carolingica hæc in diplomatibus non ita frequentata est. Enimvero Caroli M. formula usitata fuit: *In nomine Patris, & filii, & Spiritus Sancti.* Et Ludovici Pii: *In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi.* Simili ferè usi sunt Lotharius & Ludovicus II Imp. At Carolus Calvus diplomata exorsus est: *In nomine Sanctæ & individue Trinitatis,* quam formulam & sequentes Imp. retinuerunt. vid. Mabill. *de R. D. L. II. C. 3. §. 14.* & *C. IV. §. 1. 2. 3* & ff. Porro occurrunt etiam in diplomatibus haud raro diræ imprecationes. Ita in diplomate Ludovici Pii pro cœnobio Fossatensi in *appendice Capitularium ap. Baluzium n. 52.* sic Imperator statuit, *ut si quis ipsius præceptum violare præsumserit à liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ expulsus, & ab omnibus Episcopis totius Galliæ excommunicatus, à cœtu fidelium sit segregatus, & cum Caipha & Pilato, Juda quoque traditore Domini poenas æternas sustineat, atque cum Principe demonum sedem gehennalem.* Simile execrationis fulmen insertum quoque testamento Pii Arvernorum Comitis & Ducis Aquitanorum de Constructione Cluniacensis loci, quod habetur in *Bibliotheca Cluniacensi p. 2.* imo diplomati etiam à Guelphonibus dato cœno-
bio

Hio Weingarteni ab ipsis fundato A. 1008. ubi sic in-
 vehuntur fundatores in destructorem monasterii den-
 thue Gott in den ewigen Bann / und Fluch / und schet-
 de Ihn von allen himilischen Seegen / und schlage Ihn
 mit den ewigen Tod. conf. de hujusmodi execrationi-
 bus Petrejus *de Monasteriis* p. 74. § ff. Speidel. in *nota-
 bil. histor. Polit. jurid.* voc. Stiftung & voc. geistliche
 Güter. Sed an hæ diplomati foundationis alicujus Ec-
 clesiæ insertæ, tantam habeant vim & efficaciam, ut
 illa bona nullâ ratione deinceps in alios profanosque
 usus converti possint, est quæstio quæ magno animo-
 rum motu initio seculi decimi sexti tam à Theologis
 quàm Politicis ventilata fuit. vid. Hortleder. in *Reichs
 Händeln. L. IV. C. VII* n. 10. Lehman. *de pac. Relig. L. III.
 C. 34.* Schurff. *Cent. I. Conf. 48.* § 90. Nicol. Reusnerus *L.
 IV. Dec. VII. Cran. de Pac. Relig. p. 1. probl. 5.* Syring. (sub
 quo nomine Theodorum Sprengerum latere arbitran-
 tur) *de pac. Relig. Concl. 28. lit. B.* Ubi quidem verissi-
 ma est sententia B. Lutheri *tom. VII. Oper. Jenens. Germ.
 p. 261.* graviter peccare in conscientia Principes qui
 bona à Majoribus ad pios usus tam enixâ voluntate
 destinata invadentes in profanos usus rapiunt. add.
 B. Gerhard. *Confess. Cathol. L. I. p. 94.* Mauritius in *Dis-
 sert. de Secularisat. C. III. §. 8.* Interim si bona istiusmodi
 in abusum conversa sint, quin hoc in casu ad verum
 melioremque usum transferri possint, nemo facile du-
 bitabit. vid. Hortlederus *Von Ursachen des teutschen
 Kriegs tom. I. L. V. § VII.* Dn. à Seckendorff in *Addit.
 ad Cap. IV. §. 3. des Teutschen Fürsten Staats* p. 49.

XV.

Priusquam hujus capituli tractationem claudamus;

M

de ex-

de expeditione diplomatum Cæsareorum nonnulla subjicienda esse duximus. Quod si igitur (diploma de re alicujus momenti, vel quæ tertii interesse conjunctum habet à Cæsarea Majestate oblato memoriali expetatur; judicio Cæsareo aulico hoc remitti solet, quod illud una cum decreto ad judicium taxatorium transferri curat, ibiq; schedula taxatoria accipitur. vid. hic die erneuerte Tax-Roll wie ins künfftige all und jede Kåiserliche privilegia und andere taxbare Briefe bey der Reichs Hoff Cantzley Tax Ampt taxiret werden sollen ap. Ill. Stryk. *Exam. jur. feud. in Append. n. 5.* Persolvi autem statim debet hæc taxa vel in totum, vel pro parte acceptâ apochâ sub Aquila. vid. Uffenbach. Vom Kåiserl. Reichs Hoffr. C. XIX. sect. 2. Neque quicquam inde remittitur nisi volente & consentiente Archi Cancellario Imperii Electore Moguntino. *Capitul. Leopold. & Josephi art. 41. 42 & 44.* ita ut si Imperator alicui diploma gratis concedere velit, Ille hanc ipsam ex propriis sumtibus repræsentare soleat. Illustrat hanc rem nobili exemplo Comitis de Waldeck Generalis Campi Marechalli Imperii Uffenbachius *d. l.* welchen / uti sunt hujus verba, Ihre Kåiserliche Majestät derogestalt in Fürsten Standt erhoben / daß sie den Tax der zehen tausend Gulden aus Ihren eigenen Mitteln vor Ihn erleget haben. Persolutâ vel in totum vel pro parte hac taxâ memoriale ad cancellariam in die Reichs Hoff Cantzley mittitur, ubi diploma à cancellista, uti vocant, quodam conceptum secretario ad revidendum exhibetur, qui illud revisum Cancellariæ, ut in mundum redigatur, iterum remittere solet. Quod si ve

ro con

ro conceptum illud sic in mundum est redactum tum per Cancellariæ servum ad Secretarium intimum, & ab hoc ad ipsum Vice Cancellarium ad subscribendum perfertur, qui etiam duas has litteras *ut. vidit, uti paulo ante notavimus, (Germ. das passier Zeichen)* una cum suo nomine subjicere solet. Unde in der Rolle Cæsareæ Majestati ad subscribendum offertur, & ab Hac judicio taxatorio ad figillandum & extradendum mittitur. Neque vero sufficit diplomata in Cancellaria Imperii expedita esse, sed & Camerae Imperii sua jura, uti loquuntur, i. e. ea, quæ ipsi debentur, persolvenda sunt, quæ tum etiam documentum, quod ex Cæsareo diplomate in Camera exhibito depromitur, cum sigillo majori dare solet. vid. Uffenbach. C. 20. ubi hujusmodi formulam refert. Priusquam enim & huic taxa illa, de qua iterum videri potest Uffenbach. d. l. haud fuerit persoluta; tituli à Cæsarea Majestate concessi vel aucti à Camera non tribuuntur. Quomodo sese res habeat si quando Cancellaria Imperii aliis Cancellariis vel judiciis litteras gratiæ, diplomata, ac privilegia concessa intimaverit, videri potest in Capitulatione Leopoldina & Josephi art. 44. ibi: Was aber für Gnaden Briefe/ Standes Erhöhungen/ und andere privilegien in unserer Reichs-Canzley ausgefertigt/ und von darauß andern Canzleyen und sonst wohin intimiret werden/ dieselbigen sollen hiemit schuldig und gehalten seyn/ gedachte intimationes nicht alleine ohne Entgelt oder Abforderungen einiger neuen Tax oder Canzley jurium wie die Mahmen haben mögen anzunehmen/ sondern auch denen impetranten dem erhaltenen Stand und privilegio

privilegio gemäß das verwilligte prædicat und Titul in den expeditionibus daselbsten ohne weigerlich zu geben/ und bey Straffe deren darinn gesetzten poen nicht zu entziehen. Quoad impressoria demum diplomata peculiariter notandum, ea non solum supremo iudicio Camerali in originali insinuanda vel ad minimum supplicationi pro processibus subjungenda esse *Gail. Obs. Pract. L. 1. O. 1.* sed & mercatoribus librorum significanda. Præmitti solet ex hac ratione id ipsum operi quo de privilegium impetratum, vel etiam pro majori cautelâ nundinis Francofurtensibus, ubi maximus est bibliopolarum confluxus, per Notarium & testes singulis eorum monstrato originali impressorio insinuari. vid. *Uffenbach. Vom Kaiserl. Reichs Hoffr. Cap. XXI. Sect. II p. 261.*

CAPVT V.

DE

EFFECTV DIPLOMATVM ET QVO
MODO EADEM EXTINGVANTVR.

Summaria.

§. 1. Effectus diplomatum varii existunt, quorum primus est, ut proficiant, ac per eadē res vel jura illa tribuantur, quæ verba eorū continent. §. 2. (II) Effectus consistit in probatione, ubi de fide diplomatum tūm quæ in authentica forma proferrantur, tūm quæ apud Historicos	vel diplomatum collectores occurrunt, tūm denique quæ in archivis inventiuntur, & quidem horum tam originalium, quam apographorum, imò & chartarum particularum, & indentatarum dispicitur. §. 3. Agitur de auctoritate & vi probandi

*bandt chartariorum Germ. Der
Copial Bücher / quibus diplo-
mata inferri solent.*

§. 4. Subjicitur (III.) Effectus scilicet remedia, ratione rerum, iurium, & privilegiorum quæ diplomatis tributa sunt, competentia.

§. 5. Additur (IV.) Effectus scilicet poena quæ vel in diplomatum vio-

latores, vel eorum falsarios statuuntur.

§. 6. Disspicitur de iudice qui de questionibus ex diplomatis resultantibus cognoscat.

§. 7. De nonnullis exceptionibus quæ diplomatis opponi possint.

§. 8. De modis finiendi diplomata.

I.

Dutius aliquantum nos detinuit tractatio modi in diplomatis observandi; cum si quoad hunc in singulis illis requisitis capite antecedenti enumeratis aliquid à stylo curiæ, unde diplomata prodire, vel genio seculi, quo illa data, abhorrens deprehendatur, illa ipsa facile in suspicionem falsi & suppositionis incidere soleant. vid. Celeberrimi Dn. Præsidis *Comment. de fide histor. C. IX. §. 16. §. 17.* Illud autem jam restare videtur, ut & diplomatum effectus & quomodo eadem extinguantur ultimo loco etiam subnectamus. Effectus eorum varii existunt. Primus est ut profint, ac per eadem res vel jura illa tribuantur, quæ vel expressa demonstrant eorum verba, vel interpretatio legitima tacite sub expressis verbis contineri evincit vid. Enenckel de Privilegiis *L. II. C. VI. n. 5. add. Benjaminis Leuber. Magdeb. Stapel Unfueg n. 282. ff.* Sic si Imperator hodie novas amplioresque alicui largiatur dignitates; non aliter ratæ vel firmæ illæ censentur quam si diplomata de iis in Cancellaria Imperii sint confecta *Capitul. Ferdin. IV. art. 44. & Leopold ac Josephi art. 44.* ibi *Wie dann krafft dieses all diejenigen diplomata, so*

ben einer andern als der Reichs Canzley unter Unserm Kaiserl. Titul und Nahmen Zeitwehrender Unser Kaiserl. Regierung expediret werden / hiemit null und nichtig seyn / und die impetranten / ehe und bevor Sie aus der Reichs Canzley gegen gebührende Tax Erlegung / confirmiret und legitimiret / dafür im Reich nicht geachtet / noch Ihnen das prædicat oder Titul gegeben werden solle. add. Dn. Coccej. *in juris publ. Prud. C.23. §.16.* Feltman *de Titul. honor. C.64. §.2.*

II.

Secundus effectus consistit in probatione eâque plenâ, quem cum instrumentis publicis communem habent. *arg cap. 2. in pr. de Offic. Ordin. in 6to. Clem. 1. de Probat. Mascard. de Probat. Conclus. 1234. Gabriel. de Probat Conclus. 2. Cardin. Tuschus Lit. L. Conclus. 377.* Principum siquidem assertionibus regulariter standum, qui semper justitiæ pleni, nec ulla ratione falsum dicere præsumuntur. Nicol. de Passeribus *de Script. privat. L. III. qu. 3. § de verb. enunciativis. L. II. qu. 4.* Cum enim Dei vices in his terris gerant, Deus autem sit ipsa veritas, merito & illi veracissimi existimandi Mascard. *de Probat. Conclus. 1273. n. 7 8. § ss.* Imo si stetur litteris judicis attestantis aliquid de his quæ pertinent ad officium suum, & testimoniis quoq; notariorum; quanto magis standum litteris Principum quorum auctoritas supereminet omnes. Castrenf. *Cons. 300. col. 2. vers. Dicet aliquis Natta Vol. III. Cons. 438. n. 39.* Jacobinus de Sto Georgio *tractat. de Feudis §. sed an Principes n. 9. fol. 31.* Distinguenda tamen esse videntur diplomata quæ in authenticâ formâ producuntur, & quæ apud Histori-

cos,

cos, vel auctores etiam qui eadem in unum corpus collegere, occurrunt. Sicuti enim illa plenè probare extra dubium existit; ita de horum vi probandi, nisi constet ex archivo quodam ea deprompta esse, ex historici vel etiam auctoris qui hæc exhibet auctoritate iudiciū ferendum esse arbitramur. vid. Benjaminis Leuberi *Magdeb. Stapel Unfueg* n. 567. 568. § ff. Plenissimam vero vim probandi habent diplomata ex archivo desumta, quibus præter fidem quæ ipsis jam tum inest, & locus eam tribuere videtur. *l. 10 ff. de Probat. Auth. ad hæc C. de fid. instr. Novell. 49. C. 2. §. 2. cap. fin. X. de fid. instrum. cap. ad Audientiam X. de præscript. Myler. ab Ehrenbach de jur. Stat. Imp. p. II. C. 47. p. 370.* Idque non solum jure civili, verum etiam jure Gentium ita obtinere existimamus. vid. Ven. Dn. Parentis *diff. de jure Archivorum* §. 30. Probant autem non solum contra illum cujus archivum est, sed & pro ipso producente contra tertium. vid. Rulant. *de Commiss. P. II. L. V. c. 4.* Klock. *Relat. Cameral. III. n. 133.* cum in his, quæ fidem ac probationem respiciunt, inspiciatur locus, ubi res in scripturam redacta, non vero persona contra quam producitur- *arg. l. 6. ff. de Evict.* Knipschild. *de jurib. civit. Imp. L. II. C. 12. n. 15.* § ff. Schrader. *Vol. I. Conf. 5. n. 25.* Neque hæc tantummodo ita sese habent, si diplomatum unum originale sit conditum, sed & si chartæ pariculæ gleichlatuende originalia, quæ & Imp. in §. 13. *J. de testam.* & Florentinus in *l. 24. ff. qui testam fac. poss.* intelligit, sint confecta, qualium exempla habentur ap. ill. Baluzium *Capitul. tom. I. col. 552. 562. 572.* & *Miscell.*

tom. III p. 169. Pertinent huc etiam chartæ indentatæ, quales dicuntur si in una membrana ad evitandam falsitatem ejusdem instrumenti duo describebantur exempla, quæ in duas partes per medium divisæ (hinc chartæ divisæ etiam dictæ) quandam formam dentium in utroque exemplo præferebant, unde & nomen indentatorum ortum. Fiebat hoc ex illa ratione ut si lis de hujusmodi scripto forsan emergeret, ambæ membranæ conferrentur, & si litteræ illæ sic divisæ invicem responderent, vel non, de illarum veritate, aut falsitate constet. Enimvero in diplomatibus non facile hæc locum inveniunt, utpote quæ in archivis publicis condi solent, quare etiam de iis plura addere superse-
demus. vid. tamen Du Fresne in *Glossario voc. chirographum* & *indentura*. De exemplis igitur & apographis diplomatum in archivo repertis potius hic disquiri meretur an eandem fidem habeant cum scripturis authenticis? Dubitari forsan hac de re possit per ea quæ tradunt Nicol. de Passerib. *de privat. script. l. 1. qu. 2. n. 8.* Pruckman *Vol. I. Conf. 45. n. 17.* Struvius in *S. J. C. tit. de fid. instr. th. 31.* Interim contrarium verius, si antiquitas temporis concurrat. vid. Gylman *tom. I. Symphor p. III. vot 23. n. 86.* Schrader. *I Conf. 5.* Creditur enim privatæ scripturæ si in actis reperiatur, quidni multo magis plenissima tribuenda fides scripturæ cui-libet, quæ archivo illata est, licet perfectione sua fortassis non constet, neque adeo authentica existat, uti infert Carpzovius *J. F. p. I. C. 16. def 15. n. 1. p. I C. 17. def. 8 n. 8. in Process. judic. tit 14. art. 5 n. 43. & L. I. Respons 78. n. 15.* Accedit & illud, quod regulariter ea,
quæ

quæ reperiuntur in archivis pro authenticis habeantur, aut iisdem in effectu æquiparentur, donec illorum fides idoneis argumentis infirmari queat. Klock. de *Contrib. C. XIX. n. 46.* Sed quid dicendum si ex duobus Archivis protrahantur diplomata inter se variantia, an tum neutri, an vero alicui, & cuinam hoc in casu fides tribuenda? Dispiciendum esse videtur utrum sint ejusdem auctoritatis, ita, ut illorum fides discerni nequeat, an vero unum nonnullis adminiculis sit munitum. Priori casu contra eum cui onus probandi incumbit pronunciandum est. *arg. l. 47. ff. de Legat. 2. cap. ex litteris 3. X. de probat. add. Ummii Process. Disp. XVII n. 48.* Posteriori vero casu diploma quod adminiculis suffultum, præferendum est ei, quod ejusmodi adminiculis caret. Quod si vero duo diplomata ejusdem auctoritatis pugnantia in se contineant, haud incongruè sequimur regulam juris generalem, quod duæ orationes pugnantia continentes utræque falsæ esse videantur. *l. 188. ff. de R. J. Trentacinquius tit. de fid. Instrum. Resol. 5.* III.

Haud inconvenienter quoq; hoc loco agi poterit de chartulariis sive chartariis Germanicè denen Copial Büchern / quibus diplomata inferri solent, eum in finem, ut originalibus fortean deperditis ex ejusmodi libris subsidium quæri possit. Ubi non prætereunda est eximia provvisio Baldevvini Trevirensis Archi Episcopi Henrici VII. Imp. fratris quam Anonymus Autor qui ejus gesta consignavit *L. I. C. II.* his verbis nobis commendat: *Discreta provvisione* (Baldevvinus) *omnia Ecclesie sue privilegia primo Papalia, secundo Imperialia, tertio homagialia & alia*

alia perpetua, timens amissione distractionem, antiquorum cereorum fragilium sigillorum propter diuturnalem revolutionem privilegiorum fracturam dispendiosam, multumq; damnosam, posse posteris immineri, in unum volumen congregando, & transcribi mandando, utiliter ordinavit, & illud triplicavit unum suae Ecclesiae Capitulo, & Capitulari loco, aliud suae & successorum suorum Camerae Treverico in palatio; tertium vero suorum & successorum feriato semper Cancellario ad omnia & singula quo diverteret loca devehendum providè deputavit ut in omni loco Archi Episcopus posset sua homagia, litteras & privilegia saltem sub copia providere, nec non unicuique dum opus esset recitare. Hoc & hoc à nobis in feudum dignosceris habere. Quoad fidem horum chartariorum, & probandi vim discrimen faciendum esse videtur inter ea quæ in archivo asservantur, & quæ alibi uti in monasterii cujusdam chartophylaceo detinentur. Priora si producantur in iudicio, plenissimam fidem faciunt. vid. Nicol. de Passerib. *de Script. privat. L. V. init. n. 4. 5.* & ff. & DD. ab hoc adducti; tametsi iis ipsis errores vel chronologici, vel alii etiam qui rei substantiam non tangant, irrepperunt, cum nec Codici Theodosiano, uti infert Mabillonius *de R. D. L. III. C. 5. §. II.* nec Justiniano aliisque descriptis, ob ejusmodi nævos quicquam auctoritatis decedat. Posteriora vero, quæ è monasterii cujusdam chartophylaceo forsan protrahuntur, si non plenam, prout tamen multis videtur Roman Consil. 127. pr. Decius Consil. 147 n. 14. Boerius Decis. 105. n. 13. Camillus Borellus Consil. 41. n. 42. Hippolytus Riminald. Consil. 506. n. 19. certè semiplenam fidem

fidem in causis etiam monasterii contra tertium operantur. Cravett. Cons. 158. n. 9. Nicol. de Passerib. de Script. priv. L. V. in n. 16.

IV.

Ad tertium effectum diplomatum referimus remedia ratione jurium & privilegiorum, quæ in iisdem tributa sunt, competentia. Varia illa existunt, ex quibus nos potiora tantummodo annotatione summariâ quasi per indicem perstringemus. Hæc autem alia sunt possessoria, alia petitoria. Ad possessoria pertinent interdictum uti possidetis, unde vi, & remedium Capit. *Sæpe contingit ac Canonis Redintegranda*. Aut enim aliquis in possessione rei, vel quasi possessione juris aut privilegii in diplomate concessi turbatur, quo casu locum habet interdictum uti possidetis. Aut vero eadem plane dejicitur & hoc casu interdicto Unde vi, vel remedio *Cap Sæpe contingit*, aut pinguiori etiam *Canonis Redintegranda* experiundum. Hæc enim non solum ratione rerum corporalium, sed & incorporalium, imo jurium quoque territorialium dantur. vid. Perillustis Dn. Hugo *de Statu Region German C. VI. §. 3.* Præterea & mandata sine clausula hic locum inveniunt, si forsan de titulis, vel aliis juribus diplomatibus concessis, unde metus sit ne litigantes ad arma profiliant, inter Procures Imperii controversia existat. *arg. Deputations Abschied de A. 1600. §. auff den Fall 48. Höping. de jure insignium C. XIV. n. 30 ff. Petr. Denaif. C. XIV. n. 30. Gilhausen. arbor judic. civ. C. IV ramusc. 1. §. 10. n. 20.* Quoad petitoria judicia ad nostrum institutum facere videtur (1) rei vindicatio, si res in diplomatibus datæ ab aliis possideantur. *arg. l. 23. pr. ff. de R. V. l. 4. pr. ff. Commun. Di-*

vid. Quâ utili actione & feuda *II. Feud. 8. §. rei autem* & partes territoriorum *l. 67. ff. de R.V.* imò integra territoria, castra, oppida, cum jure Superioritatis, jurisdictione, & omnibus eo pertinentibus, quæ forsan diplomatibus tributa sunt, repetuntur. vid. Rosenthalius *de Feud. C. XII. Concl. 11. n. 39.* (2) datur quoque pro vindicandis juribus per diplomata concessis actio confessoria & negatoria utilis. Licet enim jure civili pro servitutibus hæ tantummodo introductæ sint, at tamen ab interpretibus ad alias res incorporales & jura v. g. venandi, advocatiæ, Superioritatis, & regalia rectè extenduntur judice Perillustri Dn. Hugone *laud. libr. de Stat. Reg. Germ. C. VI. §. 31.* conf. Magerus *de Advoc. Arm. C. XVII. n. 72. §. 73.* Ming. *de Superiorit. Territor. §. 85.* Porro præter enumerata hætenus remedia tam possessoria quam petitoria competit etiam pro tuendis juribus & privilegiis conditio ex diplomate, quo jura illa sunt translata. Sic si titulus forsan in diplomate in aliquem collatus, institui potest hæcce conditio contra eum, qui sciens dolo malo alicui negavit titulum ei debitum, ad id, ut non solum impetranti acquisito statui & privilegio convenienter concessum prædicatum & titulum impofterum tribuat, sed & poenam privilegio expressam luat. vid. *Capitul. Leopold. §. Josephi art. 44.* *ibi* auch denen impetranten dem erhaltenen Standt und privilegio gemäß das verwilligte prædicat un Titul in den expeditionibus daselbsten ohnweigerlich zu geben / und bey Straffe deren darinn gesetzten poen nicht zu entziehen. Sæpissimè autem hujusmodi poenam diplomatibus inseri, ex innumeris eorum documentis

mentis facillimè, si opus foret, posset ostendi videtamen Mabillonium *de R. D. L. II. C. VIII §. 3.* ubi nonnulla veterum chartarum exempla quibus poenae insertae, exhibet. Aliàs & volunt DD. si alicui lis moveatur de privilegio vel jure diplomate concessio commodiorem viam non esse, quam ut citatio ad videndum se, adversarium scilicet, incidisse in poenam diplomati insertam, in Camera Imperii extrahatur. vid. Mager. *de Advoc. Arm. C. XVII. n. 203. 204. §. ff.* Plura autem sunt quae desiderantur antequam ad hanc poenam quis damnari possit: Primum est ut diploma alteri fuerit testato notum factum, isque (2) & poenam eo comprehensam sciverit, & tamen (3) cum commo- nitus fuerit aliquid contra tenorem ejusdem attemptaverit, idque (4) ex proposito vel dolo malo uti post *Gylmannum Noldenum §. Magerum* docet fusiusque explicat Höping. *de jure insignium C. 14. n. 70. §. ff.* Demum & remedio *L. Diffamari C. de ingen §. manumiss.* ratione jurium & privilegiorum, quae diplomatibus concessa sunt, locum esse arbitramur. Licet enim hæc lex de ingenuitatis statu tantum sit concepta, & secundum jus civile fortè ad quascunque alias rerum juriumque alterius diffamationes haud possit extendi; praxis tamen hodierna non huc tantummodo, sed alias quoque rerum juriumque omnis generis diffamationes hocce remedium porrexit testantibus Gailio *Obs. Cam. I. O. 9. n. 2.* Mynsing. *Centur. V. O. 81.* add. Textor. *ad R. J. noviss. de A. 1654. Diss. V. thes. 9.* Georg Mundius à Rodach. *de diffamationibus C. IV. n. 41. §. ff.*

V.

Pro (IV) diplomatum effectu haberi debent poe-

nae, quæ vel in diplomatu violatores statuuntur, & haud raro diplomatibus inseri solent, uti paulo ante vidimus: vel etiam in falsarios eorundem decernuntur. Falsorum in diplomatibus commissorum poenæ variæ olim fuere, nunc proscriptionis bonorum, nunc pollicis vel dextræ abscissionis, nunc denique vivicomburii. Sic *Lex 8. Ripuariorum tit. 59.* falsati testimonii auctori pollicem dextrum abscindi præcipit; ei vero qui Regis testamentum absque alio testimonio falsum proclamaverit vitæ compositione poenam irrogat. In *Italia Sacra tom. VIII. Col. 579.* legitur. Godofridum notarium quendam propter multas chartulas falsas bonorum proscriptione multatum esse. Et in *Concilio II. Sueffionensi A. 853.* Ragamfridus Remensis Ecclesiæ Diaconus accusatus est à Carolo Calvo, quod præcepta falsa Regio nomine compilasset. Quanam poena jure communi falsarii afficiantur hac de re videri potest *t. t. ff. de C. ad L. Cornel. de Fals. § de Scto Liboniano. Const. Carol. art. 111. 112. 113. Carpzov. in Prax Crimin. Quæst. 63.* Nonnunquam & bullæ aureæ vel argenteæ diplomatibus furto subtrahæ, uti hoc accidit in bulla aurea Caroli Calvi Imp. diplomati de conditione Abbatiae Compendiensis appensâ, quam decem vel octo ducatorum esse volunt. vid. Du Fresne in *Glossario voc. bulla aurea* & ex eo Mabillon. *de R. D. L. V. ad Tabul. 31.* Hoc igitur casu poenam furti locum habere, omni dubio caret.

VI.

Jam & de judice causarum ex diplomatibus resultantium si scilicet de illorum interpretatione, declaratione, validitate, vel denique violatione disceptetur, nonni-

ET QUOMODO EADEM EXTINGVANTVR. 105
nonnihil videndum. Ubi facile apparet pertinere ho-
rum omnium cognitionem ad ipsos diplomatum au-
tores vel etiam eorum successores ex vulgari ratione
illi cognitionem assignante, à quo procedit concessio.
vid. Vasquius 1. *Controv.* Ill. 46. n. 7. 8. Mager. de *Ad-
voc. arm.* C. 17. n. 121. ff. In nostro Imperio itaque si cir-
ca diplomata à Sacra Cæsarea Majestate indulta con-
troversia oriantur, de iis cognoscendi ius Imperator
solus sibi vindicat. vid. Michael de *Jurisdic. Concl* 31.
lit. B. Limnæus ad *Capit. Matth.* art. 23. verb. *Vor-
niemund anders* n. 5. Enimvero si de illorum violatio-
ne controversia moveatur, Camera Imperii quoque in
judicando concurrit, ita, ut quoad poenam privilegio
vel diplomati insertam & ibi agi ac citatio decerni
possit, quod ita usu Cameræ servari, testantur. Gail.
Obs Camer. I. O. 1. n. 7. ff. Limnæus J. P. L. 9. C. 2. n.
184. Schuz. *Vol. II.* D. 8. th. 1. Laurent. Reichvvein in
formular. supplicat. cx Gylmann. *accept.* c. 17 part. 1. ubi
ejusmodi processum ad videndum se incidisse in pœ-
nam Kaiserl. Schutz und Schirm Brieffs ad instan-
tiam des Fürstl. Stiffts Lindau contra Consulem &
Senatum Imperialis Civitatis Uberlingen in Augustali
Cameræ judicio decretum fuisse attestatur. Et hoc
adeo verum, ut litem hanc in Camera coeptam ne ipse
quidem Imperator non quidem ob incompetentiam,
sed præventionem avocare possit. *Ord. Cam* p. 2. tit.
35. *ibi*: Daß dem Cammer Bericht unverbindert ei-
niger restitution oder avocation Schuz. *cit. l. 6* thes. 8.
6 9. ubi de hoc judicio violati privilegii Cæsarei plu-
ra

ra subjungit. Quod si de diplomatum, quæ Status Imperii dedere, substantiâ, interpretatione, imò causa violationis quæstio oriatur, ea ad tribunalia eorum pertinet. vid. Mager *de Advoc. Arm. C. 17. n. 201.*

VII.

Ventum est ad extremam nostri capitis partem & ipsos modos extinguendi diplomata. Hisce autem haud inconvenienter præmittimus aliqualem nonnullarum exceptionum, quæ diplomatibus frequenter opponi solent, tractationem. Talis est exceptio falsi. *Capit. inter dilectos 6. X. de fid. instr.* Si enim aliquod instrumentorum genus subiectum est huic crimini, sunt certè diplomata, quibus uti veritati mendacium hujusmodi impostura coæva fuit. Eleganter hanc in rem scribit Josephus Scaliger *epist. 348.* ad Carolum Labbæum: *Quis tam cæcus ut non videat quantum sibi homines permiserint quibus plus otii, quam fidei superfuit? Ego multa Monasteriorum Capitulorum, Episcopatum diplomata vidi Regum, Imperatorum, Ducum nomina & scripturæ vetustatem præferentia, quæ vix ulli com- mentitia esse suboluit, nobis autem primo oculi conjectu odore falsitatis suæ nares percusserunt.* Superfedemus autem fictarum vel Constantini M. donationis dudum à cordatioribus explosæ vel Ottonis M. vel denique Henrici II. tabularum exemplis hæc declarare de quibus videri potest Conringius *de Germ. Imp. Rom. C. X. §. 9. & ff.* Vel aliorum plurium, quorum vix numerum ingredi licet, supposititiorum diplomatum mentionem hic injicere, ne videamur velle probare quæ sunt

sunt extra controversiam, conferri tamen meretur Gabriel Naudæus in libro qui inscribitur *Raisons peremptoires* cujus excerpta dedit B. Conringius in *Censura diplom. Lindav. p. 375. § ff.* ubi plura hujusmodi falsorum exempla deteguntur. add. Autor der *Lindauischen Ausfühung lit. zzzzzz. p. 870.* Limnæus *tom. II. Addit. ad L. VII. C. 2. p. 65.* Præter exceptionem falsi diplomatibus quibus vel res, jura, & privilegia denuo tribuuntur, vel ab intercessoribus concessa confirmantur, exceptio sub & obreptionis etiam opponi solet. vid. Leuber. *Magdeb. Stapelhusueq. n. 360. § ff.* Plures vero exceptiones portum destinati laboris jam tum conspicientes haud tangimus.

IIX.

Modi extinguendi diplomata varii sunt. Desumuntur illi vel à modo eadem concedendi, vel à personis tam concedentibus, quam quibus eadem tribuuntur. Ab ipso modo concessionis finiuntur diplomata quæ ad tempus data sunt, elapso illo tempore quod iis erat adjectum; quæ vero certis personis tributa, morte illarum personarum. A persona concedente diplomata, præcipue quæ ex mera gratia concessa sunt, vires suas amittunt revocatione. vid. Klock. *de Contrib. C. XVI. n. 102. 153. 177.* Non vero morte concedentis; licet confirmatio successoris non inutilis. vid. Buxtorff. *ad A. B. thes. 37. lit. D.* Neque etiam exauetoratione vid. Boeclerus in *notitia Imperii L. IV. C. 1. §. 3.* Chifletius in *Alsatia vindicata c. 4.* ubi & de illa
O quæ-

quæstione agit, an diplomata post Wenceslai destitutionem emanata valeant. In persona acquirente expirant diplomata (1) morte; si scilicet singulis personis data, non vero si certæ alicui universitati vel collegio, quæ personarum nonnullarum mutatione aut interitu haud simul intereunt. *vid. l. 76. ff. de Iudiciis Grot. de J. B. & P. L. II C. 9. §. 3. & 4 Pufendorff. de J. N. & G. L. VIII. C. XI.* (2) Abusu *vid. Leuber. Magdeb. Stapel Unfueg. n. 1676.* (3) Non usu. *vid. id. Leuber. cit. tr. n. 54.* (4) etiam evanescunt diplomata quæ super dignitatibus ab Imperatore concessa si intra tres menses non redimantur *Capit. Leopold. & Joseph. art. 45. add. Maurit. Annot. ad Capitul. Leopold. h. art. vide tamen Uffenbachium Vom Kaiserl. Reichs Hoffr. C. 20.* Hæc sunt, quæ de illustri hoc argumento in præsentiarum commentari licuit. Non diffiteor materiæ & gravitatem, & fertilitatem accuratiorem uberioresq; disquisitionem meruisse, quæ tamen ab illis demum expectanda, quibus ad archiva & acta publica aditus patet, qualem Sichardus auctoritate diplomatis ab Archi Duce Ferdinando Austriaco impetrati ad cathedralium ecclesiarum, abbatiarum, monasteriorumq; bibliothecas obtinuit teste Fichardo *in Ejus vita.* Quod si in hoc difficili & spinoso argumento non omnia satis affectus fuerim, certissimam mihi apud candidum & æquum rerum censorem veniam polliceor, eorum judicia, qui aliena temerè carpunt, sua unice admirantur insuper habens. Tibi vero Summe Deus pro benignissimè concessis corporis & animi viribus æter-

ET QUOMODO EADEM EXTINGVANTVR. 107
nas gratias persolvo, inexhaustam Tuam clementiam
devotissimè implorans, ut omnes meas actiones impo-
sterum semper dirigas juxta Divini Tui Verbi
DIPLOMA.

ERRATA.

p. 5. §. 3. lin. 22. pro *verbis*: Justæ defensionis antiquissimi diploma-
tis *qua Ludovicus* lege *quo Ludovicus*. p. 8. lin. 4. verb. *ad Anal.*
Egmond. adde *c. 17.* p. 10. lin. 8. pro *habere videatur* lege *habere*
videntur. p. 13. lin. 19. pro *pantotocartam* lege *pantocartam.*
p. 15. lin. 10. pro verb. *Hereses* lege *Hareses.* p. 16. lin. 10. verb.
de Dagobertina Episcopatus fundatione omissum *Episcopatus Ar-*
gentinensis. p. 34. lin. 21. pro *Commeni fil.* lege *Comneni | fil.*
p. 40. pro *Andraas* lege *Andreas.* p. 42. §. 2. in verb. *vel pu-*
blica vel vel privata deleatur *vel.* p. 44. §. 4. lin. 2. pro *anno 1115.*
lege *1155.* p. 45. lin. 7. pro *anno 648.* lege *948.* p. 81. lin. 29.
pro *subscriptione* lege *subsignatione.* Reliqua à typographo pec-
cata licet plura, quam vellemus, irrepperint facilius à B. Le-
ctoribus emendari poterunt.

Eisenhart, Johannes,

Dissertatio jvridica inavgvralis De jvre diplomatvm

Helmestadium 1703

4 Diss. 314#Beibd.6

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10647853-6

VD18 14914476-001